

Projectnota-plus / startnotitie m.e.r. Landinrichtingsproject de Leijen

Provincie
Noord-Brabant

Projectnota-plus / startnotitie m.e.r. Landinrichtingsproject de Leijen

Vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten voor Noord-Brabant
d.d. 25 augustus 1998

**Provincie
Noord-Brabant**

augustus 1998

Voorwoord

Voor u ligt de projectnota-plus voor 'de Leijen'. Het gebied de Leijen ligt globaal tussen Tilburg, Boxtel, Vught, de Kampina en de Loonse en Drunense Duinen. Het is een gebied met vele kwaliteiten. Het is er fraai wonen, de landbouw is goed ontwikkeld, er zijn veel mogelijkheden voor recreatie, er is een sterke toeristische sector en waardevolle natuur en fraaie landschappen zijn nog steeds aanwezig. Het gebied heeft echter ook de nodige knelpunten. Het intensieve gebruik voor wonen, werken en recreëren maakt een herinrichting van het gebied noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de verschillende functies zich -rekening houdend met elkaar- weer optimaal kunnen ontwikkelen.

In het streekplan is de gewenste duurzame ruimtelijke ontwikkeling op hoofdlijnen geschetst. De ontwikkeling wordt ondersteund vanuit het water- en milieubeleid. Landinrichting is een belangrijk instrument om de noodzakelijke herinrichting tot stand te brengen. De projectnota is de formele start voor de planvorming in het kader van de landinrichtingswet. De projectnota is dus puur bedoeld als kader voor de uitvoering van beleid. Voor b.v. het waterbeheersplan en het bestemmingsplan blijven het provinciaal waterhuishoudingsplan respectievelijk het streekplan het kader. Wel zal in de praktijk op basis van onderling overleg vaak een afstemming plaatsvinden tussen het landinrichtingsplan, bestemmingsplan en waterbeheersplan.

Op dit moment bestaat er nog geen duidelijkheid over de uitwerking van de reconstructie van het landelijk gebied als gevolg van de herstructurering van de varkenshouderij. Zodra die duidelijkheid er is zullen wij in overleg met de streek- en landinrichtingscommissies bepalen hoe de lopende projecten kunnen bijdragen aan de uitvoering van de reconstructie.

Naast landinrichting zijn er vele andere instrumenten die ingezet kunnen worden om het beleid tot uitvoering te brengen. De plus van deze projectnota is bedoeld om via een samenhangende inzet van de beschikbare middelen de inrichting van het gebied zo snel mogelijk aan te passen aan de eisen voor de verschillende functies en de draagkracht van het gebied.

Om dit vernieuwingsproces tot stand te brengen is een Streekcommissie benoemd bestaande uit vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisaties in het gebied. De projectnota-plus is te beschouwen als de taakstelling voor deze Streekcommissie. Vanwege het belang van een samenhangende aanpak lungeert de Streekcom-

missie tevens als landinrichtingscommissie in de zin van de landinrichtingswet.

Het opstellen van een projectnota is een taak voor het provinciaal bestuur. Omdat wij een breed draagvlak voor de taakstelling belangrijk achten voor het succes van het vernieuwingsproces is over de projectnota-plus uitvoerig overleg gevoerd met de betrokken maatschappelijke organisaties.

Wij wensen de Streekcommissie veel succes bij de uitvoering van het vernieuwingsproces en zullen haar daarbij waar nodig van harte ondersteunen.

Het college van Gedeputeerde Staten voor Noord-Brabant, 25 augustus 1998

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor de projectnota	7
1.2 Positie van de projectnota	7
2 Plangebied	9
2.1 Karakteristiek	9
2.2 Begrenzing	10
3 Toekomstperspectief	11
3.1 Essche stroom	12
3.2 Zandleij	12
3.3 Helvoirts Broek	13
3.4 Akkers	13
3.5 Zwaluwenbunders e.o.	13
4 Gebiedsgerichte doelstellingen	15
4.1 Essche stroom	15
4.2 Zandleij	16
4.3 Helvoirts broek	18
4.4 Akkers	19
4.5 Zwaluwenbunders e.o.	20
5 Uitvoering	23
5.1 Aanleiding	23
5.2 Organisatiestructuur	23
5.3 Twee sporen	24
5.3.1 Het landinrichtingsplan	25
5.3.2 Initiatieven uit de streek	25
5.4 De afweging	25
5.5 De praktijk	26
5.6 Beschikbare instrumenten	26
6 Milieu-Effectrapportage	29
6.1 Alternatieven	29
6.2 Effecten	30
6.3 Vergelijking van de alternatieven	31
Toelichting	33
Bijlagen	47
1 Procedure landinrichting en Milieu-effectrapportage	47
2 Gebruikte afkortingen en begrippen	48
3 Overzicht van relevant rijks- en provinciaal beleid	49
4 Bijzondere overlegverbanden	51
5 Overige plannen met een relatie de projectnota-plus	52
6 Notitie basisinrichting land- en tuinbouw	53

Kaarten

Plankaart 1 Ruimtelijke Hoofdstructuur

Plankaart 2 Waterhuishouding

Plankaart 3 Milieukaart

Kaart 4 Gebiedenbeleid

Kaart 5 Inventarisatie toeristisch-recreatieve bedrijvigheid

Plankaart 6 Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur voor het deelgebied "De Zandleij"

Samenvatting

De Leijen ligt globaal tussen de provinciale weg Tilburg-Loon op Zand, de zuidelijke rand van de Loonse en Drunense Duinen, het Afwateringskanaal 's-Hertogenbosch-Dron-gelen (Drongelens Kanaal) en de spoorlijnen Vught-Boxtel-Tilburg (zie kaart A). Het gebied bestaat ruim 12.000 ha. en is te karakteriseren als het relatief rustige groene agrarische middengebied in een ring van verstedelijking.

Voor de gebieden de Leijen-Oost en de Leijen-West zijn in 1986 door de N.C.B.-afdelingen in het gebied aanvragen ingediend voor landinrichting. In maart 1989 en 1990 hebben Provinciale Staten besloten om de Leijen-Oost en de Leijen-West voor te dragen voor het voorbereidings-schema landinrichting. Deze voorstellen zijn door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij overgenomen. Als vorm van landinrichting is gekozen voor de herinrichting. Dit betekent dat het project een brede doelstelling heeft en het provinciaal bestuur het besluit tot uitvoering neemt op basis van het plan dat door de Streekcommissie is voorbereid. In de projectnota worden de Leijen Oost- en West als één gebied 'de Leijen' beschouwd.

Bij de start van een landinrichtingsproject is een projectnota een vereiste. In de projectnota is het rijks- en provinciaal ruimtelijk-, milieu-, water- en natuurbeleid gebiedsgericht beschreven. De projectnota is het kader voor de inzet van het landinrichting en de taakstelling voor de landinrichtingscommissie. Voor de Leijen zal de Streekcommissie voor het gebiedenbeleid (PIG/NUBL) ook landinrichtingscommissie zijn. Voor bestemmingsplannen, en het waterbeheersplan blijven het streekplan respectievelijk het provinciaal waterhuishoudingsplan het kader. In de praktijk zal vaak sprake zijn van een onderlinge afstemming op basis van overleg.

De projectnota voor de Leijen heeft een 'plus' gekregen omdat naast landinrichting nog andere instrumenten beschikbaar zijn voor de uitvoering van het beleid. De plus staat bovendien op de extra aandacht die in de projectnota is besteed aan het proces van de uitvoering. Initiatieven uit het gebied krijgen naast de normale planvorming een belangrijke rol bij de uitvoering van beleid in de Leijen. In het proces is veel aandacht voor de communicatie met het gebied.

Omdat het landinrichtingsproject de Leijen mer-plichtig is fungeert de projectnota tevens als startnotitie voor de

mer. In het kader van de mer zijn drie alternatieven globaal beschreven. In 'Ruimte voor natuur en milieu' is het meest milieuvriendelijke alternatief uitgewerkt. In 'Bruisend hart van Brabant' staat de economische ontwikkeling van de Leijen voorop. Het derde alternatief gaat uit van de autonome ontwikkeling. Voor alle drie alternatieven geldt dat het vastgestelde beleid de grenzen van de mogelijkheden bepaalt.

Voor de duidelijkheid is het gebied bij de beschrijving van het toekomstperspectief en de gebiedsgerichte doelstellingen opgeknipt in 5 deelgebieden. Het gaat om de gebieden de Essche Stroom, de Zandleij, het Helvoirtbroek, de Akkers en de Zwaluwenbunders e.o. (zie kaart A pag ??).

In het gebied van de **Essche stroom** worden belangrijke nieuwe natuurgebieden ontwikkeld, vooral langs de Essche Stroom, de Kleine Aa en het Smalwater.

Voor de landbouw zal worden gewerkt aan verbetering van de productie-omstandigheden en verlaging van de milieubelasting van de rundveehouderij, de intensieve veehouderij bij Esch en Boxtel en enkele vollegrondstuintbouwbedrijven.

Verder wordt gestreefd naar verlaging van de milieubelasting, verbetering van de mogelijkheden voor recreatie en beperking van het sluipverkeer.

In de **Zandleij** worden de natuurgebieden Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Oude en de Nieuwe Tiend uitgebreid. Belangrijke milieu- en hydrologische knelpunten zullen worden aangepakt.

De productie-omstandigheden voor de aanwezige melkveehouderij en akkerbouw worden verbeterd. De aanwezige natuur- en landschappelijke waarden stellen wel grenzen aan de verbeteringsmogelijkheden. Een deel van de bedrijven in de Zandleij kan aanvullende inkomsten halen uit bijvoorbeeld natuur- en landschapsonderhoud, recreatie en toerisme en overschakeling naar een biologische productiewijze. Voor de intensieve veehouderij liggende ontwikkelingsmogelijkheden vooral op afstand van de Duinen.

Om de kwetsbare natuurgebieden te ontzien en voor de ontwikkeling van de eigen sector is een goede zonering voor toerisme en recreatie belangrijk. De continuïteit van de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid dient daarbij te worden gewaarborgd.

Het **Helvoirts Broek** zal zich ontwikkelen tot een karakteristiek beekdallandschap. Langs de Oude Ley zal een combinatie ontstaan van natuurbeheer en grondgebonden landbouw. De melkveehouderij heeft goede ontwikkelingsmogelijkheden vooral bij de Belvert en Overeind (bij Esch). Voor de intensieve veehouderij wordt de ontsluiting verbeterd.

Behoud van de karakteristieke bolle Belverse Akkers is belangrijk voor de kwaliteit van het landschap. Nabij de Vughtse Hoeven/Bergenhuizen zullen de mogelijkheden voor recreatie worden verbeterd.

De Akkers is een sterk agrarisch gebied. De productieomstandigheden voor de veehouderij en boomteelt zullen worden verbeterd. Van de boomteelt wordt verwacht dat de milieubelasting de komende jaren flink zal afnemen. Het autoverkeer wordt zoveel mogelijk gebundeld op *daarvoor bestemde wegen*. De voorzieningen voor recreatief en utilitair fietsverkeer worden geoptimaliseerd.

Het deelgebied **Zwaluwenbunders e.o.** zal door de verstedelijking vanuit Tilburg en Berkel-Enschot ingrijpend van karakter veranderen. Gestreefd wordt naar een zorgvuldige ruimtelijke, milieu-hygiënische en hydrologische vormgeving van de stedelijke ontwikkelingen.

Landinrichting en andere instrumenten kunnen bijdragen aan een samenhangende ontwikkeling van de nieuwe stedelijke uitbreidingen en het aangrenzende landelijk gebied tot een fraai en evenwichtig stadslandschap.

Natuur- en bosgebieden, sportterreinen, recreatieve voorzieningen etc. geven dit landschap vorm en inhoud.

In dit deelgebied zal ook in de toekomst het accent liggen op grondgebonden vormen van land- en tuinbouw. In het gebied tussen Berkel-Enschot en Oisterwijk zullen naast rundveebedrijven ook intensieve veehouderijbedrijven zich goed kunnen ontwikkelen. De ontwikkelingsmogelijkheden worden wel begrensd door de stedelijke uitbreidingen. Dit biedt echter ook kansen voor aanvullende inkomsten uit een neventak.

Waardevolle natuurgebieden zullen zich vooral ontwikkelen langs de Voorste Stroom. Het beekdal vormt een belangrijke schakel tussen de Oude en Poppelse Leij en de *Essche Stroom*. *Ten noordoosten van Tilburg zal* gewerkt worden aan ecologische verbinding van de aanwezige poelen. Bovendien zal een verbinding worden gelegd naar de Brand.

1.1 Aanleiding voor de projectnota

Voor de gebieden de Leijen-Oost en de Leijen-West zijn in 1986 door de N.C.B.-afdelingen in het gebied verzoeken ingediend om landinrichting. In hun vergaderingen van maart 1989 en 1990 hebben Provinciale Staten besloten om de respectievelijke gebieden de Leijen-Oost en de Leijen-West voor te dragen voor plaatsing op het voorbereidingsschema landinrichting. Deze voorstellen zijn door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij overgenomen. Als vorm van landinrichting is gekozen voor de herinrichting.

In het kader van de voorstellen voor plaatsing op het voorbereidingsschema landinrichting 1988 werd door Provinciale Staten opdracht gegeven om voor genoemde gebieden een uitwerkingsplan van het streekplan in voorbereiding te nemen, vooruitlopend op het landinrichtingsproject. De stadsregionale uitwerkingsplannen (SRUP's) en de vastgestelde begrenzing van de ecologische hoofdstructuur geven echter al veel duidelijkheid over de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in de Leijen. Bij de vaststelling van de ontwerp partiële herziening van het streekplan door het provinciaal bestuur (25 maart 1997) is dan ook besloten om geen streekplanuitwerking voor de Leijen op te stellen. In de projectnota is in belangrijke mate gebruik gemaakt van de teksten van de conceptstreekplanuitwerking, die in overleg met vertegenwoordigers van landbouw-, milieu-, natuur-, en recreatie en toerisme-organisaties, gemeenten en waterschappen is opgesteld. Met de voorliggende projectnota kan op korte termijn de stap gezet worden naar de uitvoering van beleid. De landinrichtingsprojecten de Leijen-Oost en -West zullen daarbij als één project worden beschouwd.

1.2 Positie van de projectnota

Het vastgestelde rijks- en provinciaal ruimtelijk water-, milieu- en natuurbeleid is het uitgangspunt voor de projectnota. In voorliggende projectnota is het beleid gebiedsgericht geconcretiseerd en op elkaar afgestemd. De projectnota bevat dus geen nieuw beleid. De projectnota gaat ook niet in op het beleid van gemeenten, waterschappen etc. Wel is het van belang dat de Streekcommissie bij de concrete uitvoering van beleid zorg draagt voor een goede afstemming. Functiewijzigingen en maat-

regelen in het kader van landinrichting dienen te passen binnen het bestemmingsplan van de betreffende gemeente. Het streekplan is en blijft het kader voor zowel de projectnota als het bestemmingsplan waarbij ieder plan een eigen functie heeft. De projectnota doet b.v. geen uitspraken over het vestigingsbeleid. In de praktijk is door een nauwe samenwerking van de landinrichtingscommissie en gemeente vaak sprake van een wisselwerking tussen het bestemmingsplan en het landinrichtingsplan. Hetzelfde geldt voor het waterbeheerplan en de keur van het waterschap. Ook is er in de praktijk gedurende de planvorming regelmatig overleg tussen de commissie en het provinciaal bestuur over eventuele knelpunten bij de vertaling van beleid in concrete uitvoeringsmaatregelen.

De projectnota is een belangrijk kader voor de inzet van het landinrichtingsinstrumentarium. Omdat de Leijen als herinrichting in het kader van de landinrichtingswet is aangeduid is het verplicht om voor het project een Milieueffectrapportage (MER) op te stellen. Voorliggende projectnota fungeert daarom tevens als startnotitie voor de MER.

In de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening (VINO/-VINEX) is de regio Midden-Brabant waar de Leijen-Oost en -West in liggen, aangeduid als NU/ROM gebied (kaart 4). Dit betekent dat er extra middelen beschikbaar zijn voor de uitwerking en uitvoering van het ruimtelijk en milieubeleid. In het Structuurschema Groene Ruimte is de Meierij (kaart 4) aangeduid als Waardevol Cultuurlandschap. Het doel van het WCL-beleid is: Behoud en versterking van de gebiedsspecifieke kwaliteiten in de waardevolle cultuurlandschappen in samenhang met een duurzame land- en tuinbouw en bosbouw. WCL de Meierij valt samen met het provinciale Integraal Voorkeursgebied de Meierij. Dat betekent dat het gebied prioriteit heeft bij de samenhangende uitvoering van ruimtelijk milieu-, water- en sectorbeleid.

Bovenstaande heeft er toe geleid dat er niet een reguliere projectnota maar een projectnota-plus voor de Leijen is opgesteld. De plus van de projectnota geeft aan dat de uitvoeringsparagraaf naast landinrichting ook andere instrumenten bevat zoals BGM, NUBL, WCL, GeBeVe etc.. Breder dan een normale projectnota zal de projectnota-plus -samen met het gebiedsperspectief WCL de Meierij en het Plan van Aanpak NUBL- het meerjarig inhoudelijk kader vormen voor uitvoering van beleid in de Leijen.

De projectnota vormt de taakstelling voor de Streekcommissie die verantwoordelijk wordt voor de uitvoering van beleid in de Leijen. Binnen die taakstelling dient formeel een onderscheid te worden gemaakt. De inrichtingsvraagstukken die met landinrichting kunnen worden opgelost dienen terug te komen in één of meerdere (deel)landinrichtingsplan(nen), tenzij de vraagstukken op een andere wijze via deelprojecten reeds zijn opgelost. Voor de overige doelstellingen geldt dat de Streekcommissie gevraagd wordt met de beschikbare instrumenten een maximale bijdrage te leveren aan de geformuleerde doelstellingen. De ervaring van o.a. NUBL, WCL en de Perspectievennota Land- en Tuinbouw leert dat overheden en maatschappelijke organisaties door samenwerking goede resultaten kunnen behalen.

De plus heeft bovendien betrekking op de beschrijving van het proces voor de uitvoering van beleid in de Leijen. In hoofdstuk 5 worden twee sporen beschreven. Het integrale spoor dat via een landinrichtingsplan leidt tot de uitvoering van beleid. In het andere spoor wordt optimaal gebruik gemaakt van de initiatieven uit het gebied om te komen tot de uitvoering van beleid. Het is de uitdaging voor de Streekcommissie om op een effectieve manier beide sporen te benutten en waar nodig te initiëren, stimuleren en begeleiden. De beschreven 'interactieve planvorming' is daarbij een belangrijk hulpmiddel. Een uitvoeriger beschrijving van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Streekcommissie is opgenomen in hoofdstuk 5.

De projectnota-plus sluit aan bij het 'raamplan' zoals dat bij de 'herijking landinrichting' is ontwikkeld door het ministerie van LNV, IPO en DLG. De Streekcommissie wordt uitgenodigd om waar mogelijk gebruik te maken van de resultaten van de 'herijking landinrichting'.

Leeswijzer

Na deze inleiding volgt in hoofdstuk 2 een korte karakteristiek van het gebied. Daarna wordt in hoofdstuk 3 een toekomstbeeld geschetst. Vanwege het overzicht en de herkenbaarheid is de Leijen daarbij opgesplitst in de deelgebieden Essche Stroom, de Zandleij, Helvoirts broek, de Akkers, en Zwaluwenbunders e.o. (overgang Stad-Land bij Tilburg) (zie kaart A). De gebiedsgerichte doelstellingen in hoofdstuk 4 vormen de basis voor de uitvoering. Hoofdstuk 5 is bedoeld als handreiking aan de Streekcommissie voor de uitvoering van de taakstelling zoals die in de voorgaande hoofdstukken is beschreven. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 ingegaan op de milieu-effectrapportage die voor de Leijen zal worden opgesteld. Daarnaast bestaat de projectnota uit een aantal kaarten. De ruimtelijke hoofdstructuur zoals die is af te leiden uit het streekplan en de Stadsregionale Uitwerkingsplannen (SRUP's) is weergegeven op plank-aart 1. Op plankkaart 2 zijn de waterhuishoudkundige kwaliteiten en functies weergegeven. De Milieukaart (plankkaart 3) geeft inzicht in de belangrijkste milieuthema's. Op kaart 4 is het gebiedsbeleid van rijk en provincie weergegeven. Kaart 5 geeft een beeld van de aanwezige toeristisch-recreatieve

bedrijvigheid. De vastgestelde begrenzing van de ecologische hoofdstructuur is als kaart 6 toegevoegd aan de projectnota-plus.

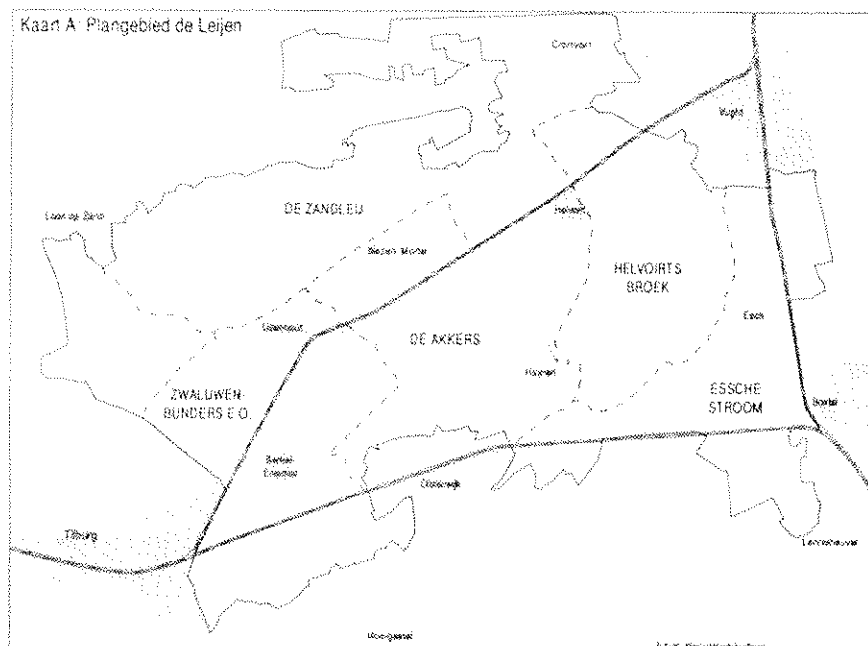
In de toelichting wordt nader ingegaan op de huidige knelpunten, de hoofdlijnen van het beleidskader voor de projectnota-plus, de voorgestane zonering voor de recreatie en toerisme, de toekomstige ontwikkeling van de agrarische sector en de landschappelijke structuur. Ook is een toelichting gegeven op de bronnen en de status van de verschillende kaarten.

2.1 Karakteristiek

Het plangebied ligt globaal tussen de provinciale weg Tilburg-Loon op Zand, de zuidelijke rand van de Loonse en Drunense Duinen, het Afwateringskanaal 's-Hertogenbosch-Drongelen (Drongelens Kanaal) en de spoorlijnen Vught-Boxtel-Tilburg (zie kaart A). Het gebied beslaat 12.150 ha. en is te karakteriseren als het relatief rustige groene agrarische middengebied binnen een ring van verstedelijking bestaande uit de grote bevolkingsconcentraties van Tilburg en 's-Hertogenbosch en de kernen Vught, Nieuwkuijk/Vlijmen, Drunen, Waalwijk, Kaatsheuvel, Loon op Zand, Oisterwijk en Boxtel. Het gebied heeft een grote ecologische en economische potentie. Een duurzame ruimtelijke inrichting is juist dan van belang om ervoor te zorgen dat functies elkaar zoveel mogelijk versterken en zo weinig mogelijk beconcurreren. Landinrichting in combinatie met andere instrumenten biedt kansen om die duurzame ruimtelijke structuur actief vorm te geven. Het voorbeeld van de 'lekkende stad' in Tilburg Noord-Oost laat zien hoe dat in de praktijk vertaald kan worden. Het is ook een uitdaging om de koopkracht van de stad te benutten voor een duurzame concurrerende inrichting (b.v. biologische landbouw, verkoop van streekproducten, recreatie (als hoofd- of neventak) etc.

Het gebied ligt in de Centrale Brabantse Slenk. Het wordt begrensd door twee van oost naar west lopende dekzandruggen met daar tussenin een lemige dekzandvlakte. Op de noordelijke dekzandrug liggen de stuifduinencomplexen van de Loonse en Drunense Duinen. Op de zuidelijke rug liggen het Oisterwijkse vennengebied en het heidegebied de Kampina. In de dekzandvlakte heeft zich een aantal beekdalen licht ingesneden, waardoor het gebied op natuurlijke wijze afwatert. Het zuidoostelijk deel van het gebied watert af via het bekenstelsel van de Dommel. Het noordwestelijk deel watert af via het stelsel van de gegraven Leijen. De waterscheiding ligt globaal op de lijn Tilburg-Haaren-Esch.

De beekdalen zijn veelal ecologisch, morfologisch en landschappelijk zeer waardevol. Door de nog aanwezige biotische en abiotische waarden en potenties zijn deze beekdalen zeer geschikt voor natuurontwikkeling en als verbingszone tussen de natuurgebieden op de dekzandruggen. Ook de overgangszones tussen de dekzandruggen en de dekzandvlakte bieden goede mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Op de hogere delen van de dekzandvlakte heeft zich vanouds de bewoning geconcentreerd. De oude akkercomplexen liggen ook op deze hogere delen.

De toeristische en recreatieve kwaliteit van het gebied wordt vooral bepaald door het kleinschalige en afwisselende landschap, de rijke cultuurhistorie en de natuurlijke waarden en potenties. In het gebied is een grote diversiteit aan toeristisch-recreatieve voorzieningen te vinden, die door zowel de lokale bevolking als verblijfs-recreanten worden gebruikt. Verder is in het hele gebied sprake van recreatief medegebruik. Het toerisme is een belangrijke economische factor voor het landelijk gebied in de Leijen. De economische betekenis van de sector bedraagt jaarlijks alleen al voor de ondernemers in de directe omgeving van de Loonse en Drunense Duinen ongeveer f 22 mln (Ruimte voor recreatie, Kamer van Koophandel, april 1997). Van de Leijen als totaal zijn geen cijfers bekend. Aangenomen mag worden dat de betekenis van het overige gebied (incl. Oisterwijks vennen gebied) ook aanzienlijk is. Kaart 5 in de bijlage geeft een overzicht van de aanwezige toeristisch-recreatieve bedrijvigheid in de Leijen en de nabije omgeving. In de toelichting is een visie opgenomen voor een zonering van recreatie en toerisme in de Leijen.

De cultuurgrond is grotendeels in gebruik bij de landbouw als grasland of maïsland. Het zwaartepunt van de bedrijvigheid ligt bij de melkveehouderij. Daarnaast is de intensieve veehouderij van belang in lokale concentraties. In de omgeving van Haaren, Udenhout en Oisterwijk komen veel boomkwekerijen voor. Tussen de Loonse en Drunense Duinen en het Drongelens Kanaal heeft de akkerbouw zich ontwikkeld. De arbeidsopbrengst van de primaire sector in de Leijen beloopt jaarlijks ongeveer f 50 mln. (schatting o.b.v. LEI med. 446, De land- en tuinbouw in de Leijen, 1989). Recent hebben de boomteelt en de graszodenteelt zich sterk ontwikkeld wat heeft bijgedragen aan de hoge gronddruk in de Leijen. De ontwikkeling naar containerteelt in de boomteelt roept voorts de nodige planologische vragen op. In de toelichting is een visie opgenomen op de ontwikkeling van de agrarische sector in de Leijen.

Uit voorgaande cijfers mag duidelijk zijn dat de land- en tuinbouw en recreatie en toerisme ook een belangrijke sociale betekenis hebben voor de Leijen.

De stedelijke invloed op het gebied is groot en neemt nog steeds toe door de verstedelijking van met name steden als Tilburg, Vught en Boxtel. De ligging van deze steden in het "groen" bepaalt in hoge mate het imago en daarmee de aantrekkelijkheid van deze steden voor wonen en werken.

Het landschap is zeer divers en kenmerkt zich plaatselijk door grote, relatief open gebieden als het Helvoirts Broek en het beekdal van de Essche Stroom, hoge oude akkercomplexen en kleinschalige, besloten gebieden zoals de landgoederencomplexen rondom Vught, Cromvoirt en Boxtel. Samengevat is het landschap een afwisselend geheel van beekdalen, klein- en grootschalige oud-akkercomplexen, jongere ontginningen en verspreid liggende bossen en dorpen. In de toelichting is een visie opgenomen over de gewenste ontwikkeling en versterking van het landschap in de Leijen.

Het gebied wordt begrensd en doorsneden door zware infrastructuur als autowegen, spoorlijnen, een ondergrondse leidingstrook en kanalen.

Ruimtelijke, milieuhygiënische, hydrologische en sociaal-economische knelpunten beperken de ontwikkeling van de verschillende functies in de Leijen. Een uitvoeriger beschrijving van de knelpunten is opgenomen in de toelichting.

2.2 Begrenzing

De projectnota-plus spitst zich om pragmatische redenen toe op het gebied van het landinrichtingsproject. In veel gevallen zal er sprake zijn van 'grensoverschrijdende' relaties. De combinatie van instrumenten die voor de Leijen van toepassing is maakt het mogelijk om flexibel om te gaan met grenzen. Een fietspad kan b.v. binnen de Leijen met landinrichtingssubsidie worden aangelegd en daarbuiten worden doorgetrokken met behulp van WCL-subsidie. Ook de grenzen van gemeenten en andere organisaties spelen een belangrijke rol bij de uiteindelijke realisatie van projecten. Ook daarvoor geldt dat met enige creativiteit een oplossing gevonden kan worden. Voor de duidelijkheid is op kaart 4 een overzicht opgenomen van de meest relevante gebiedsgrenzen.

Het belangrijkste doel van de projectnota is om via een herschikking en herinrichting van het gebied een zodanige ruimtelijke structuur te krijgen, dat de diverse functies in het gebied zich optimaal en duurzaam kunnen ontwikkelen. Daarvoor is het van belang om de verschillende functies nadrukkelijk in onderlinge samenhang te beschouwen.

Gestreefd wordt naar een gebied, waar land- en tuinbouw en natuur zich deels naast elkaar en deels verweven optimaal kunnen ontwikkelen. Een gebied, waar mensen op een aantrekkelijke manier kunnen wonen, werken en recreëren. Waar een aantrekkelijk landschap aanwezig is en waar het leefmilieu aan algemene kwaliteiten voldoet met betrekking tot lucht, bodem en water. De toekomstige ontwikkeling van het gebied zal in belangrijke mate bepaald worden door de ligging van waardevolle landbouw, natuur en recreatie gebieden binnen een ring van steden. Voor een deel zal dit leiden tot concurrentie om de beschikbare ruimte. Aan de andere kant kunnen de functies elkaar ook versterken. Toerisme kan b.v. een bron van inkomsten vormen die helpt om de kwaliteiten van het landelijk gebied te behouden. Met een goede zonering kunnen recreatie en natuur goed samengaan. En in het Helvoirts Broek en de Zandleij biedt in deelgebieden verweving van landbouw met natuur en/of landschap mogelijkheden voor een duurzaam samengaan van beide functies.

In het gehele gebied wordt gestreefd naar een aanzienlijke verbetering van de milieukwaliteit, zowel wat betreft water, als lucht en bodem. Dit is noodzakelijk voor verbetering van de leefomstandigheden voor mens, plant en dier. Hiervoor zullen aanzienlijke inspanningen gepleegd moeten worden door al die sectoren, die hiervoor in meer of mindere mate verantwoordelijk zijn.

De ontwikkeling van natuur zal vooral plaatsvinden aan de noord-, oost- en zuidzijde van het plangebied. Zowel actuele als potentiële natuurwaarden zijn hier nadrukkelijk aanwezig. Om deze (verder) te ontwikkelen zullen landbouwgronden worden aangekocht en beheersovereenkomsten met de landbouw worden afgesloten. Hierdoor ontstaat een aaneengesloten structuur van bos- en natuurgebieden waar de natuur zich optimaal kan ontwikkelen. Om de ontwikkeling van de natuur te stimuleren en te verbeteren zullen de hydrologische omstandigheden in de daarvoor in aanmerking komende gebieden worden verbeterd. Anderzijds is verbetering van de hydrologie

noodzakelijk om gunstige voorwaarden voor de land- en tuinbouw te creëren.

Ook voor de land- en tuinbouw is in de Leijen ruimte voor ontwikkeling door schaalvergroting, technologische verbeteringen en verbreding met b.v. natuurbeheer, recreatie of een streekeigen product. De praktijk leert dat het daarbij meer en meer gaat om maatwerk per bedrijf. Landbouwonwikkelingsplannen kunnen een belangrijk hulpmiddel zijn om zicht te krijgen op de toekomstplannen van de sector. NUBL, WCL, het Stimuleringskader van het ministerie van LNV en andere instrumenten bieden mogelijkheden om deze toekomstplannen te stimuleren. Het beleid geeft wel spelregels waarbinnen deze plannen gerealiseerd kunnen worden.

De westzijde van het plangebied wordt gekenmerkt door een grote verstedelijkingsdruk. De stads- en dorpsuitbreidingen van Tilburg, Berkel-Enschot en Udenhout zullen hier worden gerealiseerd. De noordoost-tangent wordt eveneens in dit gebied aangelegd. Door de verstedelijking zal het karakter van het westelijke deelgebied indringend veranderen. Een goede vormgeving van de stedelijke ontwikkeling en het aangrenzende landelijk gebied kan de kwaliteit van stad en land verbeteren.

De stadsuitbreiding zal doorwerken in de agrarische structuur van het gebied, gezien de grondbehoefte die deze verstedelijking met zich meebrengt. Vooral voor (kapitaals)intensieve landbouwsectoren is in dit gebied minder plaats. Voor ontwikkeling van een neventak bieden de stedelijke ontwikkelingen echter weer kansen. Voor de natuurgebieden zullen de gevolgen van de stedelijke uitbreidingen in ruimtelijke en hydrologische zin dienen te worden gemitigeerd en gecompenseerd.

Om in de recreatieve behoeften van de stedelijke bevolking te voorzien zullen in de stadsrand van Tilburg, rondom Vught, Boxtel en Oisterwijk en ten behoeve van de afleiding van de recreatieve druk op de kwetsbare delen van de Kampina en de Loonse en Drunense Duinen intensieve en extensieve recreatieve voorzieningen worden gerealiseerd. De samenhang tussen de voorzieningen zal worden versterkt. De toeristisch-recreatieve sector zal waarschijnlijk -grotendeels op eigen kracht- een kwaliteitsimpuls doormaken. Voor het toeristisch-recreatieve product als totaal zal de koppeling met de (nieuwe en bestaande) natuurwaarden en landschappelijke kwaliteiten en de grote nabijgelegen attractieparken centraal staan. Nabij de belangrijke natuurgebieden zal een eventuele groei van de recreatie vooral betrekking hebben op

extensieve natuurgerichte vormen van verblijfs- en dagrecreatie.

Het middengebied tenslotte is bij uitstek het gebied waar de land- en tuinbouw zich optimaal zal kunnen ontwikkelen. Vooral de boomteelt zal haar positie flink versterken. Globalisering, liberalisering, milieuraandoorwaarden en toenemend ruimtegebruik voor overige functies bepalen de ontwikkeling van de agrarische sector in de Leijen (zie ook in de Toelichting).

Het totale gebied kenmerkt zich in de huidige verschijningsvorm door een aantrekkelijk landschap en waardevolle cultuurhistorische elementen. Het landschap zal in de toekomst vooral afgestemd worden op de hoofdfunctie, die een bepaald gebied vervult. In gebieden waar het accent vooral op natuur ligt zal een intensiever en robuuster netwerk van landschapselementen worden ontwikkeld, die de ecologische functie van desbetreffende gebieden nadrukkelijk ondersteunt. In gebieden met als hoofdfunctie landbouw zal een landschap worden ontwikkeld dat op de agrarische productiefunctie is afgestemd. De nadruk ligt in deze gebieden ook meer op flexibiliteit van landschapselementen. Het belang van behoud en ontwikkeling van een duurzame landschappelijke structuur is dan groter dan behoud van alle individuele landschapselementen.

Bescherming en ontwikkeling van landschapswaarden en cultuurhistorische elementen is eveneens van belang voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie in het gebied. Er wordt gestreefd naar koppeling van een aantrekkelijk landschap aan recreatieve voorzieningen.

Voorgaande leidt tot de volgende beschrijvingen van de toekomstperspectieven voor de verschillende deelgebieden binnen de Leijen.

3.1 Essche stroom

In het gebied de Essche Stroom zijn natuurgebieden ontwikkeld. De Essche Stroom, de Kleine Aa, het Smalwater en het Uilenbroek leggen een ecologische relatie tussen de beekdalen bovenstrooms van het Dommelsysteem en de beeksystemen van Helvoirts Broek en de Zandleij. Natuurwaarden hebben zich ontwikkeld op de gronden die de landbouw in de beekdalen heeft afgestaan, danwel waarvoor zij beheersovereenkomsten heeft afgesloten. De waterhuishouding is aangepast aan de voorwaarden voor natuurontwikkeling.

In de beekdalen vinden vooral grondgebonden vormen van landbouw een plaats, welke zich in de bedrijfsvoering hebben aangepast aan de natuurbehoudsdoelstellingen. Buiten deze beekdalen heeft vooral de melkveehouderij zich ontwikkeld. De externe productie-omstandigheden zijn vooral aangepast aan de inrichtingseisen van de melkveehouderij. De intensieve veehouderij neemt rondom Bortel en Esch een belangrijke plaats in. Daarnaast komen er veel gemengde bedrijven voor met een rundvee- en varkensstak. Ook vollegrondstuinbouwbedrijven hebben een sterke ontwikkeling doorgemaakt.

De landbouw heeft zich in het algemeen ontwikkeld tot een milieuvriendelijke landbouw. De milieubelasting als gevolg van de veehouderij is aanmerkelijk verminderd door verplaatsing en extensivering van bedrijven, technologische aanpassingen en invoering van milieuzorgsystemen.

Het recreatieve medegebruik van het gebied is verbeterd door de aanleg van aantrekkelijke fiets-, wandel- en ruitersroutes. De beken zijn geschikt gemaakt voor de kanaarvaart. Vooral de oostzijde van het gebied heeft zich ontwikkeld tot een attractief gebied met toeristisch-recreatieve voorzieningen. De waterkwaliteit is sterk verbeterd door sanering van riooloverstorten, waterbodems en andere diffuse en puntbronnen.

Het sluisverkeer is door aanpassingen aan de wegen sterk teruggedrongen. De mogelijkheden voor langzaam verkeer (vooral woon-werk fietsverkeer) zijn sterk verbeterd.

3.2 Zandleij

In het gebied Zandleij is een groot aaneengesloten natuurgebied ontwikkeld met een grote diversiteit aan zeer waardevolle natuurwaarden. Het Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen zal zijn ingesteld. De verbinding en gradiënten tussen het 'beekdal' van de Zandleij en de Loonse en Drunense Duinen zijn hersteld. De voor het gebied karakteristieke flora en fauna is teruggekeerd. Het gebied van Oude en Nieuwe Tiend en de Brand vormen waterhuishoudkundig en ecologisch een eenheid. De waterhuishoudkundige en ecologische relaties in het gebied Brokkenbroek zijn eveneens hersteld. Door de toevoer van schoon en voldoende kwelwater zijn deze gebieden rijk aan karakteristieke en zeldzame kwelvegetaties. Het beekstelsel van de Zandkantse Leij is zoveel mogelijk hersteld.

Voor de doorsnijding van de Brand door de Zandleij is een betaalbare oplossing gevonden, die zoveel mogelijk recht doet aan de ecologische kwaliteiten van de Brand én aan de afvoerfunctie van de Zandleij. Door natuur- en landschapsbouw is de relatie tussen de Loonse en Drunense Duinen en de Vughtse Heide aan de ene kant en de Gem-ent aan de andere kant hersteld.

In het zuidelijke deel is de intensieve veehouderij vanwege de ligging ten opzichte van de natuurgebieden in aantal teruggelopen door verplaatsing en bedrijfsbeëindiging. De blijvende bedrijven hebben zich een goed toekomstperspectief verworven door vergroting van de productie-omvang en/of verhoging van de productie-kwaliteit. De ammoniakuitstoot en -depositie is fors teruggedrongen. Diverse bedrijven zijn omgeschakeld naar een landbouw met verbrede doelstelling en biologische landbouw. In het hele deelgebied is het aantal rundveebedrijven afgenomen waardoor blijvende bedrijven hebben kunnen extensiveren. Vanwege de nu reeds aanwezige verwerkingsindustrie is vooral in de melkveehouderij een deel

van de bedrijven omgeschakeld naar een biologische productiewijze.

Rondom de Loonse en Drunense Duinen zijn opvangpunten voor de recreatie gerealiseerd en routestructuren verlegd of aangelegd. Deze voorzieningen zijn extensief van aard. Hierdoor is de dagrecreatieve druk op de kwetsbare delen van het duinengebied afgenomen. Het gebied rondom de IJzeren Man ten westen van Vught -net buiten het plan-gebied- heeft zich verder als aantrekkelijk dagrecreatief gebied ontwikkeld. Dit draagt bij aan de afleiding van de recreatieve druk op de Loonse en Drunense Duinen. Het gebied rondom Cromvoirt heeft zich verder ontwikkeld tot een aantrekkelijk gebied voor dag- en verblijfsrecreatie. Een netwerk van recreatieve routestructuren is tot stand gekomen.

Giersbergen/Margriet

Het gebied ten noorden van de Loonse en Drunense Duinen neemt een heel eigen positie in binnen het gebied van de Zandleij. De landbouw ten noorden en oosten van de Duinen bestaat vooral uit extensieve grondgebonden bedrijfstypen, voornamelijk akkerbouw en melkveehouderij. De akkerbouw heeft haar positie versterkt door verruiming van het teeltplan en omschakeling op alternatieve gewassen. Een deel van de kleine bedrijven, met name rond Cromvoirt en Giersbergen, heeft een neventak recreatie/natuurbeheer en/of landschapsonderhoud op- of uitgebouwd. De productie-omstandigheden zijn sterk verbeterd door aanpassing van de verkaveling. Het grondgebruik in het waterwingebied is afgestemd op de waterwintfunctie van het gebied. Door waterhuishoudkundige maatregelen is de droogteschade in het gebied Helvoirtse Heide/Cromvoirt verminderd.

3.3 Helvoirts Broek

Het Helvoirts Broek heeft zich ontwikkeld tot een karakteristiek beekdallandschap. Open gebieden worden afgewisseld door kleinere (broek)bos- en moerasgebieden. De grondwaterstand benadert een zo natuurlijk mogelijke (stagnante) situatie. Tevens is de kwaliteit van het grondwater verbeterd.

De ecologische relatie met de beekdalen van de Zandleij en de Essche Stroom is hersteld. Het merendeel van de landbouwgronden in het Helvoirts Broek is aangekocht. In de beheersgebieden wordt de landbouw bij voorkeur op basis van beheersovereenkomsten voortgezet. Vooral grondgebonden vormen van landbouw hebben zich hier ontwikkeld. In het omringende gebied zijn de waterhuishouding, verkaveling en ontsluiting aangepast aan het landbouwkundig gebruik. De melkveehouderij in het gebied Belvert en Overeind bij Esch heeft zich ontwikkeld tot een krachtige sector. Het aantal melkveebedrijven is weliswaar afgenomen, maar de blijvende bedrijven hebben zich kunnen ontwikkelen tot krachtige bedrijven. De positie van bestaande intensieve veehouderijbedrijven is versterkt door verbetering van de ontsluiting en initiatieven van de sector.

Het streven naar behoud van de landschappelijke kwaliteiten van de Belverse Akkers heeft geleid tot vooral grondgebonden vormen van landbouw.

Door de aanleg van zowel routegebonden als locatiegebonden voorzieningen heeft het gebied Vughtse Hoeven/Bergenshuizen zich ontwikkeld tot een aantrekkelijk recreatief gebied.

3.4 Akkers

In het gebied de Akkers ligt het accent op land- en tuinbouw. Vooral veehouderijbedrijven en boomteeltbedrijven hebben zich goed kunnen ontwikkelen. Enerzijds door verbetering van de externe productie-omstandigheden, anderzijds door ontwikkelingen binnen de land- en tuinbouwsector zelf. De milieubelasting van de sector is flink teruggedrongen. Dit heeft positieve effecten op de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het gebied. Diverse bedrijven hebben aantrekkelijke neveninkomsten gevonden in het toerisme en de recreatie.

In grote delen van de Akkers is sprake van een agrarisch productielandschap dat is afgestemd op de voorkomende agrarische bedrijfstak. Daar waar specifieke landschappelijke waarden aanwezig zijn, zijn deze verder ontwikkeld. Hierdoor is een gevarieerd en aantrekkelijk landschap ontstaan, dat past bij de functie van het gebied. De isolatie van het natuurgebied de Leemkuilen ten zuidoosten van Udenhout is opgeheven door ontwikkeling van verbindingzones. Hierdoor is een ecologische relatie met de natuurgebieden de Brand en het Brokkenbroek gecreëerd.

Meer in algemene zin is de milieukwaliteit vooral in het zuidelijk deel van het plangebied verbeterd. Door technologische aanpassingen van bedrijven, alsmede door interne milieuzorg is de belasting door verzuring, vermessing en bestrijdingsmiddelen aanmerkelijk teruggedrongen. Het autoverkeer is zoveel mogelijk gebundeld op daarvoor bestemde wegen en de voorzieningen voor recreatief- en utiliteitsverkeer zijn geoptimaliseerd.

3.5 Zwaluwenbunders e.o.

Het deelgebied Zwaluwenbunders e.o. is door de verstedelijking van Tilburg en Berkel-Enschot aanzienlijk van karakter veranderd. Vooral de aanleg van een nieuwe ontsluiting -de noordoosttangent- en nieuwe woonwijken ten noordoosten en oosten van Tilburg hebben daar aan bijgedragen. De verstedelijking maakt onderdeel uit van een aantrekkelijk landschap, dat een brug vormt tussen het verstedelijkte gebied en de landbouw- en natuurgebieden in de respectievelijke deelgebieden Akkers en Zandleij. Natuur- en bosgebieden, sportterreinen, recreatieve voorzieningen etc. geven dit landschap vorm en inhoud. In het noordelijk deel van het gebied is op de voormalige vloeivelden het recreatief aantrekkelijke Noorderbos gerealiseerd.

Er zijn diverse recreatieve voorzieningen gerealiseerd die van belang zijn voor de stedelijke bevolking. De intensieve voorzieningen liggen vooral in de directe omgeving van de Zwaluwenbunders e.o.. Er is een aantrekkelijk recreatief en utilitair route-netwerk gerealiseerd naar het landelijke gebied en de dorpen.

Ook het gebied tussen Berkel-Enschot en Udenhout biedt goede recreatiemogelijkheden voor de stadsregionale bevolking. Het vormt een overgangsgebied tussen de verstedelijkte stadsrand van Tilburg en het relatief rustige land- en tuinbouwgebied ten oosten hiervan.

Waardevolle natuurgebieden hebben zich vooral ontwikkeld in het beekdal van de Voorste Stroom. Het beekdal vormt een belangrijke schakel tussen het beekdal van de Oude en Poppelse Leij en de Essche Stroom. De verbinding met het landgoed Ter Braakloop en de Brexsche Hoven is hersteld.

In het gebied ten noordoosten van Tilburg zijn de aanwezige poelen en bosgebiedjes door verbindingzones langs waterlopen met elkaar verbonden. Ook is een verbinding gecreëerd met het natuurgebied de Brand in het noordoosten. Dit stelsel van ecologische verbindingzones en bos- en natuurgebieden is zodanig via het principe van de 'lekkende stad' in de landschapsstructuur in de stadsrand van Tilburg ingepast dat het ecologisch goed functioneert.

In het deelgebied worden vooral grondgebonden land- en tuinbouwbedrijven aangetroffen, die onderdeel vormen van het stedelijke overgangsgebied naar de deelgebieden de Zandleij en de Akkers. Ook de boomteelt heeft zich in dit gebied ontwikkeld. In het gebied tussen Berkel-Enschot en Oisterwijk ten oosten van de N65 hebben zich daarnaast krachtige rund- en intensieve veehouderijbedrijven ontwikkeld die op een milieuvriendelijke wijze produceren.

Op grond van de knelpunten en het toekomstperspectief kunnen binnen de kaders van het vastgestelde rijks en provinciaal beleid (zie toelichting) de volgende doelstellingen voor de verschillende deelgebieden worden geformuleerd.

Om de doelstellingen voldoende concreet te kunnen maken zijn ze apart beschreven voor de verschillende deelgebieden en functies. De water- en milieu-doelstellingen zijn zoveel mogelijk opgenomen bij de functies waarop ze betrekking hebben. De overige zijn apart vermeld. Bij de verdere planvorming is het de uitdaging om de doelstellingen in het licht van een samenhangende ontwikkeling voor de Leijen te realiseren.

De onderstaande uitwerking van gebiedsgerichte doelstellingen dient in samenhang te worden gelezen met de plankaarten in de bijlage.

4.1 Essche stroom

Natuur

In het deelgebied de Essche stroom is bescherming en ontwikkeling van de zeer kwetsbare natuurkerngebieden Setersheike, Dommeloord/De Eikenhorst en Halsche Broek van belang. De gebieden dienen als belangrijke hydrologische voedingsgebieden voor de natuurontwikkelingsgebieden. In de beekdalen van de Essche Stroom en de Kleine Aa en het gebied van het Smalwater (natuurontwikkelingsgebieden) wordt gestreefd naar versterking van het natuurlijk karakter. In de Essche Stroom wordt gestreefd naar een gevarieerde flora en fauna en een zo natuurlijk mogelijke visstand (viswater). Bij Smalwater is het streefdoel een zo natuurlijk mogelijk beekstelsysteem (waternatuur).

Daarbij past de prioriteit uit het provinciaal actieprogramma-verdroging voor het waterhuishoudkundig herstel- en ontwikkelingsbeleid in het bijzonder voor de kansrijke kwelsituaties in het beekdal van de Essche Stroom en de waterafhankelijke natuurwaarden in de Kampina en de Moddervelden en omgeving. Het gaat dan om verbetering van de waterkwaliteit, verhoging van de grondwaterstand en aanpassing van de morfologie en het afvoerregime.

Voor de waterkwaliteit betekent dit concreet vermindering van de milieubelasting door sanering van riooloverstorten in Boxtel, Esch en Oisterwijk, sanering van kleine lozingen en vermindering van de belasting met effluent van de RWZI-Oisterwijk en Tilburg-Oost. De landbouwbedrijven

rond Roond, Luissel, Nergena en Tongeren zullen worden gestimuleerd om een extra inspanning te leveren gericht op de beperking van de diffuse verontreiniging. Tevens is het benutten van het relatief schonere grondwater belangrijk voor de te ontwikkelen vegetatie.

Voor bedrijven met een piekbelasting van ammoniak op de Kampina wordt in aanvulling op het ammoniakreductieplan voor Midden- en Oost-Brabant gestreefd naar versnelling van de invoering van technische maatregelen en naar beëindiging of verplaatsing van veehouderijbedrijven op basis van vrijwilligheid.

Ook dient de ecologische verbinding met de beekdalen bovenstrooms (Beerzen/-Reusel), de Kampina, de Oisterwijkse Vennen en het benedenstroomse deel van de Dommel te worden versterkt.

De ecologische verbindingszone ten zuiden van Esch dient voor verbinding van het verblijfsgebied van de das (Sparrenrijk e.o.) met het "natte" fourageergebied in de beekdalen. Voor behoud en ontwikkeling van het multifunctioneel bos de Beukenhorst is teruggingring van de verdroging en eutrofiëring wenselijk.

Kwetsbare natuurwaarden dienen te worden ontlast door een zonering van de recreatie.

Recreatie en toerisme

Voor de recreatie wordt gestreefd naar verbetering van de mogelijkheden via een samenhangende recreatieve infrastructuur met name rondom Oisterwijk, Boxtel, Esch, Vught en in/rondom de Nemelaer en het bosgebied de Beukenhorst. De mogelijkheden voor publieke openstelling van de Beukenhorst dienen te worden onderzocht. De Langspier te Boxtel (dagrecreatief concentratiepunt) is ontwikkeld om te voorzien in de recreatiebehoefte van de regio en de gasten in de nabijgelegen verblijfsrecreatie. Een beperkte ontwikkeling van verblijfsrecreatie is mogelijk.

De beekdalen bieden goede mogelijkheden voor ontwikkeling van voorzieningen voor recreatief medegebruik als kanoën, wandelen en fietsen. Voor de Essche stroom zijn voorzieningen voor de hengelsport van belang. Binnen de praktische mogelijkheden dient de kanosport op de Kleine Aa te worden versterkt, ook om daarmee nabijgelegen beken, met hogere actuele natuurwaarden, te ontlasten. Voor kanoën en hengelsport is een voldoende waterkwaliteit van belang.

Land- en tuinbouw

In het aangeduide ontwikkelingsgebied voor de melkveehouderij is de ontwikkeling en inrichting primair gericht op versterking van de positie van die sector. De notitie 'basisinrichting land- en tuinbouw' (CLC/Landbouwschap, zie bijlage) is daarbij het streefbeeld voor de inzet van landinrichting. In aanvulling daarop kunnen middelen van NUBL-Agribusiness of het 'Stimuleringskader' van het ministerie van LNV worden benut om de markt- en concurrentiekracht van de sector te versterken.

Voor andere bedrijfstakken zoals de intensieve veehouderij rond Luissel, Tongeren, Roond en Leunisdijk en de boomteelt in de beekdalen zijn er in het ontwikkelingsgebied voor de melkveehouderij en binnen de algemene ruimtelijke en milieuranvoorwaarden ontwikkelingsmogelijkheden op bestaande bedrijven.

In het agrarisch gebied wordt gestreefd naar versterking van de externe productie-omstandigheden voor voor komende bedrijfstakken binnen de algemene beleidsmatige randvoorwaarden.

In de delen van de beekdalen van de Essche Stroom en Voorste Stroom binnen de Groene Hoofdstructuur die niet worden aangekocht en ingericht wordt extensivering van de landbouw voorgestaan. Uitrui van gronden kan daaraan bijdragen.

Landschap en cultuurhistorie

Voor de besloten gebieden die samenvallen met de ontwikkelingsgebieden voor de melkveehouderij, geldt, dat bij aanpassing van het landschap aan de agrarische productiefunctie rekening moet worden gehouden met de *landschappelijke karakteristiek van het gebied*.

In de agrarische gebieden wordt gestreefd naar behoud en versterking van de bestaande beslotenheid van het landschap, afgestemd op de productiefunctie van het agrarisch gebied.

In de relatief open beekdalen van de Essche Stroom, Kleine Aa en Smalwater wordt gestreefd naar een half-open landschapsstructuur. Deze kan bestaan uit een raamwerk van kleine bosjes, brede houtsingels en erfbeplanting. Het doel van het raamwerk is versterking van de landschapsecologische relaties met de bovenstroomse delen van het beekdal van de Dommel, de Kampina en het Helvoirts Broek.

Het landgoedachtige karakter van het gebied Kraaienbroek/Beukenhorst dient zoveel mogelijk te worden behouden.

Milieu

In aanvulling op de bij de verschillende functies genoemde milieu-aspecten is het voor het gebied de Roond van belang dat de ruimtelijke ontwikkelingen afgestemd worden op de aanduiding als stiltegebied en geluidarme zone.

Verkeer

Bij de voorziene aanpassing van de weg Boxtel, Haaren, Oisterwijk dient de initiatiefnemer i.c. het provinciaal bestuur zorg te dragen voor een zorgvuldige inpassing en compensatie van het verlies aan natuurwaarden. De Streekcommissie wordt gevraagd waar mogelijk bij te dragen aan de realisatie die inpassing en compensatie.

4.2 Zandleij

Natuur

In en nabij de zeer kwetsbare natuurkerngebieden Oude en Nieuwe Tiend, Hoornmanken Tiend, de Brand, het Brokkenbroek en de natuurkerngebieden 1e en 3e Klamp staat behoud en ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden voorop. De natuurontwikkeling in de beekdalen van de Zandleij (Nieuwe en Oude Tiend, De Brand, Hoornmanken Tiend en Brokkenbroek) is gericht op het herstel van de beekdalgradiënt en de gradiënten tussen de beekdalen van de Zandleij en de Loonse en Drunense Duinen. De huidige agrarische functie kan over het algemeen worden voortgezet.

Voor herstel en ontwikkeling van de natuurwaarden met name in de Brand en omgeving en het Brokkenbroek is behoud en herstel van de kwelintensiteit en -kwaliteit van het grondwater in diepere lagen noodzakelijk. Belangrijke intrekgebieden liggen in de Zwaluwenbunders e.o. en de Akkers. Vermindering van de uitspoeling van mineralen naar grond- en oppervlaktewater rondom de Molenstraat is daarbij van belang. Ook zal gewerkt moeten worden aan verbetering van de waterafvoer en -kwaliteit (AMK) van de Molenstraatse Loop (riooloverstorten Loon op Zand) en Zandleij die de Brand doorsnijden. Verdere verbetering van het zuiveringsproces van de RWZI Tilburg-Noord is daarbij van belang.

Onderzoek moet uitwijzen wat de ecologisch en economisch optimale aanpak is voor opheffing van de negatieve effecten van de doorsnijding van de Brand door de Zandleij.

Voor verbetering van de kwaliteit van het lokaal toestromend oppervlaktewater is sanering van diffuse en puntbronnen in het deelgebied zelf én in de deelgebieden de Akkers en Zwaluwenbunders e.o. noodzakelijk. De beschikbaarheid van financiële middelen is een belangrijke randvoorwaarde.

Ter ontwikkeling van de natuurwaarden op de gradiënt tussen de Hooze Heide en het beekdal van de Zandleij is verhoging van de grondwaterstand in het Hengstven van belang. Voor de ontwikkeling van waterafhankelijke natuur nabij Zwijnsbergen is een versnelde verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater in de Raamse loop (riooloverstorten Helvoirt) en verhoging van het grondwaterpeil (via peilbeheer in de Zandleij en Raamse Loop) wenselijk.

In de aan het deelgebied grenzende bosgebieden is grondwaterstandsverhoging van belang voor de vitaliteit. Het peilbeheer in het Drongelens Kanaal speelt hierbij mogelijk een rol.

De ecologische verbindingszone ter hoogte van de Vriesdonk heeft als doel de doorgaande ecologische relatie van de Hoornmanken Tiend met Brokkenbroek te waarborgen via de Zandleij. De verbindingszone langs de Zandleij ten noorden van de Loonse Baan dient voor de versterking van de migratie tussen de Gement/het Drongelens Kanaal en de Brand/het Brokkenbroek/het Helvoirtbroek.

Het ministerie van Defensie zal op korte termijn het gebruik van 'de Distelberg' als militair oefenterrein staken. Ter vervanging zal de Vughtse Heide worden ingericht voor intensiever militair gebruik. Voor de lange termijn zullen provincie, ministerie en de gemeente Vught een studie verrichten naar de haalbaarheid van het gebruik van het gebied de 'Heihoorn' als militair oefenterrein.

Land- en tuinbouw

In het agrarisch gebied zijn er ontwikkelingsmogelijkheden voor de verschillende voorkomende bedrijfstakken. Aanpassing van de verkaveling aan de eisen van de verschillende -grondgebonden- bedrijfstakken is van belang. Daarbij dient rond Cromvoirt rekening te worden gehouden met het karakteristieke kleinschalige landschap. Aanpassing van het peilbeheer in het Drongelens Kanaal is mogelijk de sleutel voor de beperking van de droogteschade voor de landbouw op de Helvoirtse Heide en rond Cromvoirt.

Vanwege de waterwinning bij Helvoirt wordt een terughoudend beleid gevoerd voor intensieve tuinbouwsectoren en veehouderij in het betreffende grondwaterbeschermingsgebied.

Om de meest ernstige gevolgen van verzuring tegen te gaan wordt voor bedrijven met een hoge piekbelasting van ammoniak op de Duinen gestreefd naar aanvullende technische maatregelen, beëindiging, verplaatsing of omschakeling naar ander vormen van landbouw op basis van vrijwilligheid. Dit geldt met name voor de intensieve veehouderij in de gebieden Schoorstraat, Zandkant, Giersbergen/Margriet, Vriesdonk, Molenstraat en de 1e en 2e Klamp.

De mogelijkheden voor een recreatieve neventak zullen worden verruimd. De aanwezige natuur- en landschappelijke waarden bieden mogelijkheden voor enkele bedrijven om, gebruik makend van de beschikbare instrumenten, natuurbeheer en landschapsonderhoud als neventak te ontwikkelen. Het groene imago van de Loonse en Drunense Duinen biedt mogelijkheden voor biologische landbouw en streekeigen producten.

Giersbergen/Margriet

In het gebied staat de ontwikkeling van de grondgebonden landbouw voorop. Voor de akkerbouw dienen de mogelijkheden voor verruiming van het teeltplan te wor-

den gezien. Voor de veehouderij is structuurversterking en ruimte voor extensivering wenselijk.

Recreatie en toerisme

Voor de intensieve en extensieve vormen van recreatie is een zonering noodzakelijk om de kwetsbare delen van de Loonse en Drunense Duinen te kunnen ontzien. Daarbij wordt gestreefd naar behoud en versterking van de bestaande toeristisch-recreatieve concentratiepunten rondom de Loonse en Drunense Duinen. In de directe omgeving van de Loonse en Drunense Duinen is qua verblijfsrecreatie alleen ruimte voor ontwikkeling van bijzondere b.v. extensieve natuurgerichte kampeervormen. Het is van belang bij de zonering het park en zijn omgeving in samenhang te bezien. In de toelichting is een visie uitgewerkt voor een zonering van toerisme en recreatie in de Leijen.

Voor de toeristisch recreatieve sector is het van belang om voor de bedrijven in de rand van het nationaal park, te zoeken naar oplossingen op maat, die recht doen aan de ontwikkeling van de sector en de bescherming van het nationaal park i.o. De continuïteit van de bestaande bedrijven dient te worden gewaarborgd.

Regulering van de parkeerproblematiek en opheffing van de ongewenst autoverkeer in en om de Duinen is noodzakelijk.

In het gebied voor extensief/intensief recreatief gebruik rondom Cromvoirt wordt een versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur voorgestaan. Het gaat hierbij vooral om verbindingen tussen verblijfsrecreatie, natuurgebieden en bevolkingsconcentraties. Versterking van de verblijfsrecreatie is mogelijk. Speciale aandacht vraagt regulering van de ruitersport in het gebied onder andere door concentratie in de bestaande maneges. In aansluiting op het gebied voor extensief recreatief gebruik ten oosten van de Duinen kunnen routestructuren worden ontwikkeld met aanvullende voorzieningen, zodat een aaneengesloten recreatief aantrekkelijk gebied ontstaat tussen de Duinen en Vught. De ontwikkeling van intensieve vormen van dagrecreatie is mogelijk indien direct wordt aangesloten op de dorpsrand van Vught, de IJzeren Man en het woonoord Lunetten.

Voor de Oude Bossche Baan tussen de Rustende Jager en Bosch en Duin wordt een terughoudende recreatieve ontwikkeling voorgestaan om de ecologische relatie tussen de Brand en de Loonse en Drunense Duinen niet verder te verstoren en waar mogelijk te versterken.

Het is wenselijk om op de Oude Bossche Baan en de Margrietweg maatregelen te treffen om de wederzijdse hinder tussen (recreatief) auto- en fietsverkeer en landbouwverkeer op te lossen. Afsluiting van genoemde wegen voor het (recreatief) autoverkeer dient, bij voorkeur in het kader van een ontsluitingsplan, te worden onderzocht.

Het gebied van de Brand en de Oude- en Nieuwe Tiend biedt mogelijkheden voor natuurgerichte vormen van recreatie, zoals wandelen en natuurvossen. De recrea-

lieve druk mag echter niet toenemen. De meest kwetsbare delen dienen door zonering te worden ontlast. Het Drongelens Kanaal leent zich goed voor de realisering van hengelsport- en kanovoorzieningen.

Landschap en cultuurhistorie

Gestreefd wordt naar behoud en versterking van het karakteristieke kleinschalige landschap rondom Cromvoirt, enerzijds ter versterking van de ecologische relatie tussen de Loonse en Drunense Duinen en de Vughtse Heide en anderzijds ter versterking van de toeristisch-recreatieve functie van het gebied. Behoud van de Cromvoirtse Dijk als cultuurhistorisch en ecologisch waardevol element is van groot belang.

Aan de zuidzijde van de Loonse en Drunense Duinen is behoud, versterking en realisering van een robuust landschappelijk raamwerk wenselijk ter versterking van de ecologische relaties tussen de aanwezige bos- en natuurgebieden (o.a. Vughtse heide).

In het agrarisch gebied tussen de Oude Tiend en de Duinen wordt gestreefd naar behoud en versterking van het kleinschalige karakter.

In het gebied het Hengstven wordt deels spontane bos- en struweelontwikkeling nagestreefd in combinatie met herstel van een stukje ontginningsgeschiedenis en herstel van het vennencomplex. Een neven doelstelling is de ondersteuning van het ecologisch functioneren van de natuurkerngebieden en de Loonse en Drunense Duinen. Voor het akkercomplex ten zuidoosten van Loon op Zand ligt het accent op behoud en versterking van het open karakter. Dit is onder andere mogelijk door het aanbrengen van beplanting aan de randen van dit gebied. Voor het beekdal van de Zandleij wordt gestreefd naar een deels open en deels besloten structuur, afhankelijk van de functie van het gebied waar de Zandleij doorheen stroomt.

Milieu

Voor de bescherming van de drinkwatervoorziening wordt, via extensivering van het grondgebruik, gestreefd naar een bijzondere milieukwaliteit in het grondwaterbeschermingsgebied bij Helvoirt.

De verstoring van het gebied als gevolg van menselijke activiteiten dient geminimaliseerd te worden in het stiltegebied en de geluidarme zone rondom de Loonse en Drunense Duinen (zie plankaart 3).

De bodemverontreiniging langs de Groenstraat dient zo mogelijk te worden aangepakt.

4.3 Helvoirts broek

Natuur

De aanwezige natuurkerngebieden worden alle aangemerkt als zeer kwetsbaar en grondwaterafhankelijk. De natuurontwikkelingsgebieden liggen op de beekdallanden van het Helvoirts Broek en in het Setersheike. Voor de ecologische functie van het Helvoirts Broek is het van

belang dat de inrichting hierop wordt afgestemd. In het beekdal wordt daarom gestreefd naar een zo natuurlijk mogelijk hydrologisch systeem en een bijzondere milieukwaliteit.

Concreet betekent dit behoud en zo mogelijk herstel van kansrijke kwelsituaties.

Verder wordt gestreefd naar verbetering van de kwaliteit van het lokaal toestromende kwelwater vanuit het deelgebied zelf (Beverse Akkers, Noenes, Hees-akker, Sparrendaal e.o., Witven) en vanuit het oostelijk deel van het de Akkers (Molenstraat en omgeving).

Ook is verbetering van de kwaliteit van het toestromend oppervlaktewater van belang. Aanpak van diffuse en puntbronnen (o.a. de twee oostelijke riooloverstorten van Helvoirt en Haaren († Eind)) in het deelgebied zelf als ook in het deelgebied Akkers is noodzakelijk.

Ter bestrijding van de verdroging in de bossen van Sparrendaal en voor de voeding van kwelstromen richting Helvoirts Broek is waterconservering in de bossen in het oosten van het deelgebied van belang.

Het beleid is gericht op instandhouding en waar mogelijk verbetering van de groeiplaats en de bosopstand voor het voorkomende multifunctioneel bos bij Bergenshuizen.

Gestreefd wordt naar inrichting van een natte respectievelijk droge ecologische verbingszone langs de Ruijsbossche Waterloop en in de landgoederenzone ten oosten van het Helvoirts Broek met name voor de das.

De barrièrewerking van de N65 voor kleine zoogdieren (*amfibieën, reptielen en kruipende insecten*) in Het Helvoirts Broek dient te worden opgeheven.

Land- en tuinbouw

De aangeduide ontwikkelingsgebieden voor de melkveehouderij maken functioneel onderdeel uit het gelijknamig gebied in het deelgebied Essche Stroom. De ontwikkeling van deze gebieden is gericht op een optimale inrichting voor de melkveehouderij (zie nota 'basisinrichting land- en tuinbouw').

In het agrarisch gebied staat verbetering van de externe productie-omstandigheden centraal. Vooral de knelpunten ten aanzien van ontwatering en droogtegevoeligheid van landbouwgronden vragen om een oplossing. Vanwege de landschappelijke waarde van de Beverse Akkers wordt gestreefd naar overwegend grondgebonden vormen van land- en tuinbouw.

Bij de realisatie van de ecologische verbingszone langs de Ruijsbossche waterloop dient voor de landbouw beperking van de droogteschade in de Beverse Akkers te worden afgewogen tegen vernatting van de gronden aan de Ruijsbossche Waterloop. De beheersgebieden bieden mogelijkheden voor natuurbeheer als bron voor aanvullende inkomsten.

Recreatie en toerisme

Vanwege de ligging ten opzichte van de bevolkingsconcentraties is de noordelijke punt van het gebied (Vughtse Hoeven, Bergenshuizen, Steffenberg) aangegeven als

gebied voor intensief/extensief recreatief gebruik. Zowel routegebonden-, als locatiegebonden voorzieningen kunnen hier worden gerealiseerd. De aanwezige onverharde en half-verharde wegen en paden in het gebied bieden hiertoe goede mogelijkheden (zie "natuurkerngebieden"). De meest kwetsbare delen dienen te worden ontzien. Gestreefd wordt naar een goede aansluiting van de voorzieningen op bestaande infrastructuur en openbaar vervoer verbindingen. Ongewenst autoverkeer dient te worden geweerd.

De recreatieve potenties van de Belverse Akkers kunnen worden benut door aanleg van extensieve (routegebonden) voorzieningen. Handhaving van de huidige recreatief aantrekkelijke onverharde padenstructuur past in dit streven.

Infrastructuur

In verband met de veiligheid van de spoorweg en de N65 dient gestreefd te worden naar minimalisering van het aantal- en beveiliging van de overblijvende kruisingen met wegen en paden. De omrijtijd voor utilitaire fietsroutes dient zoveel mogelijk te worden beperkt. Over en weer gebruik van landbouwgrond dient door herverkaveling zoveel mogelijk te worden beperkt.

Landschap en cultuurhistorie

Behoud en versterking van het afwisselende landschap in de landgoederenzone aan de oost-kant van het deelgebied is van belang, ook om de recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied te behouden. Daarnaast is versterking van de ecologische relaties tussen de bestaande bos- en natuurgebieden in het deelgebied zelf en de aangrenzende deelgebieden Essche Stroom en de Zandleij gewenst.

De overgangszone tussen het beekdal het Helvoirts Broek en de landgoederenzone biedt goede mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Aanpassing van de perceelsgrootte, alsmede de verkaveling voor de land- en tuinbouw dient ingepast te worden binnen de voorgestane landschapsstructuur. Gestreefd wordt naar behoud van het open karakter en de karakteristieke langwerpige verkavelingspatronen in het Helvoirts Broek.

Behoud en versterking van het open karakter van de Belverse Akkers is uitgangspunt voor verdere ontwikkeling van dit akkercomplex. Bij de herinrichting van het gebied is handhaving van de bestaande onverharde paden wenselijk in verband met de beleving van dit gebied voor fietsers en wandelaars.

Milieu

In de geluidarme zone tussen Haaren en Vught dient het stilte-karakter zoveel mogelijk behouden en beschermd te worden.

De drinkwaterwinning in het gebied dient te worden beschermd door in de boringsvrije zone (plankaart 3) activiteiten die afbreuk doen aan de ondoorlatende lagen te gaan.

4.4 Akkers

Land- en tuinbouw

In de Akkers ligt het accent op ontwikkeling van de agrarische functie. In het ontwikkelingsgebied voor de melkveehouderij is optimalisering van de externe productieomstandigheden noodzakelijk (zie nota 'basisinrichting land- en tuinbouw'). Het gebied biedt tevens goede mogelijkheden voor de vollegrondstuinbouw.

In het gebied rondom Berkel-Enschot worden grote, sterke intensieve veehouderijbedrijven aangetroffen. De ontwikkeling van deze sector zal zich vooral richten op schaalvergroting in combinatie met beperking van de ammoniakuitstoot. Vermindering van de mineralenuitstoot (stikstof, fosfaat) is noodzakelijk vanwege de hydrologische relatie met de Brand (zie deelgebied de Zandleij). In het agrarisch gebied ten zuiden Helvoirt geldt dit vanwege de relatie met het Helvoirts Broek.

In het ontwikkelingsgebied voor de boomteelt ten noorden en westen van Haaren is vooral verbetering van verkaveling en terugdringing van de droogteschade noodzakelijk. Onderzocht kan worden of het waterhoudend vermogen van deze droogtegevoelige gronden verbeterd kan worden. Een voldoende diepe ontwatering van de gronden van is belang. Vooral voor het gebied bij de Leemkuilen, ten zuiden van de N65 vraagt daarvoor aandacht. Om terugdringing van het bestrijdingsmiddelengebruik in de boomteelt te ondersteunen zullen de mogelijkheden voor flexibel grondgebruik (teeltpacht, uitruil) worden vergroot en de mogelijkheden voor boomteelt op beton en gesloten bedrijfssystemen nader worden bezien. Aanvullende middelen en instrumenten als NUBL, WCL, Stimuleringskader LNV en BGM bieden mogelijkheden om vernieuwingen in de sector te stimuleren.

De vollegrondsgroenteteelt dient te worden ondersteund onder meer door verkenning van voor- en nadelen van concentratie van bedrijven. Een nuancering wordt gemaakt voor het agrarisch gebied gelegen tussen Udenhout, Berkel-Enschot en de Leemkuilen. Dit gebied is zoeklocatie voor de opvang van de verstedelijking op langetermijn.

In het algemeen dient in het agrarisch gebied waar mogelijk te worden gewerkt aan verbetering van de externe productieomstandigheden.

In delen van de Groene Hoofdstructuur die niet worden aangekocht (nabij de Leemkuilen en Brabants Hoek) wordt extensivering van de landbouw gestimuleerd.

Natuur

Als natuurkerngebied is de Leemkuilen van groot belang. In het natuurontwikkelingsgebied is het beleid gericht op versterking van de ecologische verbinding tussen de Brand en de Leemkuilen (door landschapsbouw) en de Leemkuilen en de ontgronding in het Brabants Hoek. Een goede kwaliteit van het water in de waterloop bij Berkelhoek/t Winkel is belangrijk. De voormalige stortplaats van Udenhout bij de steenfabriek is een aandachtspunt. Verdere uitbreiding van de ontgronding na het afronden van

de lopende vergunningen/contracten is alleen mogelijk ten behoeve van natuurontwikkeling.

In het deelgebied komen geen formele ecologische verbindingszones voor. Wel is het voor moeras- en struweelvogels en amfibieën van belang dat er een verbinding ontstaat tussen de Leemkuilen en het Brokkenbroek. Een goede buffering tussen de Leemkuilen en de toekomstige stedelijke ontwikkelingen vanuit Berkel-Enschot en Udenhout is van belang. Aan de westzijde van de Leemkuilen is in beperkte mate ruimte voor ontwikkeling van dagrecreatie.

Bijzondere bescherming is nodig voor de Groene Hoofdstructuur ten oosten van Udenhout (zone Oude Tiend/Leemkuilen) en ten westen van Helvoirt (Kolevensloop, uitloper Brokkenbroek). Het gaat dan om verhoging van de grondwaterstand en vermindering van de uitspoeling van meststoffen, zware metalen en bestrijdingsmiddelen naar grond en oppervlaktewater (Raamse Loop, Leijloop). Vooral terugdringing van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de boomteelt is van belang.

Recreatie en toerisme

Het gehele gebied de Akkers leent zich in beginsel voor de ontwikkeling van vooral routegebonden recreatievormen als wandelen, fietsen en paardrijden. De afronding van een doorgaand netwerk van dergelijke routestructuren tussen de aanwezige kernen, toeristisch-recreatieve voorzieningen en landschappelijk fraaie gebieden verdient aandacht.

Een accent ligt op het agrarisch gebied tussen Udenhout en Berkel-Enschot vanwege de goede uitloopmogelijkheden voor de bevolking van Tilburg. Het gaat hier vooral om voorzieningen voor extensieve vormen van recreatie.

Infrastructuur

Gestreefd wordt naar een herordening van wegen aan de hand van de ontsluitingsfunctie die deze wegen vervullen in relatie tot de ombouw van de N65 (zie ook deelgebied Helvoirt-Broek).

De barrièrewerking van de kruising van de railverbinding met het natuurontwikkelingsgebied 't Winkel dient te worden opgeheven.

Landschap en cultuurhistorie

Het landschap dient te worden afgestemd op de agrarische productiestructuur van het gebied, waarbij de mogelijkheden bezien dienen te worden tot behoud en zo mogelijk versterking van de bestaande besloten gebieden. Van belang is de realisatie van een robuuste groene structuur langs bestaande wegen (bijvoorbeeld eikenlanen), paden en waterlopen, eventueel in combinatie met erfbeplanting.

Het gebied tussen Udenhout en Berkel-Enschot verdient bijzondere aandacht omdat het functioneert als recreatief uitloopegebied voor de stadsregionale bevolking.

Gestreefd wordt naar accentuering en behoud van de open akkercomplexen bij Biezenmortel en Udenhout.

Tussen de Leemkuilen, de Brand en het Brokkenbroek dient een landschappelijke verbinding te worden gerealiseerd ter ondersteuning van de ecologische verbinding.

Milieu

Delen van het agrarisch gebied ten oosten en westen van Udenhout liggen in een geluidarme zone. Bij voorgenomen vestiging of uitbreiding van geluidsbronnen dient het aspect stilte in de afweging te worden meegenomen. In de boringsvrije zone ten behoeve van de waterwinning Haaren gelden randvoorwaarden ten aanzien van boringen van 10-80 mtr. beneden maaiveld.

4.5 Zwaluwenbunders e.o.

Verstedelijking

In het gebied 'Zwaluwenbunders e.o.' staat het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor stedelijke functies als wonen, werken, intensieve/extensieve recreatie, verkeer en een eventuele centrale zandwinning centraal (zie ook het stadsregionaal uitwerkingsplan (SRUP) en de paraplunota TALUD).

In uitwerkingsplan van het streekplan voor de stadsregio Tilburg is voor de periode na 2005 gekozen voor de verstedelijkingsoptie waarbij de kernen Berkel-Enschot, Udenhout en de bouwlocatie Noordoost in een samenhangende structuur opgaan. Een dergelijke ontwikkeling zal ten koste gaan van het betreffende ontwikkelingsgebied voor de melkveehouderij. In het gebied ten noordwesten van Berkel-Enschot, op plankaart 1 in de ondergrond aangeduid als "woningbouwlocatie/reservering bedrijventerrein", is in de periode tot het jaar 2005 een uitbreiding voorzien van omstreeks 2800 woningen. Tevens worden de mogelijkheden bezien voor de realisering van een bedrijventerrein met een omvang van ca. 40 ha. Het gebied Moerenburg ten oosten van de stad Tilburg en ten noorden van de Broekstraat/Zandstraat is in het SRUP ook aangewezen als locatie voor woningbouw (650 woningen) voor 2005.

Op basis van voortschrijdende inzichten geeft de gemeente Tilburg nadere invulling aan de aard en omvang van de nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Nadere afspraken tussen gemeente en provincie over aantallen woningen en ha. bedrijventerrein etc. zullen in het ruimtelijk ordeningsspoor gemaakt worden. Zo is inmiddels gebleken dat woningbouw bij Moerenburg geen reële optie is de gemeente heeft gekozen voor natuurontwikkeling.

De woningbouwlocaties zijn binnen de begrenzing van het landinrichtingsproject gehouden. Zodra de kaders voor de verstedelijking definitief bepaald zijn kan de Streekcommissie met behulp van landinrichting en andere instrumenten een bijdrage leveren aan de ecologische, recreatieve, landschappelijke en agrarische inpassing van de stedelijke ontwikkelingen.

Het is uitdrukkelijk de bedoeling landinrichting en andere instrumenten te benutten voor een samenhangende ontwikkeling van de nieuwe stedelijke uitbreidingen en het aangrenzende landelijk gebied tot een fraai en evenwichtig stadslandschap.

Natuur

Gestreefd wordt naar behoud en versterking van de waardevolle en zeer kwetsbare natuurkerngebieden het Grollegat en de Helleputten. In en langs sloten komen nog zeldzame kwelvegetaties voor.

Voor de ecologische functie van het beekdal van de Voorste Stroom is het van belang dat de huidige waterafhandelingskerngebieden door natuurontwikkeling uitgebreid worden en dat de doorgaande structuur ondanks de verstedelijkingsdruk gehandhaafd wordt. Er dient een relatie gelegd te worden met het landgoed Ter Braakloop/De Brekx'sche Hoven.

Herstel en ontwikkeling van de gewenste hydrologie in het beekdal van de Voorste Stroom betekent voorts behoud en zo mogelijk herstel van kansrijke kwelsituaties. Het waterbeheer in het beekdal en het peilbeheer in de Voorste Stroom dient hierop in belangrijke mate te worden afgestemd.

Ook is verbetering van de kwaliteit van het lokaal toestromend grondwater vanuit de hoger gelegen landbouwgronden (Gemeene Heide, Oisterwijkse Hoeven, Hoog en Laag Heukelom, Hoogetind en Enschootse Akkers) noodzakelijk.

Verbetering van de kwaliteit van het toestromend oppervlaktewater dient te worden bereikt door aanpak van zowel diffuse als puntbronnen (o.a. RWZI-Tilburg-Oost) in het deelgebied zelf als ook in het bovenstroomse stroomgebied van de Voorste Stroom.

Aanpassing van de noord-westelijke riooloverstort Berkel-Enschoot is belangrijk voor het bereiken van de milieukwaliteitsdoelstelling in de Kasteelloop en de Brand.

Bij ingrepen in de waterhuishouding dient waar mogelijk te worden gestreefd naar een verbetering van de grondwaterstand in de aanwezige bossen.

De ecologische verbindingszones in het deelgebied de Zwaluwbundlers zijn bedoeld om de natuurkerngebieden voor amfibieën met elkaar te verbinden.

Gestreefd wordt naar aanleg van een permanent bos van 100 ha. (Noorderbos) op de voormalige vloeivelden (70 ha.) van de RWZI-Tilburg. Er wordt gestreefd naar sanering van de verontreiniging. In de eerste jaren is de uitbreiding van het bosareaal primair gericht op bos- en natuurontwikkeling. Bij afdoende sanering van de bodemverontreiniging is ook benutting voor recreatie mogelijk. Voor het reeds aanwezige multifunctioneel bos wordt gestreefd naar verbetering van de groeiplaats en de bosopstand. Onderzoek moet uitwijzen of buffering van de piekafvoer van de RWZI in de voormalige vloeivelden een ecologische en economisch haalbare oplossing is voor de negatieve effecten van doorsnijding van de Brand door de Zandleij.

Land- en tuinbouw

In het ontwikkelingsgebied nabij Berkel-Enschoot staat stimulering van de melkveehouderij centraal. De 'basisinrichting land- en tuinbouw' is daarbij het streefbeeld. Verbetering van de verkaveling is een belangrijk aandachtspunt. Het gebied Hoog Heukelom ten zuidoosten van Berkel-Enschoot is tevens van groot belang voor de intensieve veehouderij. In het gebied Hoog-Heukelom wordt voor de intensieve veehouderijbedrijven gestreefd naar versnelde reductie van de ammoniakemissie vanwege de ligging van de bedrijven ten opzichte van verzuringsgevoelige natuurkerngebieden in het beekdal van de Voorste Stroom.

In de agrarische gebieden wordt gestreefd naar versterking van de bestaande productiestructuur voor de melkveehouderij en de intensieve veehouderij. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor de tuin- en boomteelt. Vooral de ontsluiting van bedrijven in het noordelijke deel verdient bijzondere aandacht. Ten westen van Berkel-Enschoot is op een kleine oppervlakte cultuurgrond een verbetering van de detail-ontwatering wenselijk. In agrarisch gebied waar stedelijke claims liggen wordt een terughoudend beleid voorgestaan voor (kapitaals)intensieve bedrijfstakken.

Vermindering van de uit- en afspoeling van mineralen en bestrijdingsmiddelen van de bedrijven ten noordoosten van Tilburg is noodzakelijk voor de gewenste waterkwaliteit in de Brand en omgeving, de Zwaluwbundlers e.o. en de daarin aanwezige waterlopen (Zandleij, Broekkamploop en Kasteelloop).

Recreatie en toerisme

Het gebied voor intensief/extensief recreatief gebruik is van belang voor de dagrecreatieve uitloop van Tilburg en Berkel-Enschoot. Het gebied dient dan ook naast agrarische ontwikkelingsmogelijkheden ruimte te bieden aan de ontwikkeling van intensieve (zwem/surfpas, sport- en volkstuincomplexen, maneges) en extensieve (routestructuren m.n. voor ruiters) dagrecreatieve functies. De bevolkingsconcentraties dienen op een aantrekkelijke wijze aangesloten te worden op recreatiegebieden als bijvoorbeeld de Loonse en Drunense Duinen. Via een goede planning en zonering van met name de intensieve voorzieningen dient voorkomen te worden dat de ontwikkeling van bestaande agrarische bedrijven wordt belemmerd. In het gebied voor extensief recreatief gebruik wordt gestreefd naar behoud en versterking van de bestaande toeristisch-recreatieve structuur. Concreet betekent dit behoud van de nog aanwezige zandpaden en ontwikkeling van ruiterspaden.

Infrastructuur

De mogelijkheden tot het verkeersluw maken van het middegebied tussen Loon op Zand, Berkel-Enschoot en Udenhout in relatie tot de aanleg van de noordoost-tangent worden nader bezien in het kader van de gebiedsgerichte uitwerking van het Provinciaal Verkeers en Vervoersplan (PVVP) voor de regio Tilburg. De eerste fase Noordoost-tangent is uitgevoerd. Voor de aanleg van de

tweede fase wordt momenteel een bestemmingsplan voorbereid. Op termijn is opening van een treinstation in Berkel-Enschot/Udenhout gewenst. (Zie betreffende N65 en railinfrastructuur ook Helvoirts-Broek.)

Landschap en cultuurhistorie

Een groot deel van het gebied blijft in agrarisch gebruik. De landschapsstructuur dient dan ook in hoge mate te worden afgestemd op de agrarische productiefunctie. Hierbij kan aansluiting gezocht worden bij wegen, waterlopen en bestaande landschapselementen.

Door de stedelijke ontwikkelingen zal het karakter van het gebied ingrijpend veranderen. Bij de inpassing van de bouwlocatie Tilburg Noord-Oost dient maximaal rekening gehouden te worden met de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden. Uit onderzoek is gebleken dat de huidige hydrologische situatie in de Brand gehandhaafd kan worden bij de ontwikkeling van de woon/werklocatie Tilburg Noord-Oost.

Verder wordt gestreefd naar behoud en versterking van de openheid van het gebied Zwaluwenbunders/Kouwenberg. In het gebied ten zuiden van de spoorlijn Tilburg-Oisterwijk ligt het accent op realisatie van een besloten landschapsstructuur bestaande uit bijvoorbeeld brede singelbeplanting, bosjes, struweel en erfbeplanting. Voor Moerenburg is het beleid gericht op handhaving van de bestaande beslotenheid. Dit past in het streven naar bevordering van de recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied door een aangepaste landschappelijke inrichting.

Milieu

Voor de hydrologische situatie in de Brand en omgeving zijn de bouwlocatie Tilburg Noord-Oost, de aanleg van de Noordoost-tangent, de zandwinplas en het Noorderbos van belang. Deze ingrepen dienen te worden uitgevoerd zonder negatieve invloed op de omvang en kwaliteit van de kwelstromen richting de Brand en omgeving.

Een voorbeeld hiervan is het principe van de 'lekkende stad' dat reeds is toegepast op de bouwlocatie Tilburg Noord-Oost. Door in de planvorming expliciet rekening te houden met de inzijgfunctie van het gebied zal de kwelintensiteit waarschijnlijk niet achteruit gaan.

5.1 Aanleiding

In voorgaande hoofdstukken zijn de kwaliteiten, de knelpunten en het toekomstperspectief voor de Leijen beschreven. Daarmee is er aan de inrichting van het gebied echter nog niets veranderd. Dit hoofdstuk is bedoeld als handreiking aan de Streekcommissie bij de vormgeving van dat proces dat moet leiden tot de uitvoering van beleid in de Leijen.

Een belangrijk uitgangspunt voor dit uitvoeringshoofdstuk is de dynamiek in het gebied. De Leijen is een dynamisch gebied, dat vele kwaliteiten heeft en een belangrijke functie heeft voor wonen, werken, recreëren, de agrarische sector, waterwinning en natuur.

Iedere functie heeft zo zijn eigen ontwikkeling en zijn eigen ontwikkelingssnelheid. Het is dan ook niet eenvoudig om op één moment in één plan een eindbeeld te beschrijven van de inrichting van het gebied.

Het uitgangspunt voor het uitvoeringsproces is dat, bij het realiseren van oplossingen voor de gesignaleerde problemen, zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de kwaliteiten van- en de initiatieven in het gebied. Het is daarbij van belang om de samenhang van maatregelen en projecten (integrale aanpak) niet uit het oog te verliezen. Om gebruik te kunnen maken van de initiatieven in het gebied is een intensieve en brede samenwerking met direct betrokkenen van groot belang. Daarvoor is door DLG de zogenaamde 'dialoogmethode' ontwikkeld. Voorgesteld wordt deze als handvat te gebruiken voor de samenwerking bij de verdere planvorming.

5.2 Organisatiestructuur

Positie van de Streekcommissie

Zoals eerder is vermeld, is voor de Leijen een bestuurlijke Streekcommissie ingesteld, waarin de belangrijkste doelgroepen uit het gebied vertegenwoordigd zijn. De doelstelling van de Streekcommissie is:

bevordering en versnelling van de uitvoering van het ruimtelijk, water, milieu- en natuurbeleid via een integrale en gebiedsgerichte aanpak. Dit bevordert zij door een intensieve samenwerking met lokale en regionale overheden, maatschappelijke organisaties en belangengroepen.

Uitgaande van de doelstelling zijn de taken voor de Streekcommissie als volgt:

- het genereren van projectvoorstellen,
- het jaarlijks samenbrengen van projectvoorstellen in het Gebiedsprogramma,
- het bevorderen van financiering van dit programma door derden,
- het coördineren en het bewaken van de voortgang van de uitvoering van projecten,
- het ondernemen van acties indien de voortgang stagneert,
- het rapporteren over de voortgang van de uitvoering, zowel op project-, als op gebieds-niveau,
- aankaarten van beleidsmatige knelpunten bij de direct betrokken overheden,
- opstellen van het landinrichtingsplan, alsmede de uitvoering ervan,
- coördinatie van de communicatie rond het project ter bevordering van het draagvlak voor de te nemen uitvoeringsmaatregelen.

Inhoudelijk vormt het rijks- en provinciaal beleid het kader voor de taakstelling van de Streekcommissie. De projectnota-plus, het gebiedsperspectief WCL en het Plan van Aanpak NUBL geven nader invulling aan die taakstelling. Het gebiedsprogramma is het document waarin de Streekcommissie concreet voor het eerstvolgende jaar en op hoofdlijnen voor de jaren daarna aangeeft hoe zij invulling zal geven aan die taakstelling.

Gezien de overlap in taak- en doelstellingen van landinrichtingscommissie en Streekcommissie ligt integratie van beide commissies in één organisatorische eenheid voor de hand. De Streekcommissie wordt hierdoor tevens verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van het landinrichtingsproject. Door deze werkwijze wordt optimaal invulling gegeven aan het streven naar integrale gebiedsgerichte uitvoering.

Als landinrichtingscommissie legt de Streekcommissie verantwoording af aan het provinciaal bestuur. Voor de inzet van NUBL-middelen legt de Streekcommissie verantwoording af aan de stuurgroep NUBL. In beide gevallen kan de verantwoording verlopen via de jaarlijks op te stellen gebiedsprogramma's en voortgangsrapportages.

Bij de reeds eerder geïnstalleerde Streekcommissies is bevordering van de samenwerking van partijen het belangrijkste 'wapen' bij de uitvoering van beleid en pro-

jecten. Met de installatie als landinrichtingscommissie wordt *Streekcommissie voor de Leijen extra ondersteund* door de formele taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden bij de voorbereiding en uitvoering van één of meerdere (deel) landinrichtingsplan(nen). Zo kan de commissie bijvoorbeeld, na vaststelling van het landinrichtingsplan, bestekken aanbesteden en heeft zij de bevoegdheid om gebieden te betreden om werk uit te (laten) voeren. Ook heeft de commissie belangrijke bevoegdheden *inzake het uitruilen van grond op basis van een "Plan van Toedeling"*.

Relatie met het Nationaal park Loonse en Drunense Duinen

Een deel van het gebied van de Streekcommissie wordt in beslag genomen door het gebied van het Nationaal Park i.o. de *Loonse en Drunense Duinen (NPLDD)*. Voor de oprichting van het Nationaal Park is een Overlegorgaan ingesteld dat als taken heeft:

- opstelling van een beheers- en inrichtingsplan,
- afstemming van alle voor de inrichting en beheer van belang zijnde activiteiten,
- indienen van een bestedingenprogramma voor het NPLDD,
- coördinatie van voorlichting en educatie m.b.t. het NPLDD.

Deze taakstelling is primair gericht op ontwikkeling van het gebied binnen de grenzen van het NPLDD. Er is echter wel een sterke functionele relatie tussen Overlegorgaan en Streekcommissie, vanwege de nauwe verwevenheid tussen de ontwikkeling van het natuurgebied van de Loonse en Drunense Duinen (inclusief De Brand) enerzijds en de ontwikkeling van de direct aangrenzende agrarische gronden anderzijds. Een goede afstemming tussen het Overlegorgaan en de Streekcommissie is dan ook van belang. Het provinciaal bestuur zal dit bevorderen.

Concreet betekent dit dat voor de overlappende gebieden (de Brand en het Hengstven) het overlegorgaan een inrichtingsvisie zal opstellen. Vervolgens heeft de Streekcommissie de verantwoordelijkheid om waar mogelijk met landinrichting en andere instrumenten bij te dragen aan de uitvoering van de inrichtingsvisie. Een goede afstemming is bevorderd door integratie van de secretariaten van het Overlegorgaan en de Streekcommissie. Ook is er bij de samenstelling van beide organen gestreefd naar personele unies.

Samenstelling Streekcommissie

In de Streekcommissie zijn de belangrijkste doelgroepen uit het gebied bestuurlijk vertegenwoordigd. Gestreefd is naar een commissie van beperkte omvang, met een "brede" kijk op zaken, die slagvaardig kan handelen en die korte lijnen in en naar de streek heeft. Aangezien de Streekcommissie tevens als landinrichtingscommissie functioneert, is bij de bepaling van de omvang van de commissie rekening gehouden met de Landinrichtingswet. Art.28, lid 1 stelt dat de commissie uit ten hoogste 7 leden, waaronder de voorzitter en plaatsvervangend voor-

zitter, mag bestaan. Lid 2 stelt dat, indien aard en omvang van het gebied daartoe aanleiding geeft, *Gedeputeerde Staten* daarvan af mogen wijken. Rekening houdende met een evenredige vertegenwoordiging van belangen is de omvang van de Streekcommissie bepaald op 10 zetels.

Projectbureau

De Streekcommissie wordt ondersteund door een projectbureau, dat enerzijds functioneert als secretariaat en anderzijds als loket/aanspreekpunt voor initiatiefnemers in het gebied.

Het takenpakket bestaat uit planvorming, en -uitvoering, begeleiding van lokale initiatieven, communicatie, administratie en financiën. Het takenpakket zal verder worden ingevuld in nauw overleg met de Streekcommissie. Een belangrijke taak van de Streekcommissie is het *maken en uitvoeren van het landinrichtingsplan voor de Leijen*. De Streekcommissie wordt hierin ondersteund door een secretaris. Het secretariaat landinrichting is met het secretariaat voor de Streekcommissie en het Overlegorgaan voor het nationaal park geïntegreerd in het projectbureau. Hierdoor wordt ook in organisatorische zin uitwerking gegeven aan een integrale, gebiedsgerichte uitvoering, is sprake van één loket/aanspreekpunt voor het gebied en kan de beschikbare capaciteit in menskracht op efficiënte wijze benut worden.

5.3 Twee sporen

Aan het begin van het uitvoeringsproces staat de projectnota-plus. Die is samen met het gebiedsperspectief WCL de Meierij en het Plan van Aanpak NUBL het vertrekpunt voor de verdere planvorming en -uitvoering. Vanaf de benoeming van de Streekcommissie kan een twee sporen aanpak gevolgd worden die er als volgt uit ziet.

Aan de ene kant zal de Streekcommissie een planvormingsproces starten voor het hele gebied waarbij achtereenvolgens de knelpunten en kansen worden geconcretiseerd en mogelijke oplossingen worden verkend. In dit planvormingsproces is veel aandacht voor de samenhang van de knelpunten en de mogelijke oplossingen. De oplossingen zullen uitmonden in een landinrichtingsplan voor het hele gebied of delen daarvan. In dat planvormingsproces zal de Streekcommissie waarschijnlijk voor een aantal onderdelen tot de conclusie komen dat versnelde uitvoering -voorafgaand aan vaststelling van een landinrichtingsplan- wenselijk en/of noodzakelijk en ook mogelijk is. Het is dan ook de verantwoordelijkheid van de Streekcommissie om ervoor te zorgen dat de mogelijkheden voor een versnelde uitvoering ook worden benut.

Aan de andere kant zijn er tegelijkertijd voortdurend ontwikkelingen en initiatieven in het gebied die een bijdrage kunnen leveren aan het uitvoeringsproces. De initiatieven van de 'Duinboeren' en 'Smalwater' zijn daarvan recente voorbeelden. Maar het kan ook gaan om initiatieven van een gemeente, een waterschap of anderen. Voor die ini-

tiatieven zal de Streekcommissie afhankelijk van de aard van het project een stimulerende, faciliterende, coördinerende en/of toetsende rol vervullen.

Het eerste spoor is belangrijk om tot een samenhangende aanpak van de knelpunten en benutting van kansen te komen. Initiatieven uit het gebied vormen de 'motor' van het vernieuwingsproces. Hoe meer mensen en organisaties zelf verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering des te beter. Een zorgvuldige coördinatie is dan wel belangrijk. Het is de uitdaging voor de Streekcommissie om beide sporen optimaal te benutten.

5.3.1 Het landinrichtingsplan

Stap 1

De eerste stap van het integrale planvormingsproces bestaat uit een nadere afbakening en concretisering van de knelpunten in het gebied. In de 'dialoogmethode' wordt dit de 'Ouverture' genoemd. Individuele bewoners en grondgebruikers uit het gebied discussiëren onderling in kleine groepen over de knelpunten in het gebied. Dit levert een aanvulling, aanscherping en herformulering van de bekende knelpunten op.

Stap 2

Na een bewerking van de informatie uit de eerste ronde volgt de tweede stap. Deze bestaat uit het formuleren van mogelijke oplossingsrichtingen. In dialoogtermen heet deze stap de 'kerndialoog'. Bewoners en grondgebruikers discussiëren dan in kleine groepen met deskundigen over mogelijke oplossingen.

Stap 3

De informatie uit de kerndialoog wordt gebruikt voor het voorontwerpplan (tevens Milieu-effectrapportage) dat in het kader van de landinrichtingswet moet worden opgesteld. Stap drie bestaat in dialoog uit de inspraak die mogelijk is op het voorontwerpplan.

Zoals gezegd is de hiervoor beschreven 'dialoogmethode' een hulpmiddel bij de planvorming. Het is aan de Streekcommissie om te bepalen hoe de methode in het gebied van de Leijen het best kan worden toegepast.

5.3.2 Initiatieven uit de streek

Parallel aan het planvormingsproces voor het landinrichtingsplan zullen er van verschillende kanten initiatieven zijn om de uitvoering van beleid ter hand te nemen. De projectnota-plus is bedoeld om ervoor te zorgen dat de initiatieven zoveel mogelijk bijdragen aan het oplossen van de problemen in het gebied. Voor een deel zijn deze initiatieven er al of zullen deze autonoom ontstaan. Voor een deel zal de intensieve planvorming via dialoog-ideeën voor- initiatieven opleveren.

Een voorbeeld is het project Smalwater dat op initiatief van de NCB-Boxtel is ontstaan naar aanleiding van de discussie over de Ecologische Hoofdstructuur. Een ander voorbeeld is het concept van de "Groene Mal" dat door de gemeente Tilburg wordt ontwikkeld. De Streekcommissie kan onderzoeken in hoeverre zij met de beschikbare instrumenten kan bijdragen aan de uitvoering van de "Groene Mal".

De initiatieven kunnen zorgen voor een belangrijke versnelling van het vernieuwingsproces. Aan versnelde uitvoering zitten ook zekere risico's. Zeker zolang de samenhangende planvorming voor het hele gebied nog in een pril stadium is, is het niet met zekerheid te zeggen of het initiatief zal passen in het uiteindelijke inrichtingsplaatje. De doelstellingen in de projectnota-plus en het gebiedsperspectief voor het WCL de Meierij geven een voorlopig kader voor de initiatieven

5.4 De afweging

Voor de Streekcommissie is de afweging van de twee sporen een belangrijke taak. Voortdurend zullen er nieuwe ontwikkelingen en initiatieven zijn. Telkens zal de vraag zijn of een snelle aanpak in de vorm van een deelproject of een zorgvuldige integrale aanpak via een landinrichtingsplan het beste is. Voor die afweging zijn de volgende criteria van belang:

- de uit te voeren deelprojecten moeten passen binnen de kaders van de projectnota-plus, het plan van Aanpak NUBL en het gebiedsperspectief WCL;
- versnelde uitvoering van deelprojecten mag toekomstige projecten niet frustreren. De risico's en de voordelen van de versnelde uitvoering moeten per project afgewogen worden;
- projecten met een meervoudige doelstelling hebben de voorkeur. Sectorale projecten mogen in ieder geval geen afbreuk doen aan de doelstellingen voor de andere sectoren;
- bij de uitvoering van deelprojecten onder verantwoordelijkheid van verschillende organisaties is het van belang dat de initiatiefnemers/uitvoerders daarvoor voldoende toegerust zijn of worden.

Voor de afweging is van belang dat de Streekcommissie alleen op basis van een vastgesteld landinrichtingsplan gebruik kan maken van de wettelijke bevoegdheden voor de uitvoering van werken. Daarbuiten zal de uitvoering over het algemeen op basis van vrijwilligheid tot stand moeten komen. Voor individuele organisaties is het mogelijk om aan andere kaders bevoegdheden te ontleen zoals bijvoorbeeld het bestemmingsplan en het waterbeheerplan.

5.5 De praktijk

Uit voorgaande blijkt dat uit het planvormingsproces én via initiatieven uit het gebied ideeën kunnen ontstaan voor deelprojecten. Deze ideeën komen bij het projectbureau terecht. Het projectbureau heeft de taak om het idee uit te werken danwel uit te laten werken tot een volwaardig projectvoorstel. *Het gaat dan om een beschrijving van de naam van het project, naam van de uitvoerder, de betrokken partijen, de projectdoelstelling, de activiteiten, de tussenproducten, het eindproduct, de beoogde effecten, de planning, de totale projectkosten, de bijdrage van de initiatiefnemers, de gevraagde bijdrage vanuit subsidieregelingen en de financiële planning.* Het projectbureau kan daarbij worden ondersteund door een ambtelijke projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de organisaties die deel uit maken van de Streekcommissie.

Als het projectvoorstel goed is uitgewerkt en het past binnen de kaders van het gebiedsperspectief WCL, het Plan van Aanpak NUBL en de projectnota-plus zal de Streekcommissie het opnemen in haar gebiedsprogramma. Het is ook denkbaar dat het projectvoorstel tussentijds aan de financierende instantie wordt voorgelegd. Afhankelijk van de aard van het project en de aard van het instrument dat aangesproken wordt is dit de provincie, de stuurgroep NUBL, het ministerie van landbouw etc.

De kern van het financiële vraagstuk is dat na goedkeuring van het projectvoorstel de Streekcommissie -ondersteund door het projectbureau- de verantwoordelijkheid op zich neemt om de financiering rond te krijgen.

Na de definitieve toekenning van de gevraagde middelen is de bewaking van de voortgang van de uitvoering van belang. Voor projecten die onder verantwoordelijkheid van 'derden' worden uitgevoerd betekent dit dat er regelmatig voortgangsrapportages aan de Streekcommissie aangeleverd moeten worden.

Voor projecten die onder eigen verantwoordelijkheid van de Streekcommissie worden uitgevoerd zal dit terugkomen in de rapportages die de Streekcommissie zelf zal maken over de voortgang van de projecten en het gebiedsprogramma. Een en ander staat uitvoerig beschreven in de administratieve organisatie van de NUBL die voor de Streekcommissie van toepassing is. Voor de landinrichtingsaspecten van de Leijen is de landinrichtingswet het kader voor de financiering. De middelen kunnen beschikbaar komen op basis van een meerjaren-programmering die jaarlijks door de provincie Noord-Brabant wordt opgesteld.

Voor overige instrumenten buiten landinrichting, WCL- en NUBL-kader geldt dat het projectvoorstel zal moeten voldoen aan de subsidievoorwaarden van de betreffende regeling. De Streekcommissie en het projectbureau hebben daarbij een faciliterende rol ten opzichte van de initiatiefnemers.

5.6 Beschikbare instrumenten

De beschikbaarheid van de verschillende instrumenten biedt kansen om flexibel geld beschikbaar te krijgen voor deelprojecten. Bovendien kan wat makkelijker over de grens van het landinrichtingsgebied gekeken worden omdat veel regelingen in een groter gebied van toepassing zijn. *Ook biedt een aantal regelingen mogelijkheden voor financiering van niet-inrichtingsmaatregelen zoals natuurbeheer, milieumanagement, stimulering van productverbreding of -vernieuwing etc.*

Landinrichting

Landinrichting biedt mogelijkheden voor verbetering van de inrichting van een gebied door aanpassing van de verkaveling, waterbeheersing, ontsluiting en beplanting. In de landinrichtingswet worden verschillende vormen van landinrichting onderscheiden. De Leijen is aangeduid als herinrichting. Dit betekent dat het project bedoeld is voor alle functies in het landelijk gebied met name landbouw, natuur, recreatie, waterwinning en landschap. Voor dergelijke projecten is globaal een rijksbijdrage van f 4.400,-/ha. beschikbaar. Daarnaast is via landinrichting geld beschikbaar voor grondverwerving ter realisatie van de EHS, voor verbetering van de agrarische structuur, voor aanleg van infrastructuur en voor overige voorzieningen. Een nauwkeuriger begroting van de inrichtingskosten vormt een onderdeel van het landinrichtingsplan dat voor het hele gebied of delen daarvan zal worden opgesteld. Ook is het mogelijk om agrarische bedrijven te verplaatsen in het kader van landinrichting.

Aan het landinrichtingsplan kan de Streekcommissie wettelijke bevoegdheden ontfangen voor de uitvoering.

Via het begrenzingenplan kunnen eigendom, beheer en onderhoud van wegen en waterlopen worden toegewezen.

Het plan van toedeling biedt de wettelijke grondslag voor het ruilen van gronden. De rechten van eigenaren en pachters zijn in de landinrichtingswet zorgvuldig gewaarborgd. Het ruilen van gronden is echter ook mogelijk op basis van vrijwillige kavelruil. De laatste optie is snel en eenvoudig maar geeft de Streekcommissie geen wettelijke bevoegdheden om knelpunten op te lossen. De status van herinrichting biedt voor de Leijen de mogelijkheden om maatwerk te leveren en per deelgebied te beoordelen of wel of niet gebruik gemaakt wordt van een 'plan van toedeling'. De landinrichtingswet biedt voor herinrichtingen tevens de mogelijkheid tot korting en onteigening.

Via 'uitvoering bij voorrang' (UBV) op basis van vrijwilligheid kunnen, vóór vaststelling van het landinrichtingsplan, middelen beschikbaar komen voor vervroegde uitvoering van deelprojecten. Uiteraard kan daarvoor ook gebruik gemaakt worden van andere subsidieregelingen. Tenslotte is niet onbelangrijk dat via de status van herinrichting een beroep kan worden gedaan op de inzet van menskracht van de Dienst Landelijk Gebied (DLG).

NUBL

NUBL biedt meer en minder concrete uitwerkingen en financiële middelen voor ondersteuning van lokale initiatieven, de dynamiek van de landbouw, dynamiek van de recreatie, de aanpak mest en ammoniak, water en verdroging, natuur en landschap. Voor een uitvoeriger beschrijving wordt verwezen naar het Plan van Aanpak NUBL.

WCL

De regeling voor Waardevolle Cultuurlandschappen (WCL) biedt geld voor bevordering van duurzame land- of bosbouw, natuur en landschap (behoud, herstel, ontwikkeling), vergroten toegankelijkheid, beleving- en gebruiksmogelijkheden natuur en landschap, bossen of landbouwgronden, toeristisch-recreatieve producten op landbouw-bosbedrijven, verbetering ruimtelijke afstemming van functies, vermindering milieubelasting of verdroging. Voor een uitvoerige beschrijving wordt verwezen naar het gebiedsperspectief WCL.

Overige instrumenten

Andere financiële instrumenten waar een beroep op kan worden gedaan zijn de Bijdrageregeling Gebiedsgericht Milieubeleid (BGM) en het Stimuleringskader van het ministerie van LNV. Zoals gezegd is het een belangrijke taak voor het projectbureau om er voor te zorgen dat bij de goed uitgewerkte projectvoorstellen de juiste instrumenten en/of financiële regelingen gezocht worden. Overleg met de maatschappelijke organisaties in het gebied kan meer duidelijkheid geven over de middelen en instrumenten die betrokkenen hebben om projecten ten uitvoer te brengen.

Bestemmingsplan

De bestemmingsplannen zijn noodzakelijk als juridische basis voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw, realisatie van natuurgebieden, agrarische vestiging, fietspaden etc. Dit geldt ook voor de werken die in het kader van landinrichting worden uitgevoerd. Wanneer bestemmingsplannen sterk verouderd zijn is de planvorming in het kader van landinrichting vaak leidend. Echter in het geval van de Leijen zijn voor het hele landinrichtingsgebied bestemmingsplannen buitengebied in ontwikkeling, een enkel plan is reeds vastgesteld. De bestemmingsplannen zullen dan ook meer dan in vele andere gevallen sturend zijn voor de planvorming in de Leijen.

Wellicht hoeft voor een aantal deelprojecten niet te worden gewacht op het landinrichtingsplan omdat het bestemmingsplan voldoende duidelijkheid en zekerheid biedt. Als de middelen beschikbaar zijn kan de uitvoering van bijvoorbeeld een landschapsbeleidsplan of de aanleg van een fietspad meteen worden aangepakt.

Waterbeheerplan

Ook een waterbeheerplan en de keur kunnen het kader vormen voor uitvoering van deelprojecten gericht op aanpassing van de waterbeheersing.

Vanaf januari 1994 doorlopen landinrichtingsprojecten de procedure van de milieu-effectrapportage (m.e.r.). Doel van de m.e.r. is om de negatieve en positieve effecten van een plan voor het milieu duidelijk in beeld te krijgen. De procedures voor landinrichting en m.e.r. zijn geïntegreerd, maar kennen hun eigen stappen.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de m.e.r.-procedure, de betekenis van de projectnota-plus/startnotitie m.e.r., de relatie met het landinrichtingsplan, de uit te werken alternatieven en de te beschrijven effecten.

Aan welke onderwerpen in een milieu-effectrapport aandacht moet worden besteed, komt te staan in de zogenaamde "richtlijnen". De startnotitie vormt een aanzet tot de richtlijnen. Voor de Leijen is de projectnota-plus tevens startnotitie voor de m.e.r.

Insprekers en formele instanties krijgen de mogelijkheid om via de inspraak hun visie te geven op de richtlijnen. In dit stadium gaat het dus niet om het indienen van bezwaren tegen landinrichting of tegen inrichtingsmaatregelen. De inspraak moet zich richten op de alternatieven die worden vergeleken, de te beschrijven milieu-effecten en op de doorwerking van reeds genomen of voorgenomen besluiten.

Nadat de richtlijnen zijn vastgesteld wordt een Voorontwerpplan landinrichting -tevens Milieu-effectrapportage- opgesteld door de Streekcommissie. Na een keuze uit de uitgewerkte alternatieven wordt het ontwerpplan opgesteld dat vervolgens wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Een globale planning voor het verloop van de procedure voor de Leijen is opgenomen in de bijlage.

6.1 Alternatieven

In het MER wordt de bestaande toestand beschreven. De milieu-gevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven worden vergeleken. De essentie van het werken met alternatieven is om in een zo vroeg mogelijk stadium inzicht te krijgen in de mogelijke oplossingsrichtingen en de milieu-effecten die daarmee gepaard gaan. De belangrijkste uitgangspunten voor de alternatieven zijn:

- het beleid van de overheid en de kaderstellende besluiten bepalen in principe de bandbreedte waarbinnen alternatieven worden onderzocht;
- alternatieven waarvan op voorhand vaststaat dat zij zeker niet uitvoerbaar zijn, blijven achterwege;

- de alternatieven dienen gebaseerd te zijn op de meest cruciale onderdelen van de hoofdactiviteiten;
- ze moeten samenhangend zijn en bepaald vanuit een duidelijke visie;
- ze moeten binnen redelijke grenzen zo veel mogelijk differentiëren en als totaal recht doen aan de kwaliteiten en de functies van het gebied.
- de alternatieven moeten herkenbaar en wervend zijn;

Het is aan de Streekcommissie om tegelijk met of als vervolg op onderstaande alternatieven een voorkeursalternatief te ontwikkelen, dan wel aan te wijzen. Voor alle alternatieven geldt dat ze moeten passen binnen de kaders van het vastgestelde rijks- en provinciaal beleid. De gedachten gaan uit naar de volgende alternatieven:

Ruimte voor natuur en milieu

Dit alternatief wordt beschouwd als het meest milieuvriendelijke alternatief. Een royale realisatie van de groene hoofdstructuur vormt de basis voor dit alternatief. Dit betekent volledige realisatie van de ecologische hoofdstructuur. Daarbuiten wordt actief gezocht naar combinaties van groen met overige functies.

De mogelijkheden voor vernatting en meandering worden optimaal benut. Voor het Helvoirts Broek kan worden onderzocht of 'overtollig' kwelwater kan worden benut voor hoogwaardige doeleinden zoals drinkwater. In de landbouwgebieden zullen de mogelijkheden voor waterconservering maximaal worden benut. Voorts betekent dit dat gestreefd wordt naar een versterkte ontwikkeling van milieuvriendelijke landbouw. De biologische landbouw krijgt de ruimte.

Een beperkte openstelling van de bestaande en nieuwe natuurgebieden voor recreatie en toerisme ligt voor de hand. Versterking van recreatie en toerisme is mogelijk mits dit beperkt is tot milieuvriendelijke vormen. Voor ecologen wordt de Leijen samen met de Loonse en Drunense Duinen een gebied van internationale allure.

De automobiliteit wordt stevig teruggedrongen door beperking van de toegankelijkheid van het gebied en onderbreking van sluiproutes. De verstoring en versnippering door bestaande infrastructuur wordt sterk teruggedrongen.

De stedelijke ontwikkelingen van Tilburg vormen een randvoorwaarde voor dit alternatief. In de agrarische kerngebieden staat de productiefunctie van het gebied centraal.

Bruisend hart van Brabant

In dit alternatief staan de economisch sterke functies zoals wonen, werken en toerisme centraal.

Voor de woonfunctie zijn de streefcijfers in het Stadsregionaal Uitwerkingsplan bepalend. Het onderzoeken van de mogelijkheden voor het ontwikkelen van nieuwe landgoederen past in dit alternatief. Een koppeling met de problematiek van de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen is denkbaar.

Ter versterking van de woonfunctie wordt maximaal ingezet op het ontwikkelen van recreatieve voorzieningen.

Hoogwaardige vormen van recreatief wonen voorzien in een behoefte en dragen bij aan de kwaliteit van het gebied. Voor recreatie en toerisme wordt niet alleen gekeken naar de regionale behoefte maar ook naar de nationale uitstraling van het gebied. De boomteelt zou benut kunnen worden als drager voor een permanente 'Floriade' in de Leijen.

Voor de natuur betekent dit dat gestreefd wordt naar maximale openstelling en toegankelijkheid van bestaande en nieuwe natuurgebieden. Uiteraard worden de kwetsbare natuurgebieden daarbij ontzien.

Vanwege de sterk verschillende ontwikkelingen binnen en tussen de agrarische bedrijfstakken is het lastig om een algemene ontwikkelingsrichting aan te geven voor de agrarische sector. De ondernemers in het gebied zullen dan ook vooral zelf -bijvoorbeeld in de vorm van een landbouwontwikkelingsplan- de gewenste ontwikkeling aan moeten geven.

In de kerngebieden blijft de agrarische productiefunctie voorop staan. Daarbuiten vooral binnen de groene hoofdstructuur vormt veelal een betaalde neventak in de vorm van landschapsonderhoud of recreatie een deel van de economische basis voor het bedrijf. Ook in dit alternatief zijn argumenten te vinden voor versterking van de biologische productie.

Landschap wordt in dit alternatief niet alleen beschouwd als een kwaliteit maar nadrukkelijk ook als een product dat geld kost maar ook geld opbrengt b.v. in de vorm van toeristenbelasting.

Ook in dit alternatief geldt dat huidige en nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden binnen de eisen voor milieu en water. Wellicht kan de economische ontwikkeling gebruikt worden om versneld aan de betreffende eisen te voldoen. De realisatie van de ecologische hoofdstructuur vormt een onderdeel van dit alternatief.

Autonome ontwikkeling

In dit alternatief wordt de ontwikkeling van het gebied zonder landinrichting en zonder de extra inzet van de beschreven projectorganisatie beschreven.

6.2 Effecten

De volgende effecten zullen worden beschreven voor de verschillende alternatieven:

Water

- voor landbouw en natuur-gebieden wordt (via klassen) aangeduid waar en in welke mate de grondwaterstand en de grondwaterstandsfluctuaties veranderen, alsmede de hydrologische samenhangen die er bestaan;
- wijzigingen in kwel of inzinking worden aangegeven;
- de veranderingen in verdroging/vernatting als gevolg van waterhuishoudkundige maatregelen worden beschreven;
- de wijziging van de waterkwaliteit die plaats vindt wordt geschat; de relatie tot de toegekende functies in het WHP wordt gelegd;
- aangegeven wordt in welke mate inundatie en/of verdroging optreedt als gevolg van de verandering in het waterafvoerpatroon;
- de veranderingen in het watersysteem, zoals de inrichting van oevers (meandering, natuurvriendelijk maken), aanleg van kunstwerken en dergelijke worden vermeld.

Bodem

- de verandering die optreedt ten aanzien van belangrijke geomorfologische verschijnselen en bijzondere bodemtypen wordt weergegeven.

Lucht

- een inschatting wordt gemaakt van de emissiebelasting met ammoniak en de geurhinder die hieruit ontstaat.

Stilte

- er zal inzicht worden gegeven in de gevolgen van de voorgestelde maatregelen voor de aanwezige stiltegebieden en geluidarme zones.

Natuur

- een globale schets wordt gegeven van het ecologisch functioneren van het gebied in zijn geheel, inclusief de samenhang met de omringende (natuur)gebieden.
- de te verwachten eindsituatie wordt beschreven (locatie, oppervlakte, doel- en kensoorten).
- de te verwachten effecten van de veranderingen in landbouwkundig en recreatief gebruik op de natuur worden globaal weergegeven.

Landschap en cultuurhistorie

- de mogelijke aantasting van archeologische waarden wordt bepaald.
- de verandering van historisch-geografische waarden als gevolg van verloren gaan of herstel van bepaalde elementen wordt geschetst.
- ontsnippering.

6.3 Vergelijking van de alternatieven

De milieu-effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven worden onderling en met de huidige situatie vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te krijgen in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de diverse verschillen. De vergelijking wordt in de vorm van een tabel in het MER opgenomen, waarin de aspecten zijn opgenomen die onderscheidend zijn voor de alternatieven. Aan de aspecten worden bepaalde gewichten toegekend, die overeenkomen met het milieubelang dat zij vertegenwoordigen.

Bij de vergelijking zullen ook sociaal-economische aspecten worden betrokken om de afweging een breder kader te geven.

Toelichting

In onderstaande wordt een toelichting gegeven op de huidige knelpunten, de hoofdlijnen van beleid, de voorgestane zonering voor de recreatie, de toekomstige ontwikkeling van de agrarische sector, de landschappelijke structuur en de kaarten.

Toelichting op de huidige knelpunten

Natuur

Schaalvergroting en intensivering van het landbouwkundig grondgebruik heeft geleid tot achteruitgang van natuurwaarden op agrarische gronden. Doorsnijding van het gebied met drie spoorlijnen en de rijkswegen N65 Tilburg-'s-Hertogenbosch en de A2 's-Hertogenbosch-Eindhoven heeft geleid tot een sterke versnippering en isolatie van natuurgebieden. Door versnippering en isolatie dreigen landschapsecologische relaties in de Leijen, alsmede met de gebieden daarbuiten verder te verslechteren. Ook de oevers van de diverse beken en waterlopen in de Leijen zijn door het huidige gebruik en inrichting onvoldoende geschikt voor de ecologische verbinding-functie die ze dienen te vervullen. Andere knelpunten voor de natuur zijn de verstedelijking en de plaatselijk hoge recreatieve druk.

De slechte kwaliteit van milieu en water en de verstoring van watersystemen vormen een knelpunt voor de verschillende functies in de Leijen.

Het gebied van de Leijen wordt in het algemeen als zeer kwetsbaar voor verdroging beschouwd, vanwege het grote areaal waterafhankelijke natuur en de goed doorlatende bodem. Grondwaterwinning door industrie, landbouw en waterwinbedrijven, verbetering van de ontwatering van de landbouwgronden en normalisatie van beken leidt tot verdroging van natuurgebieden. Ook de toename van het oppervlak verharding door verstedelijking, wegen etc. draagt bij aan de verdroging.

Intensief landbouwkundig gebruik, riooloverstorten, rioolwaterzuiveringsinstallaties en kleine lozingen veroorzaken in het buitengebied verontreiniging en verrijking van bodem, grond- en oppervlaktewater met zware metalen, stikstof en fosfaat. Vermestingsgevoelige natuurgebieden (met name waterafhankelijke natuurgebieden) worden hierdoor bedreigd. Ook de kwaliteit van de waterbodems van enkele beken vormt een knelpunt.

Bij verspreiding gaat het vooral om de belasting van het milieu met zware metalen, bestrijdingsmiddelen en organische stoffen. Alhoewel door milieumaatregelen de belasting aanzienlijk is afgenomen, vormt de huidige situatie een probleem voor toekomstige ontwikkelingen. Verzuring is een ander belangrijk knelpunt aangezien veel van de in de in de Leijen aanwezige natuurkerngebieden gevoelig zijn voor verzuring (plankaart 3). Ammoniak-emissie door de landbouw en verzuring door verkeer en industrie leiden tot een hoge depositie van verzurende stoffen. Lokaal is sprake van hoge emissiepieken door de intensieve veehouderij.

De intensieve doorsnijding door (hoofd)infrastructuur leidt naast versnippering tot aanzienlijke verstoring door geluid. Ook de plaatselijk hoge recreatiedruk en het daarmee gepaard gaande autogebruik dragen bij aan de verstoring.

Landbouw

De bedrijfsgrootte in de landbouw is over het algemeen redelijk, zij het dat deze kleiner is dan gemiddeld in Midden-Brabant. De wegendichtheid in het gebied is voldoende, maar een aantal wegen is niet berekend op het zware landbouwverkeer. De ontsluiting van bedrijven en veldkavels kan plaatselijk nog worden verbeterd.

Versnippering van het grondgebruik, kleine huiskavels en gemiddeld grote afstand van de bedrijfsgebouwen tot de percelen vormen nog wel inrichtingsknelpunten voor de Leijen. Dit beperkt de bedrijfseconomische ontwikkeling, zorgt voor een minder goede opvolgingssituatie en beperkt de mogelijkheden voor doorvoering van milieumaatregelen (b.v. mechanische onkruidbestrijding). De knelpunten worden voor een deel veroorzaakt door de doorsnijding van het gebied met drie spoorlijnen en een twee rijkswegen.

De mogelijkheden voor bedrijfsvergroting/extensivering zijn gering door de hoge gronddruk. Deze wordt veroorzaakt door de verstedelijking, de landbouw zelf en de druk vanuit natuur.

Tot slot leidt de ligging van belangrijke natuurgebieden in delen van de Leijen tot aanpassingen van de landbouwkundige bedrijfsvoering en een beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden. Anderzijds biedt die ontwikkeling juist kansen voor verweving van landbouw en natuur en een recreatieve neventak op agrarische bedrijven.

De landbouw heeft in de beekdalen soms te kampen met wateroverlast, terwijl er sprake is van droogteschade in de hooggelegen delen van het gebied. Een verslechtering

van de milieu- en waterkwaliteit kan vooral voor de boomteelt en de tuinbouwsectoren leiden tot verminderde bedrijfsresultaten.

Recreatie en toerisme

Voor recreatie en toerisme hebben de knelpunten betrekking op de benutting van mogelijkheden van het gebied, overbelasting van bepaalde gebieden, de samenhang en de kwaliteit van de voorzieningen.

De bereikbaarheid en de ontsluiting van bepaalde gebieden wordt als een knelpunt ervaren. De doorgaande verbindingen tussen steden/dorpen, verblijfsrecreatie, recreatiegebieden, natuurgebieden etc. zijn met name voor ruit- en kanosport en in mindere mate voor wandelen en fietsen (o.a. Kapelweg) onvoldoende ontwikkeld. De bereikbaarheid van attracties/voorzieningen per openbaar vervoer is beperkt.

De recreatieve attractiviteit van het landschap dreigt te verminderen door verdwijning en versnippering van landschapselementen, verstening en verstedelijking. De concentratie van de bevolking in en rondom de Leijen zorgt plaatselijk voor een grote recreatieve druk, mede omdat de recreatieve voorzieningen in desbetreffende gebieden onvoldoende zijn meegegroeid. Dit wordt door recreanten als hinderlijk ervaren.

De recreatieve attractiviteit van sommige gebieden wordt beperkt door stankhinder (bijv. de Zandleij). De kwaliteit van het water vormt in delen van het gebied een knelpunt voor de waterrecreatie. Een uitvoeriger beschrijving van de sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen voor het toerisme en de recreatie in Midden-Brabant is te vinden in het 'Beleids- en actieplan recreatie en toerisme (SMB, KvK 1995) en 'Concept recreatief toeristisch routeplan' (SMB november 1997).

Waterwinning

Voor de waterwinning te Helvoirt vormt met name de vermeting en verspreiding van gevaarlijke stoffen een bedreiging. De vervuiling is door milieumaatregelen wel afgenomen maar de belasting vanuit het verleden vormt nog steeds een actuele bedreiging.

Landschap en cultuurhistorie

Verandering en intensivering van het grondgebruik en het grondbeslag door stedelijke functies heeft geleid tot een nivellering en vervaging van delen van de oorspronkelijke landschapstructuur van de Leijen. De landschappelijke kwaliteiten van de Leijen dreigen verder af te nemen doordat landschapselementen en botanisch waardevolle gebieden verdwijnen door o.a. intensivering van het landbouwkundig grondgebruik, woningbouw en uitbreiding van infrastructuur.

De eerder genoemde zware milieubelasting (verzuring, vermeting, verdroging) leidt tot verslechtering van de kwaliteit van het landschap. Dit is deels direct zichtbaar en deels merkbaar aan de levensvatbaarheid van de landschapselementen.

Infrastructuur

In het buitengebied komen veel wegen voor waarover zich verkeer verplaatst dat daar structureel niet thuishoort. Bovendien zijn dit soort wegen onveiliger dan functionele en goed ingerichte wegen. De infrastructuur binnen "De Leijen" is voldoende toegerust op verwerking van het normale plattelandsverkeer. Op mooie zomerse dagen en in vakantieperiodes hebben het gebied en de toeristisch-recreatieve attracties in het gebied steeds meer te kampen met parkeerproblemen en opstoppen op de toegangswegen.

De toegenomen automobiliteit leidt ook tot een toenemende belasting van het milieu door toeristisch-recreatief verkeer (verzuring, verstoring (geluidshinder)), druk op het functioneren van de kleine kernen, vermindering van de verkeersveiligheid en versnippering.

Niet alleen het toeristisch-recreatief verkeer is daarvoor verantwoordelijk. Ook het utilitaire verkeer en de infrastructuur daarvoor, veroorzaakt verstoring en versnippering. Daarnaast blijkt dat onverharde wegen door bosgebieden worden gebruikt als sluiproutes voor het woonwerkverkeer. Er is een gebrek aan utilitaire fietsroutes.

Toelichting op de hoofdpunten van beleid

Deze projectnota is opgesteld binnen de kaders van het Rijksbeleid, het Streekplan, het Waterhuishoudingsplan, het Milieubeleidsplan en het Natuurbeleidsplan voor Noord-Brabant. De daarin geformuleerde algemene doelstellingen en uitgangspunten zijn onverkort van toepassing op de projectnota. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het ruimtelijk water-, milieu- en mobiliteitsbeleid, zoals dit voor het plangebied is geformuleerd.

Ruimtelijk beleid

In de vierde nota ruimtelijke ordening extra (VINEX) is de regio Midden-Brabant waar de Leijen in ligt aangeduid als blauwe koers gebied. Dit betekent dat gestreefd wordt naar 'een sterke ruimtelijke en in delen ook economische integratie van verschillende functies, waarbij specifieke regionale kwaliteiten richtinggevend zijn'.

De aanduidingen NU en ROM in de VINEX betekenen voor Midden-Brabant dat een Nadere Uitwerking van het ontwikkelingsperspectief van de VINEX zal worden opgesteld en dat bovendien ten behoeve van de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen gestreefd wordt naar het tot stand brengen van een aanvaardbare milieukwaliteit. Deze nadere uitwerking krijgt momenteel vorm via de Nadere Uitwerking Brabant Limburg.

In het streekplan is het streven naar een duurzame ontwikkeling¹ centraal gesteld. In de projectnota is daarom voor het gebied een toekomstbeeld geschetst dat gebaseerd is op de specifieke ontwikkelingsmogelijkheden van de regio. Momenteel wordt de ruimtelijke hoofdstructuur door de gemeenten in het gebied vertaald in bestemmingsplannen.

Het gebied de Leijen ligt in het noordelijke deel van de streekplanregio en het stroomgebied van de Dommel. Het accent ligt in deze regio op natuur en toerisme/recreatie en is ingegeven door de structurele aanwezigheid van waarden en potenties van genoemde functies. Dit accent bepaalt voor een belangrijk deel de toekomstige ontwikkeling van het gebied en kan belangrijke randvoorwaarden stellen aan de ontwikkeling van andere functies. Een deel van het plangebied ligt binnen de stadsregio's Tilburg en 's-Hertogenbosch. In deze stadsregio's ligt het accent op verstedelijking.

Een duurzame ontwikkeling van de aanwezige functies in het gebied wordt bevorderd door ontwikkeling van een ruimtelijke hoofdstructuur, die is gebaseerd op de karakteristiek en potenties van het gebied. Deze ruimtelijke hoofdstructuur gaat uit van een scheiding van strijdige

functies en koppeling van elkaar versterkende functies. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen hoog- en laag dynamische functies. De laag dynamische functies zijn in het streekplan gebundeld in de groene hoofdstructuur. Hierin staan rust en stabiliteit centraal. In de ruimten buiten de groene hoofdstructuur vinden hoog dynamische functies een plaats die gebaat zijn bij een hoge ontwikkelingsdynamiek en waar flexibiliteit centraal staat. Voor de Leijen zijn de groene, de toeristisch-recreatieve, de agrarische en stedelijke hoofdstructuur van belang. In het hierna volgende wordt ingegaan op genoemde structuren, alsmede het vestigings- en landschapsbeleid.

Groene hoofdstructuur

Het beleid is in de groene hoofdstructuur gericht op een duurzame instandhouding en ontwikkeling van de voorkomende laag dynamische functies zoals natuur en landschap. In het plangebied wordt ca. 2500 ha. ingenomen door de groene hoofdstructuur, waarvan een belangrijk deel in agrarisch gebruik is. Voor bestaande agrarische hoofdberoepsbedrijven in de groene hoofdstructuur geldt dat zij op economisch verantwoorde wijze kunnen worden voortgezet. De continuïteit van bestaande volwaardige bedrijven staat voorop.

De groene hoofdstructuur bestaat uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden, ecologische verbindingzones en multifunctionele bosgebieden. Het beleid in de natuurkerngebieden is gericht op duurzame instandhouding en ontwikkeling van de natuur en op verbetering van de daarvoor noodzakelijke milieu-omstandigheden. Natuurontwikkelingsgebieden zijn bedoeld voor ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden en het instandhouden en verbeteren van de daarvoor noodzakelijke milieu-omstandigheden. Ecologische verbindingzones worden ingericht voor instandhouding en ontwikkeling van de verplaatsingsmogelijkheden van planten- en/of diersoorten. Er worden droge verbindingzones (over land) en natte verbindingzones (langs waterlopen) onderscheiden. Het beleid in de multifunctionele bossen richt zich op instandhouding en verbetering van de kwaliteit van de groeiplaats en de bosopstand.

In een deel van de groene hoofdstructuur zal het natuurbeleidsinstrumentarium (begrenzing, verwerving, inrichting en beheersovereenkomsten) worden ingezet als uitwerking van het nationale en provinciale Natuurbeleidsplan. Deze zogenaamde ecologische hoofdstructuur (EHS) is concreet begrensd (op kavelniveau) door Gedeputeerde Staten. De EHS is vooral begrensd binnen de natuurkern- en natuurontwikkelingsgebieden. De inzet van het natuurbeleidsinstrumentarium gebeurt op vrijwillige basis. Voor de begrenzing van de EHS wordt verwezen naar de daarvoor ontwikkelde procedure. De definitieve begrenzing voor de Leijen is inmiddels vastgesteld en te beschouwen als een concretisering van de projectnota. De kaart met de begrenzing is in de bijlage opgenomen.

1. een duurzame ontwikkeling voorziet in de behoefte van de huidige generaties zonder daarmee voor de toekomstige generaties de mogelijkheden in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien.

Agrarische hoofdstructuur

In de agrarische hoofdstructuur staat het streven naar een duurzame concurrerende landbouw centraal. Ontwikkelingen die deze structuur versterken zullen zoveel mogelijk worden ondersteund, ontwikkelingen die er afbreuk aan doen worden zoveel mogelijk tegengegaan. In de agrarische hoofdstructuur is verbetering van de externe productie-omstandigheden van belang. De agrarische hoofdstructuur bestaat in de Leijen uit ontwikkelingsgebieden voor de boomteelt en de melkveehouderij en agrarische gebieden. De nota 'Basisinrichting land- en tuinbouw' geldt als leidraad voor de inrichting van de agrarische hoofdstructuur.

In de ontwikkelingsgebieden staat versterking en ontwikkeling van genoemde agribusiness-complexen voorop. Actieve verbetering van de externe productie-omstandigheden is mogelijk door de inzet van landinrichting en andere instrumenten. Voor de agrarische bedrijven die gelegen zijn in ontwikkelingsgebied, maar niet tot het desbetreffende agribusiness-complex behoren, mag dit echter niet tot beperkingen leiden. In de agrarische gebieden staat behoud en versterking van de bestaande productie-structuur voor de voorkomende bedrijfstakken voorop.

Toeristisch-recreatieve hoofdstructuur

In de toeristisch-recreatieve hoofdstructuur staat bevordering van de samenhang van het toeristisch-recreatief product centraal. Tegelijkertijd wordt een evenwichtige spreiding van voorzieningen voor de eigen bevolking nagestreefd. Voor toerisme en recreatie is van belang, dat het plangebied gelegen is in een toeristisch-recreatief ontwikkelingsgebied.

Het beleid is hier gericht op behoud en versterking van de kwaliteit van bestaande voorzieningen, alsmede de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Tevens zijn defen gelegen in de stadsregio's Tilburg en 's-Hertogenbosch. Hier staat de ontwikkeling van dagrecreatieve voorzieningen voor de eigen bevolking centraal. (zie ook verderop toelichting).

Landschap en cultuurhistorie

Het gebied de Leijen is landschappelijk zeer waardevol. In het streekplan is behoud en ontwikkeling van de bestaande landschappelijke structuur centraal gesteld (zie toelichting). Landschapsbouw dient voort te borduren op de aardkundige, visueel-ruimtelijke en cultuurhistorische kenmerken.

Extra aandacht voor de landschappelijke kwaliteit is gewenst vanwege het regio-accent in het streekplan op recreatie en toerisme. Handhaving van de kleinschaligheid en van de cultuurhistorisch belangrijke elementen en patronen zijn, met inachtneming van de "hoofdfuncties" van belang.

Tevens zijn in het streekplan aardkundige aandachtsgebieden aangegeven, welke in de Leijen veelal samenvallen met de beekdalen en de aangrenzende dekzandruggen.

De noord-, oost- en zuidrand kenmerkt zich door kleinschaligheid. Behoud en ontwikkeling van deze kleinschaligheid is wenselijk bijvoorbeeld door behoud van kleine landschapselementen en aanleg van beplantingsstroken en bosclementen. In het algemeen moet in het kader van het landinrichtingsproject gezocht worden naar een goed evenwicht tussen de eisen die de land- en tuinbouw stelt aan de productie-omstandigheden (m.n. verkaveling) en het landschapsbeleid.

In de agrarische hoofdstructuur dient de landschapsstructuur primair te worden afgestemd op de agrarische productiefunctie. Dit laatste is gewenst om de agrarische sector flexibel te laten inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Tijdens de uitvoering kan ook hier gekeken worden naar de mogelijkheden om in het licht van de agrarische hoofdfunctie de aanwezige waarden voor natuur en landschap te behouden, versterken of ontwikkelen.

Stedelijke hoofdstructuur

Zoals eerder gesteld ligt een deel van het plangebied in de stadsregio's Tilburg en 's-Hertogenbosch. In de stadsregio's wordt de groei (wonen, werken etc.) gebundeld om de versterking van het landelijk gebied tegen te gaan. Binnen de stadsregio's wordt een onderscheid gemaakt naar centraal stedelijk gebied dat ruimte biedt aan de stedelijke expansie en het daarbuiten gelegen gebied, dat geen taak vervult voor nieuwe grote woon- en werklocaties. Deze laatste gebieden vervullen vooral een functie voor de recreatie. Voor de stadsregio's zijn uitwerkingsplannen van het streekplan opgesteld. Deze projectnota is hierop afgestemd.

Water- en milieubeleid

In de Derde nota Waterhuishouding (NW3) is als hoofddoel weergegeven: 'het hebben en houden van een veilig en bewoonbaar land als primaire randvoorwaarde en het ontwikkelen en instandhouden van gezonde waterhuishoudkundige systemen die een duurzaam gebruik garanderen'. Voor landinrichtingsprojecten is dit vertaald in de concrete doelstelling dat met het betreffende project het verdroogde areaal met minimaal 25% dient af te nemen. De minister van LNV heeft de provincies echter verzocht om, vooruitlopend op de herziening van het waterbeleid, te streven naar 40% reductie. Het streven van het provinciaal bestuur is er op gericht om in landinrichtingsprojecten een maximale reductie van de verdroging te bereiken. De hoofddoelstelling van het milieubeheer, zoals vastgelegd in het NMP 1, is het in stand houden van draagvermogen van het milieu ten behoeve van een duurzame ontwikkeling². De doelstelling is aanleiding geweest om Midden-Brabant aan te duiden als ROM-gebied. Dat wil zeggen dat het gebied in aanmerking komt voor geïntegreerd gebiedsgericht ruimtelijk en milieubeleid. In het Tweede nationaal Milieubeleidsplan is de doelstelling van

2. Voor definitie zie voetnoot 1

het NMP 1 vertaald in: versterking van de uitvoering: aanvullende maatregelen waar nodig: duurzaam produceren en consumeren in perspectief.

Naast de NW3 en het NMP2 is de Integrale Notitie Mest en Ammoniakbeleid van belang voor de aanpak van milieuvraagstukken in de Leijen. De notitie gaat uit van invoering van een mineralenaangifte systeem, aanscherping van de gebruiks- en verliesnormen, stimulering en herstructurering en als sluitpost korting van niet-grondgebonden mestproductierechten als ander maatregelen niet leiden tot het gewenste evenwicht. Voor ammoniak ligt het accent op emissiereductie.

De mogelijkheden voor een regionale invulling, die de notitie biedt, krijgen vorm via de NUBL. Uitgangspunt van het provinciaal water- en milieubeleid, zoals vastgelegd in het Provinciaal Waterhuishoudingsplan (1991) en Milieubeleidsplan (1994) is ondersteuning van de gewenste functionele ontwikkeling. Het waterhuishoudingsplan is inmiddels vertaald in het waterbeheersplan (1992) voor de waterschappen Dommel en Zandleij.

Omdat de Leijen ligt in een regio met het accent op natuur richt het waterbeleid zich vooral op behoud, herstel en ontwikkeling van de waterhuishoudkundige systemen met de functie waternatuur (waterlopen en -gebieden) en water voor de landnatuur. In deze zogenaamde natte (waterafhankelijke) delen van de groene hoofdstructuur (zie plankaart 2) geldt een actief beschermings- en herstelbeleid, waarbij zowel kwaliteits- als kwantiteitsmaatregelen van belang zijn. In de regio's met accent natuur blijft ontwikkeling van landbouwgebieden met de functie water voor de landbouw mogelijk. Verbetering van de hydrologische situatie voor de landbouw mag geen negatieve gevolgen hebben voor gebieden of wateren met de functie natuur.

De waterhuishoudkundige situatie in de Leijen wordt deels bepaald door de situatie in bovenstroomse delen van het stroomgebied. Om de gewenste situatie te bereiken is het wenselijk dat maatregelen in de Leijen gepaard gaan met maatregelen bovenstrooms. In overleg met de betreffende waterschappen en gemeenten kan dit verder worden ingevuld. Het is niet de bedoeling om met de uitvoering van herstelmaatregelen in de beken te wachten tot de situatie bovenstrooms geheel is hersteld.

Vanuit kwantitatief oogpunt is ons beleid voor de korte termijn gericht op een standstill voor de verdroging van de natuur en het gebiedsgericht aanpakken van de al bekende verdrogings-knelpunten. Voor de lange termijn wordt op basis van onderzoek naar de meest gewenste grondwatersituatie, toegewerkt naar herstel van waterhuishoudkundige systemen. Ingrepen binnen de natte delen van de groene hoofdstructuur zijn toegestaan indien deze in overeenstemming zijn met, of gericht zijn op behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurwaarden en specifieke doelstellingen. Bestemmingen, gebruiksfuncties, bebouwingsmogelijkheden en waterhuishoudkundige ingrepen buiten de natte delen van de groene hoofdstructuur mogen in beginsel geen negatieve effecten hebben op de waterhuishouding in de natte delen van de groene hoofdstructuur.

In het gebied wordt gestreefd naar een Algemene Milieu Kwaliteit (grens- of streefwaarde). Dit geldt ook voor het oppervlaktewater, de waterbodems en het grondwater. Om deze kwaliteit te bereiken moet de verontreiniging vanuit puntbronnen (o.a. riooloverstorten) en diffuse bronnen (o.a. gebruik van bestrijdingsmiddelen, vermesting) worden teruggedrongen.

In het Waterhuishoudingsplan zijn concrete emissie-reductiedoelstellingen geformuleerd. Voor een effectieve aanpak van diffuse bronnen is het noodzakelijk om voor de Leijen te inventariseren om welke bronnen het gaat en wat de saneringsopties zijn.

In de milieustimuleringsgebieden (groene hoofdstructuur, ecobeekstroomgebieden en drinkwaterwinningen) is een bijzondere milieukwaliteit voor bodem- en grondwater wenselijk. Deze bijzondere milieukwaliteit betekent dat in ieder geval de algemene milieukwaliteit, sneller dan landelijk voorzien is, wordt bereikt en waar nodig een blijvend betere milieukwaliteit (streefwaarde/ecologische normen) wordt gerealiseerd (zie plankaart 3).

Voor verzuring is ons beleid gericht op het voorkomen van de meest ernstige effecten op bos- en natuurgebieden, door middel van het realiseren van een depositie-doelstelling van 1400 zuurequivalenten per ha. op bos en natuur in 2010. De doelstelling is vertaald in het voor de Leijen relevante Ammoniakreductieplan voor Centraal- en Oost-Brabant (Arp). Daarin is uitgaande van ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven een systeem uitgewerkt dat via een saldering en toepassing van technische maatregelen leidt tot verlaging van de ammoniak-emissie. Het Arp is inmiddels door alle betreffende gemeenten vastgesteld. Uitspraken van de Raad van State hebben er toe geleid dat aanpassing van de wetgeving noodzakelijk is om de rechtsgeldigheid van de Arp's te waarborgen.

Mobiliteit

Verkeersveiligheid, geluid en beperking van de groei van het vermijdbare autogebruik zijn belangrijke thema's voor het mobiliteitsbeleid. Bij mogelijke aanpassingen van de infrastructuur in het kader van landinrichting dient nagegaan te worden wat bijdrage kan zijn aan de genoemde thema's.

Door de juiste locaties te kiezen voor activiteiten kan de ruimtelijke ordening en landinrichting een bijdrage leveren aan de geleiding van die (auto)mobiliteit in de richting van het gebruik van openbaar vervoer en fiets. Daartoe zullen de verblijfsfuncties (wonen en verblijfsaccommodatie) en de intensieve recreatiefunctie zoveel mogelijk in elkaars nabijheid gesitueerd dienen te worden. Daarnaast zal bij een verder uitwerking met name de Groene Hoofdstructuur zoveel als mogelijk autoluw gemaakt moeten worden. Daar waar verkeer de verblijfswaarde van toeristisch-recreatieve gebieden aanlast, zal de toegankelijkheid voor de auto van desbetreffende gebieden zoveel mogelijk worden beperkt. Voor de plattelandswegen dienen maatregelen te worden getroffen om ongewenst verkeer te weren.

Toelichting op de zonering toerisme en openluchtrecreatie

De huidige toeristisch-recreatieve structuur laat een aantal aantrekkelijke recreatiegebieden zien. Deze gebieden kenmerken zich door de aanwezigheid van voldoende voorzieningen in combinatie met een aantrekkelijk landschap en cultuurhistorische elementen. Dit leidt plaatselijk tot een grote recreatieve druk (bijv. op de Loonse en Drunense Duinen). De kwaliteiten van het gebied hebben er toe geleid dat de toeristische sector zich heeft ontwikkeld tot een economische factor van betekenis. Een belangrijk knelpunt is het gebrek aan samenhang in de ontwikkeling van recreatieve en toeristische voorzieningen.

Het gebied bezit echter zodanige potenties dat een verdere verbetering en ontwikkeling van de structuur mogelijk is. Hierdoor wordt het mogelijk om één aantrekkelijk samenhangend toeristisch-recreatief product te ontwikkelen, dat voldoet aan de groeiende behoefte om te recreëren in het landelijk gebied.

Om de aantrekkelijkheid van het gebied te vergroten dienen knelpunten opgelost te worden en de potenties en kwaliteiten van gebieden beter te worden benut. Veel knelpunten hebben betrekking op inrichtingsaspecten. Het gaat hierbij veelal om knelpunten in de sfeer van een onvoldoende toegankelijkheid en bereikbaarheid van voorzieningen en gebieden. Ook de aanwezigheid van andere recreatievormen en onveilige verkeerssituaties speelt een rol. Daarnaast dreigen vooral landschappelijke waarden en voorzieningen (bijv. onverharde paden) verloren te gaan, die van belang zijn voor de recreatieve beleving en gebruikswaarde van het gebied.

Voor een optimale toeristisch-recreatieve ontwikkeling van het gebied en ter bescherming van kwetsbare functies is een goede zonering van voorzieningen in het gebied noodzakelijk. Via landinrichting is het mogelijk om de fysieke randvoorwaarden voor de zonering te realiseren. Met overige instrumenten als NUBL en WCL is het in aanvulling daarop mogelijk om de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector (ook als neventak op agrarische bedrijven) te ondersteunen.

De zonering voor de Leijen ziet er grofweg als volgt uit. De gebieden voor de ontwikkeling van intensieve recreatievormen concentreren zich ten (zuid)westen van Vught en ten (noord)oosten van Tilburg, in de directe nabijheid van grote bevolkingsconcentraties. Tevens lenen deze gebieden zich voor extensieve, routegebonden recreatievormen. Het beleid is hier dan ook gericht op behoud en versterking van de bestaande recreatieve mogelijkheden, alsmede ontwikkeling van nieuwe mogelijkheden. Op plankaart 1 zijn deze aangegeven als "gebied voor intensief/extensief recreatief gebruik".

De gebieden voor "extensief recreatief gebruik" hebben bijzondere potenties voor de ontwikkeling van extensieve en/of routegebonden voorzieningen. Natuur en landschap fungeren hier als decor voor de recreatieve beleving en

gebruikswaarde. Veelal is sprake van recreatief medegebruik, waarbij het accent ligt op het zich verplaatsen langs aantrekkelijke landschappen en cultuurhistorische elementen als kastelen, landhuizen, molens etc.. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden naar gebieden waar reeds een zekere recreatieve ontwikkeling en samenhang aanwezig is en gebieden waar deze nog ontwikkeld dient te worden. Het beleid richt zich in eerst genoemde gebieden vooral op behoud en versterking van de bestaande recreatieve mogelijkheden. In de tweede categorie richt het beleid zich vooral op ontwikkeling van nieuwe extensieve voorzieningen. Door de ontwikkeling van laatstgenoemde gebieden ontstaat tevens meer samenhang tussen de bestaande recreatieve mogelijkheden en voorzieningen.

De "toeristisch-recreatieve concentratiepunten" zijn gezien hun aard en/of omvang geschikt voor de opvang en concentratie van recreanten. Zij hebben een vooral recreatieve hoofdfunctie en zijn veelal uitvalsbasis voor andere recreatie-activiteiten. Het beleid voor deze concentratiepunten is nader uitgewerkt in de afzonderlijke deelgebieden, waar deze gesitueerd zijn.

Het "overige gebied" tenslotte heeft gezien aard, functie en landschappelijke verschijningsvorm minder potenties voor de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen. De inzet van het instrumentarium richt zich dan ook niet op desbetreffende gebieden.

Op plankaart 1 zijn de gebieden aangegeven voor "intensief/extensief recreatief gebruik", voor "extensief recreatief gebruik (behoud en versterking)" en de "toeristisch-recreatieve concentratiepunten". Deze gebieden worden aangeduid als de speerpuntgebieden voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling.

De te realiseren voorzieningen en maatregelen dienen op inrichtingsniveau te worden afgestemd op de groene hoofdstructuur. Kwetsbare delen van de groene hoofdstructuur dienen te worden vermeden. Tevens kan de agrarische hoofdstructuur randvoorwaarden opleggen aan situering en inrichting van voorzieningen indien het agrarisch functioneren onevenredig wordt belemmerd. Het vestigings- en inrichtingsbeleid is geformuleerd in het streekplan.

Toelichting op de ontwikkeling van de land- en tuinbouw

De land- en tuinbouw speelt een belangrijke rol in het gebied. Voor de ontwikkeling van de sector is de verandering van het areaal landbouwgrond van groot belang. Het areaal landbouwgrond zal in de toekomst afnemen door onttrekking ten behoeve van de ontwikkeling van natuurgebieden en door stedelijke ontwikkeling, recreatie en andere niet-agrarische activiteiten. Het intensieve ruimtegebruik in de Leijen veroorzaakt een hoge gronddruk. Ook in het jaar 2010 zal er nog steeds sprake zijn van een aanzienlijke gronddruk in de stroomgebieden van de Dommel en de Zandleij. Dit betekent ook in de landbouw de intensiteit van het grondgebruik hoog zal blijven tenzij aanvullende inkomsten (b.v. uit natuur en landschapsonderhoud) compensatie opleveren voor het extensiever gebruik van de gronden.

Door landinrichting zal de inrichting in 2010 grotendeels zijn aangepast aan de het streefbeeld dat is vastgelegd in de nota 'Basisinrichting land- en tuinbouw'. Het ruimtelijk beleid en landinrichting zal er aan hebben bijgedragen dat de voorkomende bedrijfstakken zich in de Agrarische Hoofdstructuur optimaal hebben kunnen ontwikkelen. Door uitruil van gronden en de mogelijkheden voor een neventak in natuur- en landschapsonderhoud zal in de Groene Hoofd-structuur het accent meer liggen op grondgebonden en extensievere vormen van landbouw. Verwacht wordt dat door in het jaar 2010 dat onderzoek en de resultaten van praktijkbedrijven er toe hebben geleid dat bedrijven in alle bedrijfstakken qua mineralen en bestrijdingsmiddelen milieuvriendelijk en concurrerend produceren. Het bewustzijn voor gebruik van schaarse grondstoffen (o.a. energie) is sterk toegenomen. Het aantal landbouwbedrijven zal naar verwachting met 30 tot 40% afnemen, waardoor het aantal bedrijven rond het jaar 2010 ca. 500 zal bedragen. De schaalvergroting zal in de varkenshouderij waarschijnlijk een versnelling doormaken als gevolg van de huidige varkenspest epidemie.

Door afname van het landbouwareaal zal in 2010 niet meer de melkveehouderij maar de intensieve veehouderij de belangrijkste bedrijfstak in de Leijen zijn. De bedrijfstak is dan goed voor ongeveer eenderde van de productie-omvang. De melkveehouderij blijft wel de belangrijkste grondgebonden bedrijfstak. Ook de boomteelt blijft een zeer belangrijk deel van de agrarische sector in dit gebied. In beperkte mate komt vollegrondstuinbouw en akkerbouw voor.

Verdergaande kwaliteitsverbetering zal in alle bedrijfstakken plaatsvinden. Het gebied de Leijen leent zich ook goed voor ontwikkeling van streekeigen producten en neventakken.

Hierna is per bedrijfstak een schets gegeven van de verwachte ontwikkeling. De gesprekken met de NCB afdelingen in het gebied, de Duinboeren en de onderzoeken van prof. van der Ploeg (Bedrijfsstijlenonderzoek Landbouw-

universiteit Wageningen) maken echter duidelijk dat het steeds lastiger wordt om een algemene toekomstige ontwikkeling van een bedrijfstak te schetsen. Meer en meer is sprake van een bont palet waarbij de individuele ondernemer en de individuele bedrijfsomstandigheden bepalend zijn voor de te kiezen ontwikkelingsrichting.

Toekomstontwikkeling per bedrijfstak:

Intensieve veehouderij

De intensieve veehouderij, waarbij de fokvarkens en zeugen de hoofdtak zijn, komt in het hele gebied voor. Het is de bedrijfstak met de grootste productie-omvang in totaal en met gemiddeld per bedrijf een grote productieomvang. Het aantal bedrijven is in vergelijking tot 1992 aanzienlijk verminderd. Daar staat tegenover dat er een flinke schaalvergroting is opgetreden in de bedrijfstak. Door de ammoniakreductieplannen en als gevolg van de huidige varkenspest-epidemie zal versneld een ontwikkeling plaatsvinden naar gesloten bedrijven. Te denken valt aan bedrijven met ± 250 zeugen en 3000-4000 mestvarkens. Het totaal aantal dieren in deze regio zal niet toenemen. De overblijvende bedrijven hebben kunnen uitbreiden door verwerving van mestquota van collega's die zijn gestopt. Verwacht wordt dat het gezinsbedrijf bepalend zal blijven voor de intensieve veehouderij in het gebied. Er zullen slechts enkele mammoetbedrijven -kunnen- ontstaan.

Er heeft een lichte groei van de gemiddelde bedrijfsoppervlakte per hokdierbedrijf plaatsgevonden. Dit heeft in zijn totaliteit geleid tot een redelijke stabilisatie of tot een lichte afname van het totale areaal in gebruik van de hokdierbedrijven.

Tegelijkertijd hebben deze bedrijven geïnvesteerd in maatregelen gericht op de reductie van de ammoniak- en stankemissie. Door deze milieu-investeringen is de emissie op bedrijfsniveau niet meer toegenomen, hoewel de omvang van de bedrijven is vergroot. Dat betekent dat de totale emissie in Noord-Brabant drastisch is afgenomen. Ook de mineralenproductie per dier is sterk teruggedrongen door technische en managementmaatregelen. De verwachting is dat het mineralenprobleem van de sector in 2010, gebruik makend van de resultaten van onderzoek en de ervaring op de 200 voorbeeldbedrijven, zal zijn opgelost.

Varkens- en pluimveehouders zullen waarschijnlijk vele financiële middelen in milieumaatregelen gaan investeren. De varkens- en pluimveehouders zullen in beperkte mate hun investeringen in grond terugdringen ten gunste van investeringen in milieumaatregelen. Dit kan een licht positief effect zal hebben op de grondmarkt. Intensieve veehouderijbedrijven in de directe omgeving van verzuuringsgevoelige bos- en natuurgebieden zullen aanvullende technische maatregelen hebben getroffen of hebben hun bedrijf beëindigd, verplaatst of zijn overgestapt op andere vormen van landbouw.

Melkveehouderij

In het landelijk beleid wordt een verdergaande grondgebonden vorm van melkveehouderij voorgestaan, mede ingegeven door de milieuproblematiek. Voor de Leijen wordt een tweeledige ontwikkeling verwacht in de melkveehouderij.

Bedrijven met een veebezetting lager dan 2 GVE (Grootvee-eenheden, productiemaat) zullen waarschijnlijk het spoor van de extensivering volgen. Als kostenverlaging onvoldoende soelaas biedt, zullen deze bedrijven zoeken naar aanvullende inkomsten via een neventak recreatie of natuurbeheer en landschapsonderhoud of omschakeling naar biologische landbouw. Voor de biologische melkveehouderij wordt een gestage groei verwacht. De verwerkingsindustrie is reeds aanwezig ('De Zwaluw'). De mate van noodzakelijke extensivering van het grondgebruik op bedrijfsniveau wordt sterk bepaald door de productieomstandigheden (verkaveling, watervoorziening e.d.). Voor Noord-Brabant zal dit extensiveringsproces leiden tot een sterke afname van de totale melkveestapel op provinciaal niveau (ca. 20 à 30%) en veelal ook op bedrijfsniveau. Voor een klein deel zal deze afname het gevolg zijn van verplaatsing van melkveehouderijbedrijven naar gebieden met een lagere gronddruk en grondprijs. Het gaat hierbij vooral om bedrijven in de nabijheid van verzuuringsgevoelige bos- en natuurgebieden.

Bedrijven met een veebezetting hoger dan 2 GVE zullen via een spoor van intensivering groeien naar min of meer gesloten bedrijven. Voor deze bedrijven vragen dierenwelzijn, mineralenmanagement, energie en afvalwater veel aandacht. Naar verwachting zal de meeste winst op deze bedrijven geboekt worden door beter (voer)management. Het rendement van technische vernieuwingen blijft naar verwachting laag vanwege de hoge investeringslasten (b.v. melkrobot).

(Onder "gesloten" bedrijven wordt verstaan: bedrijven, die het ruwvoer indien noodzakelijk aanvoeren van buiten het bedrijf en de mest indien noodzakelijk buiten het bedrijf afzetten).

Verwacht wordt dat de volwaardige melkveebedrijven groeien naar een gemiddelde productie van 500.000 kg bij een melkproductie van 8000-9000 kg/koe. De groei van de productie per koe zal worden beperkt vanwege (ziekte)kostenbeheersing en dierenwelzijn.

Boomteelt

De pot- en containerteelt heeft zich ontwikkeld tot nageoeg gesloten systemen. Specialisatie naar teeltwijze en gewassen is toegenomen. De intensieve bedrijven groeien naar een omvang van 1 à 3 ha, noodzakelijk voor een rendabel gesloten systeem. De gewasbeschermingsproblematiek en mineralenmanagement kunnen een knelpunt opleveren, maar door de aanleg van gesloten systemen kan dit probleem worden ondervangen. Daarbij is ruimte nodig om betonnen containervelden, glasopstanden of plastic tunnels te kunnen realiseren. De extensieve bedrijven hebben een omvang van 10 à 50 ha. Door de landinrichting is de verkaveling aan de eisen van de

boomteelt aangepast nl. een rechthoekige kavelvorm, een goede detailontwatering en -aanvoer van kwalitatief goed water. Het gewasbeschermingsprobleem kan opgelost worden door vruchtwisseling en grondruil/teeltpacht. Een strikte clustering van boomteeltbedrijven is dan ook niet wenselijk.

Vollegrondstuinbouw

De tuinbouw in deze regio heeft zich ontwikkeld. In het gehele gebied heeft een aantal bedrijven uit andere sectoren vollegrondstuinbouw opgepakt als neventak. De intensieve vollegrondstuinbouw heeft zich verder uitgebreid. Het aanbod van tuinbouwproducten zal stijgen. De ontwikkeling van de export is een belangrijke factor in dit verband. De tuinders zullen proberen de producten een hogere toegevoegde waarde mee te geven. Hierbij kan men denken aan de invoering van verschillende kwaliteitsnormen, maar ook aan het verpakken van de producten en andere bewerkingen. Met deze productdifferentiatie kan tevens de exportpositie worden verbeterd. Een deel van de bedrijven zal via huisverkoop een hogere opbrengst per product behalen.

De gewasbeschermingsproblematiek en het mineralenmanagement kunnen een knelpunt voor de tuinbouw opleveren. In de vollegrondsgroenteteelt zal in gebieden met een kleinschalige bedrijfsstructuur en een zeer intensieve bedrijfsvoering en/of een grote gronddruk, een herstructurering plaatsvinden.

Perspectiefvolle vollegrondsgroentebedrijven zullen zich op twee manieren ontwikkelen: Als extensief in hoge mate gemechaniseerd bedrijf met een bedrijfsomvang van 20 à 30 ha. Of als intensief bedrijf met gewassen, die niet mechanisch te oogsten zijn van 8 à 15 ha. In geval van specialisatie is, vanwege teelt- en milieuhygiënische redenen, het toepassen van grondruil/teeltpacht noodzakelijk, tenzij los van de grond wordt geteeld. Een strikte clustering van bedrijven is ook hier niet wenselijk.

Akkerbouw

De akkerbouw zal met name als neventak van de melkveehouderij blijven bestaan. De producten die geteeld worden, zullen in veel gevallen gebruikt worden als ruwvoer voor de melkveehouderij. De hoofdberoepsakkerbouw zal steeds meer overschakelen naar arbeidsintensieve teelten in de richting van de akkerbouwmatige tuinbouw, teneinde het saldo per ha. te verhogen.

Verbrede landbouw

De inkomens in de landbouw staan onder hoge druk. Dit betekent onder meer dat een aantal bedrijven andere inkomstenbronnen zal moeten aanboren. Landbouw met een verbrede doelstelling kan hierbij voor een aantal bedrijven een oplossing zijn. Verbrede landbouw is een verzamelterm voor alle niet traditioneel agrarische activiteiten gericht op het verwerven van (eventueel aanvullend) inkomen, zoals beheerslandbouw, recreatie op en om de boerderij, speciaalmarkten zoals biologisch dynamische, ecologische, streekeigen en speciale producten zoals meervallen, slakken, zwarte bessen etc.

De nabijheid van grote bevolkingsconcentraties en waardevolle natuurgebieden biedt kansen voor ontwikkeling van verbrede landbouw in de Leijen. De ligging in een toeristisch-recreatief ontwikkelingsgebied biedt beleidsmatig ruimte voor een toeristisch-recreatieve neventak. Hierbij kan gedacht worden aan kamperen bij de boer, kampeerboerderij, verkoop van eigen producten, inrichten van een manege of paardenstalling etc.

Een andere mogelijkheid is om de arbeid meer te richten op beheer en onderhoud van natuur en landschap, door het afsluiten van beheers- en onderhoudsovereenkomsten. *Wellicht dat in de toekomst mogelijkheden ontstaan om rundvee in te zetten in het beheer van natuurterreinen door begrazing.*

De mogelijkheden voor biologische landbouw zullen dan ook vooral in het deelgebied de Zandleij gestimuleerd worden. Een andere mogelijkheid is dat de boer parttime ander werk verricht bij-voorbeeld in de bedrijfsverzorging, bij een loonwerker of als gids.

De bedrijfssituatie en de kwaliteiten en belangstelling van de ondernemer bepalen de ontwikkelingsmogelijkheden van een neventak. NUBL, WCL en het Stimuleringskader LNV bieden kansen om de ontwikkeling van neventakken te stimuleren. Aan de zandboeren zal het niet liggen, die zijn van oudsher gewend om al hun creativiteit aan te boren op zoek naar aanvullende inkomsten.

Toelichting op de ontwikkeling van het landschap

De ontwikkeling van landschap wordt beschouwd als afgeleide van de functionele ontwikkeling. Het is de herkenbare uitdrukking van de verschillende vormen van grondgebruik als landbouw, natuur en recreatie. Het landschap heeft zowel visueel-esthetische waarde, als een ecologische en gebruikswaarde.

Een duurzaam en aantrekkelijk landschap, waarin ook toekomstige veranderingen kunnen plaatsvinden zonder de identiteit van het desbetreffende gebied aan te tasten, wordt daarom van groot belang geacht voor de toekomst. Het streekplan stelt, dat in de regio's met een gecombineerd accent op natuur, toerisme en openluchtrecreatie (De Leijen) behoud en ontwikkeling van de bestaande landschappelijke structuur centraal staat. Landschapsbouw dient voort te borduren op de aardkundige en cultuurhistorische kenmerken. Extra aandacht voor de landschappelijke kwaliteit is gewenst vanwege het regioaccent op openluchtrecreatie en toerisme. Van belang zijn de handhaving van de kleinschaligheid en van de cultuurhistorisch van belang zijnde elementen en patronen. In het gebied zijn aardkundige aandachtsgebieden weergegeven, welke veelal reeds onderdeel uitmaken van de GHS (Groene Hoofdstructuur, uit het streekplan). Daarnaast zijn zowel de noord-, de oost-, als de zuidrand van het plan-gebied aangeduid als aandachtsgebied voor beslotenheid.

Belangrijke delen van de noord- en de oostrand van het plangebied worden in de huidige situatie gekenmerkt door beslotenheid. Voor een deel bestaat deze beslotenheid uit bestaande bos- en natuurgebieden. Voor een deel komt deze beslotenheid tot uitdrukking in de kleinschaligheid van het landschap. Deze gebieden zijn op kaart B aangegeven als "bestaand bos/ natuurgebied", respectievelijk als "besloten gebied (te behouden/versterken)". Behoud en ontwikkeling van deze kleinschaligheid dient te worden nagestreefd.

Daarnaast wordt binnen eerder genoemde aandachtsgebieden voor beslotenheid gestreefd naar ontwikkeling van beslotenheid, daar waar deze niet aanwezig of nog onvoldoende ontwikkeld is. Op het kaartje zijn deze aangeduid als "te ontwikkelen beslotenheid". Tot deze laatste categorie behoren grote delen van het beekdal van de Essche Stroom/Smalwater, de Voorste Stroom en grote delen van het gebied ten zuiden van de Loonse en Drunense Duinen.

Vooraf in het deelgebied de Akkers, maar ook in andere deelgebieden, worden grote delen van de agrarische gebieden gekenmerkt door beslotenheid. Op het kaartje aangeduid als "bestaande beslotenheid (nader bezien)". Behoud en/of versterking van deze beslotenheid is geen beleidsmatig streven. De landschappelijke structuur van desbetreffende gebieden dient te worden afgestemd op de agrarische productiefunctie. Echter, bij de inrichting van het agrarisch gebied dient zo mogelijk te worden voortgebouwd op bestaande landschappelijke kwaliteiten.

Indien deze ontbreken of de landbouwkundige inrichting vereist een sterke aanpassing van het gebied, dienen nieuwe agrarische landschappen vormgegeven te worden. Inpassingsmogelijkheden zijn mede afhankelijk van de gewenste agrarische structuur in een gebied, alsmede van eventuele karakteristieke landschapskwaliteiten, welke behoud en versterking rechtvaardigen. Bijvoorbeeld het gebied rondom Haarendael (laanbeplantingen). Andere delen van het plangebied worden juist gekenmerkt door openheid. Deze zijn op het kaartje aangegeven als "te handhaven openheid". Het gaat hierbij veelal om oude en hoger gelegen bouwlanden, het beekdal van het Helvoirts Broek en het landbouwgebied ten noordoosten van Tilburg. Deze karakteristieke kenmerken dienen veilig gesteld en geaccentueerd te worden, teneinde de schaal- uitersten in het landschap van de Leijen te behouden. Daarnaast is behoud van deze schaal- uitersten van belang, omdat dit mede de toeristisch-recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied bepaald wordt.

Naast de besloten en open gebieden wordt de landschappelijke kwaliteit van de Leijen bepaald door grote gebieden met een weinig veranderde percelering. De situatie van voor 1900 of zelfs 1840 is veelal nog aanwezig. Deze zijn op het kaartje aangeduid als "gebied met weinig veranderde percelering". Alhoewel op zich aantrekkelijk en veelal ook cultuurhistorisch waardevol vormt juist deze situatie een van de knelpunten voor de agrarische sector. Daar waar deze gebieden samenvallen met de groene hoofdstructuur kunnen via de planologische basisbescherming authentieke en waardevolle gebieden behouden blijven. Echter, daarbuiten dient conform het beleid, gestreefd te worden naar een zo optimaal mogelijke verkaveling voor de agrarische sector. De mogelijkheden dienen echter gezien te worden om kavelverbeteringswerken uit te voeren, waarbij de historisch gegroeide situatie als basis wordt genomen. Hierdoor kan wellicht het karakter behouden blijven van grote delen van de gebieden met weinig veranderde percelering. Dit dient per situatie te worden gezien. Uitgangspunt is echter een optimale verkaveling van het agrarisch gebied.

Het plangebied is grofweg op te delen in een viertal zones, te weten: de beekdalen, de dekzandvlakte, de landgoederenzone ten zuidwesten van Vught en de van oost naar west lopende dekzandruggen (Loonse en Drunense Duinen, Oisterwijks vennengebied). In de beekdalen en de dekzandvlakte heeft zich van oudsher de landbouw geconcentreerd. Op basis van voorgaande kan op hoofdlijnen een landschapsstructuur worden geschetst welke er als volgt uitziet.

In de beekdalen wordt gestreefd naar een hallopen/gesloten landschapsstructuur, die past bij het karakter van de beekdalen en is afgestemd op de natuurontwikkelingsfunctie. In het beekdal van het Helvoirts Broek dient echter het open karakter te worden benadrukt en geaccentueerd, evenals behoud van de karakteristieke percelering van het gebied.

De landgoederenzone ten oosten en zuiden van Vught kenmerkt zich door een grote afwisseling in de ruimtelijke verschijningsvorm en occupatiepatronen door de mens. De landschappelijke inrichting van het gebied dient dit

specifieke karakter te ondersteunen en te versterken, bijvoorbeeld door het benadrukken en aanleggen van laanbeplantingen. Vooral voor de recreatie is het desbetreffende gebied aantrekkelijk.

De dekzandruggen worden gekenmerkt door beslotenheid door de aanwezigheid van bossen. Versterking van dit besloten karakter is uitgangspunt voor de landschappelijke inrichting van deze gebieden.

De dekzandvlakte kenmerkt zich door een grote variatie aan menselijk gebruik. Ruimtelijk-visueel is dit een bijzonder gevarieerd gebied, waar open en besloten gebieden elkaar afwisselen en waarin landbouwgebieden een prominente plaats innemen. In deze agrarische gebieden dient de landschapsstructuur te worden afgestemd op de agrarische productiefunctie. Veelal zal landschapontwikkeling plaatsvinden in robuuste, grofmazige structuren. Dit laatste is gewenst, teneinde flexibel te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen in de agrarische sector. Aansluiting kan gezocht worden bij bestaande "kleinschalige" natuur- en landschapselementen. Delen van de dekzandvlakte kenmerken zich door beslotenheid. Daar waar mogelijk dient in desbetreffende gebieden gezocht te worden naar een landschapsstructuur die deze beslotenheid respecteert.

In alle gevallen geldt, dat bij het opstellen van een landschapsstructuur zo mogelijk aangesloten dient te worden bij bestaande natuur- en landschapselementen. Indien de agrarische inrichting van een gebied aanpassing vereist van de bestaande elementen dient eerst onderzoek

gedaan te worden naar de kwaliteiten van desbetreffende elementen. De ecologische kwaliteiten dienen hierin nadrukkelijk betrokken te worden en zijn in de afweging van belangen sterk bepalend voor de keuzes die gedaan kunnen worden, als handhaven, verplaatsen en verkleinen.

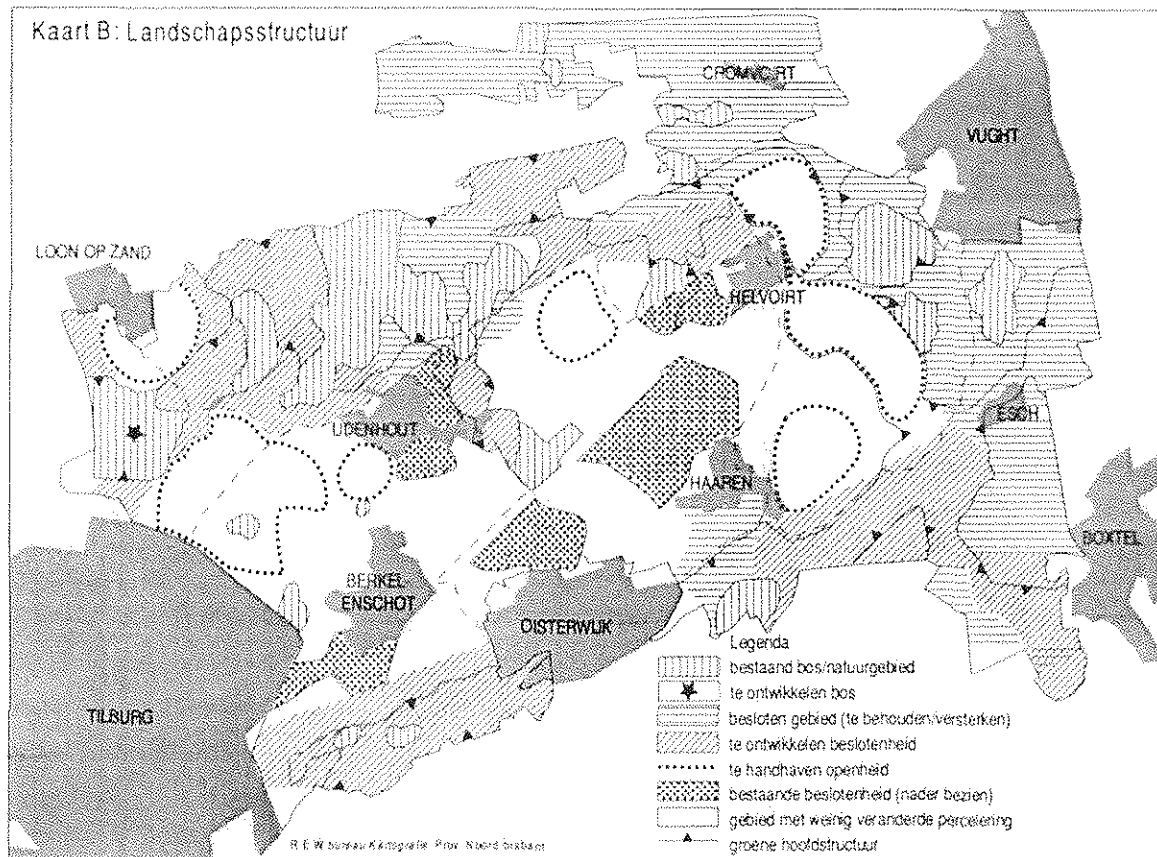
Tevens dient in deze afweging de toeristisch-recreatieve structuur van het gebied gezien te worden, waarbij toeristisch-recreatieve "aandachtsgebieden en thema's" extra aandacht behoeven vanuit landschap. Samengevat leidt voorgaande tot de volgende maatregelen op inrichtingsniveau:

1. aandachtsgebieden voor beslotenheid

In het algemeen geldt, dat in deze gebieden gestreefd dient te worden naar fijnmazige, maar robuuste en duurzame landschapsstructuren door:

- behoud kleine landschapselementen door opname in een regionaal ecologische structuur.
- aanleg van beplantingsstroken en bosclementen langs (hoofd)wegen, waterlopen, sloten, cultuurhistorische elementen, recreatieve paden en weggetjes;
- aankleding/inpassing van beeldverstorende elementen etc.

In delen van de ecologische hoofdstructuur ontstaat een nieuw soort beslotenheid als gevolg van verruiging en struweelvorming.

2.

- 2.2

3.

- 22

Toelichting op de kaarten

Er zijn 6 kaarten die deel uitmaken van de projectnota-plus. In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op het doel, de status en de herkomst van de gegevens van het kaart-materiaal.

De kaarten met de ruimtelijke hoofdstructuur, de waterhuishouding, de milieukaart en de kaart met de begrenzing van de ecologische hoofdstructuur zijn sturend voor de inzet van landinrichting en andere instrumenten bij de uitvoering van het beleid in de Leijen. De genoemde kaarten beperken zich tot het gebied waarvoor landinrichting ingezet kan worden. Daar waar sprake is van grensoverschrijdende relaties zijn deze gebieden ter informatie op plankaart 1 aangegeven. De dorpskernen maken geen deel uit van het landinrichtingsproject.

De overige kaarten geven inzicht in de gebiedsgrenzen die van belang zijn voor de verschillende instrumenten en de aanwezigheid van toeristisch recreatieve bedrijvigheid. De combinatie van verschillende grenzen en instrumenten biedt mogelijkheden om grensoverschrijdend projecten aan te pakken.

Plankaart 1: Ruimtelijke hoofdstructuur

De basis voor deze kaart is de ruimtelijke hoofdstructuur zoals die is aangegeven in het streekplan van 1992 en de stadsregionale uitwerkingsplannen. Ook is gebruik gemaakt van de kaarten behorende bij de concept streekplanuitwerking. De aanduiding van de recreatieve hoofdstructuur is als uitwerking overgenomen.

Plankaart 2: Waterhuishouding

Deze kaart geeft een weergave van de waterhuishoudkundige kwaliteiten en functies. De basis voor deze kaart is het provinciaal waterhuishoudingsplan van 1991.

Plankaart 3: Milieukaart

Deze kaart geeft inzicht in de belangrijkste milieuthema's en het gebiedsgerichte milieubeleid. De basis voor de kaart vormen het provinciaal milieubeleidsplan en de provinciale milieuverordening van 1995. De aangegeven verzuringsgevoelige gebieden zijn overgenomen van de kaart van het ministerie van LNV uit 1991 (ondertitel: signaleringskaart richtlijn Ammoniak en Veehouderij). Tevens is een inventarisatie van lokale bodemverontreinigingen toegevoegd.

Waar mogelijk dient landinrichting evt. in combinatie met andere instrumenten een bijdrage te leveren aan de bescherming van de genoemde kwaliteiten en sanering van verontreiniging en overbelasting.

Kaart 4: Gebiedenbeleid

Deze samengestelde kaart geeft een overzicht van de grenzen die van belang zijn voor instrumenten die van belang zijn voor de realisatie van de doelstellingen van de projectnota-plus.

Waardevol Cultuurlandschap De Meierij (WCL)

De bijzondere status van het gebied betekend dat de overheid extra geld inzet voor de uitvoering van activitei-

ten en projecten. Een groot deel van dat geld is bestemd voor projecten in de landbouw, omdat de boeren zo'n belangrijke rol spelen in het beheer van het landschap.

Nadere Uitwerking Brabant Limburg (NUBL).

NUBL is een samenwerkingsproject van de provincies Noord-Brabant en Limburg en de ministeries van LNV, V&W en VROM. NUBL richt zich op de ondersteuning en stimulering van de uitvoering van projecten die nodig zijn om de bestaande beleidsdoelstellingen te realiseren.

Milieustimuleringsgebieden

Deze gebieden hebben een hoge prioriteit bij de uitvoering van het milieubeleid. De uitvoering zal geschieden door middel van stimuleringsprojecten gericht op preventie, sanering en herstel.

Kaart 5: Inventarisatie bestaande recreatie/toeristische bedrijvigheid

De kaart geeft een beeld van de aanwezige bedrijvigheid en is van belang bij de uitwerking van de zonering voor toerisme en recreatie.

Plankaart 6: Begrenzing van de ecologische hoofdstructuur

De kaarten met de begrenzing van de ecologische hoofdstructuur maken na vaststelling van de begrenzing deel uit van de projectnota-plus.

Bijlagen

Bijlage 1: Procedure landinrichting en Milieu-effectrapportage

data	actie	inhoud
augustus 1998	G.S. stellen projectnota-plus en startnotitie m.e.r. vast	officiële start van de procedure en basis voor inspraak adviezen en richtlijnen voor MER.
van ... t/m ... 1998	inspraak en advies over richtlijnen m.e.r. aan G.S. (commissie voor de m.e.r. reageert uiterlijk 24 sept.)	
... 1998	G.S. stellen richtlijnen voor MER de Leijen vast en geven reacties op inspraak en adviezen	kader voor de MER wordt gegeven.
1998	De Streek/Landinrichtingscommissie stelt op verzoek van G.S. het voorontwerp-plan/MER op	welke richtingen staan open, welke maatregelen zijn mogelijk en welke effecten hebben die. Open discussie over mogelijke alternatieven; werkt toe naar keuzen.
2000	G.S. stellen het voorontwerp-plan/MER vast inspraak en advies over voorontwerp-plan/MER	start van officiële inspraak en advisering
2002	Vaststellen van ontwerpplan Bezwaren-procedure	uitwerking gekozen alternatief, maatregelen, kosten, eigendom, beheer en onderhoud.
2003	G.S. stellen het plan vast	basis voor uitvoering

Bijlage 2: Gebruikte afkortingen en begrippen

Bevoegd gezag	= De overheidsinstantie die over de activiteit uiteindelijk een besluit neemt. Voor "De Leijen" is dat eveneens het college van Gedeputeerde Staten. Het besluit is het vaststellen van het landinrichtingsplan op basis van de landinrichtingswet (ex art. 81).
BGM	= <i>Bijdrageregeling Gebiedsgericht Milieubeleid</i>
CLC	= Centrale LandinrichtingsCommissie
Commissie voor de milieueffectrapportage	= Per project wordt een werkgroep van deskundigen samengesteld die adviseert over de richtlijnen en naderhand oordeelt over de volledigheid en juistheid van het MER.
DLG	= Dienst Landelijke Gebied
EHS	= Ecologische HoofdStructuur
Ecobeekstroom	= Beken met de functie wateratuur (Waterhuishoudingsplan Provincie)
Gebied	= inclusief de afwateringsgebieden of (sub) stroomgebieden die bovenstrooms liggen
GeBeVe	= Gebiedsgerichte Bestrijding Verdroging
GHS	= Groene Hoofdstructuur
GVE	= Grootvee-eenheid, productiemaat voor de landbouw
ha	= Hectare
Initiatiefnemer	= Degene die de voorgenomen activiteit wil ondernemen. Voor de landinrichting "De Leijen" is dat het college van Gedeputeerde Staten. Zodra deze is geïnstalleerd zal is de landinrichtingscommissie initiatiefnemer.
Insprekers	= Ieder die dat wenst kan schriftelijk opmerkingen over de gewenste inhoud van de richtlijnen en over het MER te geven. Indien gewenst kunnen deze opmerkingen mondeling worden toegevoegd.
IPO	= InterProvinciaal Overlegorgaan
LNV	= Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
m.e.r.	= milieueffectrapportage: de procedure die gevolgd wordt voor het opstellen van een rapport waarin de milieugevolgen worden weergegeven.
MER	= Milieu-effectrapport: het rapport waarin de milieu-effecten zijn beschreven en waarin de alternatieven worden afgewogen.
NMP	= Nationaal Milieubeleidsplan
NU/NUBL	= Nadere Uitwerking (van de VINEX) Brabant-Limburg
PIG	= Project Integraal Gebiedenbeleid van de provincie Noord-Brabant
ROM	= Ruimtelijke Ordening en Milieu (gebieden aangewezen in het NMP en de VINEX))
RWS	= RijkswaterStaat
Richtlijnen	= Hierin staat welke onderwerpen onderzocht moeten worden in het MER, welke alternatieven moeten worden vergeleken en welke milieugevolgen onderzocht moeten worden. De commissie voor de m.e.r. geeft hiervoor een advies aan het bevoegd gezag.
SGR	= Structuurschema Groene Ruimte
Startnotitie	= Notitie waarin de initiatiefnemer de m.e.r.-plichtige activiteit omschrijft als voorzet voor de op te stellen richtlijnen. De alternatieven en de gevolgen voor het milieu die de initiatiefnemer wil onderzoeken staan hierin vermeld.
UBV	= Uitvoering Bij Voorrang
VINEX	= Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
VROM	= Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke ordening en Milieubeheer
WCL	= Waardevol Cultuur Landschap (aangewezen in het SGR)
Wettelijke adviseurs	= De wettelijke adviseurs worden uitgenodigd om opmerkingen te maken naar aanleiding van de startnotitie en te zijner tijd over het MER. Wettelijke adviseurs zijn de inspecteur milieuhygiëne van het ministerie van VROM en directeur van de regio directie van het ministerie van LNV.
WHP	= WaterhuishoudingsPlan
WEB	= Werkgroep Ecologische hoofdstructuur Begrenzing

Bijlage 3: Overzicht van relevant rijks- en provinciaal beleid

Het beleid van de rijks- en provinciale overheid voor dit gebied is vastgelegd in de volgende nota's. Onder het kopje overige ontwikkelingen wordt ingegaan op initiatieven van gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties in het gebied.

ruimtelijke ordening

Vierde nota over de ruimtelijke ordening extra (VINEX), 1993

"Midden-Brabant" is in deze nota opgevoerd als ROM-gebied vanuit de wens een bestaande goede milieukwaliteit voor relatief schone gebieden te handhaven, die met bedreigingen van de milieukwaliteit worden geconfronteerd. Het perspectief van geïntegreerd gebiedsgericht ruimtelijk en milieubeleid is gericht op het ten behoeve van gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Streekplan Noord-Brabant, 1992

Het streekplan geeft de functies globaal aan die het gebied moet vervullen. Het gaat om natuur, landbouw, verstedelijking, bedrijvigheid, verkeer en vervoer en recreatie. In deze projectnota zijn deze functies weergegeven.

Handleiding buitengebied

De handleiding buitengebied dient als referentiekader voor het opstellen van bestemmingsplannen buitengebied. Het streekplan is en blijft toetsingskader voor bestemmingsplannen. De handleiding geeft zicht op de wijze waarop deze toetsing plaatsvindt.

Uitwerkingsplan stadsregio Tilburg en 's-Hertogenbosch, 1994

Om de steden te versterken en het landelijk gebied open te houden is het provinciale ruimtelijke beleid voor de stadsregio's uitgewerkt. Binnen de grenzen van het landinrichtingsplan zijn in het uitwerkingsplan van Tilburg woningbouwlocaties, een bedrijventerrein, een verstedelijkings-as en een regionaal multifunctioneel bos.

Ontwerp-partiële herziening streekplan, 1997

Relevant voor de landinrichting is dat in deze herziening onder bepaalde strikte voorwaarden de ruimte gebouwen om bij sloop van overbodige bedrijfsgebouwen te benutten voor burgerbewoning. Tevens wordt de realisering van nieuwe landgoederen en buitenplaatsen onder bepaalde voorwaarden geopend. De streekplanherziening wordt begin 1998 vastgesteld. In tegenstelling tot de tekst van het streekplan is in het kader van deze herziening is besloten dat voor het landinrichtingsproject geen uitwerkingsplan van het streekplan zal worden opgesteld.

milieu en water

Provinciaal Milieubeleidsplan, 1995

In het PMP worden algemene milieu-doelstellingen beschreven. Dit gebeurt aan de hand van thema's verzuuring, vermesting verspreiding, verstoring en verdroging. Grondwaterbeschermingsgebieden (Vlijmen-Helvoirt en Haaren), stiltegebieden (Loonse en Drunense Duinen), milieustimuleringsgebieden (Zandley) worden aangegeven en milieudoelstellingen worden gegeven.

Provinciaal Waterhuishoudingsplan, 1991

In dit plan zijn de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen aangegeven. Voor de onderscheiden watersystemen functies toegekend: waternatuur, water voor de landbouw, viswater en kanowater. Beperking van de wateronttrekking aan het grondwater is een belangrijk onderwerp. Het WHP wordt momenteel herzien.

natuur en landschap

Structuurschema Groene Ruimte, 1995

Het gebied Midden-Brabant is aangegeven als Waardevol Cultuurlandschap (WCL). Het Rijk vraagt de provincie en betrokkenen met hun organisaties in de als WCL aangegeven gebied gezamenlijk een toekomstperspectief op te stellen, gericht op geïntegreerde duurzame ontwikkeling van dit gebied en initiatieven te ontplooiën om dat perspectief door middel van projectmatige aanpak dichterbij te brengen. Dit gebied omvat een belangrijk deel van het project De Leijen.

Natuurbeleidsplan, 1992

Het provinciale natuurbeleidsplan is overgenomen in het streekplan. Detaillering van de E.H.S. vindt plaats in de begrenzingenplannen.

Ecologische begrenzing, 1997

Het concept-voorontwerp beheers- en begrenzingenplan De Leijen is door g.s. vastgesteld. Inspraak hierover vond plaats in juni 1997; het plan wordt definitief vastgesteld eind '97. Daarmee zijn de beheers- en reservaatgebieden vastgesteld. Kleine wijzigingen hierop zijn in het kader van het landinrichtingsplan mogelijk.

Nationaal park Loonse en Drunense Duinen

De Loonse en Drunense Duinen zijn aangewezen als nationaal park. De feitelijke oprichting van het nationaal park wordt voorbereid door het Overlegorgaan Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen. Daartoe wordt een beheers- en inrichtingsplan voor dit gebied opgesteld. Een concept-plan is in 1997 verschenen. Het concept wordt momenteel aangepast, vaststelling is begin 1999 voorzien. Het plan richt zich hoofdzakelijk op het gebied binnen de begrenzing van het nationaal park. De mogelijkheid bestaand dat bepaalde voorzieningen, zoals een bezoekerscentrum buiten het park worden gerealiseerd.

Voor het goed functioneren van de natuur in het park kunnen in het beheers- en inrichtingsplan ook wensen worden geuit met betrekking tot water- en milieubeleid. Binnen het kader van de op te stellen projectnota moet worden bezien of dergelijke wensen in redelijkheid zijn te honoreren.

gebiedsgericht beleid

Plan van Aanpak Nadere Uitwerking Brabant en Limburg, 1996

NUBL is een samenwerkingsverband van de provincies Noord-Brabant en Limburg en de ministeries van LNV, V&W en VROM. Het samenwerkingsverband omvat de ROM-gebieden "Midden-Brabant", "De Peel" en "Noordelijke Maasvallei". De NUBL staat voor een aanpak waarbij maatschappelijke groeperingen en andere overheden van meet af aan samen met provincie en rijk invulling geven aan de uitvoering van het beleid dat partijen in het gebied voorstaan. Samenwerking, samenhang en maatwerk bij het oplossen van problemen zijn kernbegrippen. Een prioritair gebied van NUBL is "De Meierij"

Gebiedsperspectief Waardevol Cultuurlandschap "De Meierij", 1996

Via een gebiedsgerichte aanpak en uitvoering van maatregelen wordt gewerkt aan behoud en versterking van dit waardevolle cultuurlandschap. In het kader van de regeling voor waardevolle cultuurlandschappen is door de provincie een gebiedsperspectief uitgewerkt voor de Meierij. Het gebiedsperspectief omvat geen nieuw beleid maar is gericht op uitvoering.

Bijlage 4: Bijzondere overlegverbanden

Overlegplatform Duinboeren

Het overlegplatform Duinboeren is opgericht om de belangen van de boeren rondom het nationaal park duidelijk op tafel te leggen. Zij gaan er daarbij vanuit dat de belangen van natuur, milieu en landinrichting zeer wel verenigbaar zijn. Een van de initiatieven van de Duinboeren is het experiment landinrichting. Het experiment heeft als doel verbetering van de verkaveling door vrijwillige kavelruil, versnelde realisatie van de EHS en het doorvoeren van milieumaatregelen.

Initiatief Smalwater

Het initiatief Smalwater is verbetering van de verkaveling en realisatie van de EHS door vrijwillige kavelruil.

De Duinrand

De recreatie- en toerisme ondernemers rondom de Loonse en Drunense Duinen hebben zich verenigd in 'De Duinrand'. De Kamer van Koophandel Midden-Brabant heeft het initiatief genomen voor een onderzoek naar de economische en maatschappelijke betekenis van de toeristisch-recreatieve sector rondom de Loonse en Drunense Duinen (april 1997).

Bijlage 5: Overige plannen met een relatie de projectnota-plus

Ruimtelijke ordening

Bestemmingsplan buitengebied Boxtel
gemeente Boxtel, vastgesteld 1995

Bestemmingsplan buitengebied Berkel-Enschot
gemeente Tilburg, vastgesteld 1996

Bestemmingsplan buitengebied Drunen
gemeente Heusden, voorontwerp eind 1997 gereed

Bestemmingsplan buitengebied Esch
gemeente Haaren, vastgesteld 1996

Bestemmingsplan buitengebied Haaren
gemeente Haaren, voorontwerpplan gereed

Bestemmingsplan buitengebied Helvoirt
gemeente Haaren, vastgesteld 1996

Bestemmingsplan buitengebied Loon op Zand
gemeente Loon op Zand, vastgesteld in 1997

Bestemmingsplan buitengebied Tilburg Noord-Oost
gemeente Tilburg, ontwerp vastgesteld in 1997

Bestemmingsplannen eerste fase Noordoost 'Nieuwe
Warande en overhoeken'
gemeente Tilburg, voorontwerp begin 1998 gereed

Bestemmingsplan buitengebied Vught
gemeente Vught, vastgesteld 1997

Structuurvisie Noordoost in hoofdlijnen
Qua grondgedachten geaccordeerd door de stuurgroep
Tilburg, (Berkel-Enschot, Udenhout), SMB en provincie.

Talud, paraplunota Tilburg, Loon op Zand, Udenhout,
Drunen
gemeente Tilburg, Loon op Zand en Udenhout en Drunen,
vastgesteld 1996

Milieu

Onderzoek naar de ecologische risico's van benutting van
de locatie 'Noorderbos' voor infiltratie, gemeente Tilburg,
in voorbereiding

Verordening verzuringsgevoelige gebieden,
gemeente Tilburg, vastgesteld 1997

Water

Waterbeheerplan 1993-1996

Waterschap de Dommel, Waterschap de Zandleij, vastge-
steld 1993

Plan waterhuishouding de Brand,
in voorbereiding

WCL-project 'de Lekkende Stad', gemeente Tilburg
Gemeente Tilburg, vastgesteld 1997

Landbouw

Plan van Aanpak Duinboeren
Duinboeren, 1995

Plan van Aanpak Smalwater
werkgroep kavelruil Smalwater, vaststelling naar verwach-
ting in 1997

Natuur en landschap

Ecologische kaart Tilburg
gemeente Tilburg, vastgesteld 1997

Evaluatie en actualisatie 'Groenstructuurplan'
gemeente Tilburg, vastgesteld 1997

Landschapsbeleidsplannen 'Buitengebied Noord'
gemeente Tilburg, vastgesteld 1997

Landschapsbeleidsplan 'Buitengebied Udenhout',
gemeente Tilburg, vastgesteld 1997

Gemeentelijk Algemeen Beleidsplan,
Gemeente Tilburg, In het GAB is voorzien in natuuront-
wikkeling/landschapsbouw op de SRUP woningbouwloca-
tie Moerenburg

Beheers- en inrichtingsplan Nationaal Park i.o. De Loonse
en Drunense Duinen, Vereniging Natuurmonumenten,
concept april 1997

Landschapsbeleidsplan gemeente Loon op Zand,
gemeente Loon op Zand, vastgesteld 1997.

Groenstructuurplan gemeente Loon op Zand, gemeente
loon op Zand, 1997

Recreatie en toerisme

Beleids- en actieplan recreatie en toerisme, SMB
november 1995, Samenwerkingsverband Midden-Bra-
bant, Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Midden-
Brabant.

Concept toeristisch-recreatief routeplan, SMB, 3 novem-
ber 1997

Ruimte voor recreatie
Kamer van Koophandel Midden-Brabant. Onderzoek naar
de betekenis van het Nationaal Park in wording voor de
recreatiebedrijven in de Loonse en Drunense Duinen.
Marktplan adviesgroep, april 1997.

Zoneren is vooruitzien
Recreatiezonering in Nationaal Park i.o. De loonse en
Drunense Duinen. M. Pullens, augustus 1994

Loonse en Drunense Duinen, Nationaal Park in Oprich-
ting
Rapportage van de werkgroep Recreatie. Knelpunten en
Recreatieve Zonering, Juni 1996.

Bijlage 6: Notitie basisinrichting land- en tuinbouw

ADVIES

over basisinrichting ten behoeve van
de land- en tuinbouw.

Centrale Landinrichtingscommissie,
Utrecht, 24 juni 1994.

CENTRALE LANDINRICHTINGSCOMMISSIE

Rijkskantorengedouw "Westraven"
Griffioenlaan 2
Postbus 20021 3502 LA UTRECHT
Telefoon: 030-858000
Fax: 030-858999
030-870305
Telex: 47793 lv utr nl

Aan de Staatssecretaris van
het Ministerie van Landbouw,
Natuurbeheer en Visserij
Postbus 20401
2500 EK 's-GRAVENHAGE

Uw brief van	Datum	
Uw kenmerk	Ons kenmerk	L946148
Onderwerp advies m.b.t. de basisinrichting.	Doorkiestel.	858511 Bijlage(n) 1

U heeft bij brief van 25 februari 1994 onze commissie om advies gevraagd over de notitie van het Landbouwschap over basisinrichting ten behoeve van de land- en tuinbouw. Daarbij heeft u gewezen op de vergadering van de Vaste Commissie van Landbouw en Natuurbeheer op 7 februari 1994 over het Structuurschema Groene Ruimte en over de Nota Landinrichting in de Jaren Negentig, waarin aandacht is gevraagd voor het belang van draagvlak voor het instrument landinrichting om belangrijke doelen die in het structuurschema zijn verwoord, ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

De basisinrichting is in de vergaderingen van 27 mei en 24 juni 1994 besproken. Bijgaand treft u het advies aan.

Onze commissie is van mening dat introductie van het begrip basisinrichting, zoals aangegeven in het advies, een belangrijke bijdrage kan geven aan het draagvlak vanuit de land- en tuinbouw voor integrale landinrichting. Het begrip basisinrichting kan bovendien een goed hulpmiddel zijn bij de planvorming van landinrichtingsprojecten. Daarbij is van belang dat het provinciaal bestuur, binnen de door de rijksoverheid aangegeven beleidskaders, de verantwoordelijkheid heeft over de gebiedsgerichte doelstellingen in de projectnota en voorts het eindoordeel over het landinrichtingsplan dient te geven.

Wij geven u daarom in overweging om dit advies niet alleen te betrekken in uw antwoord aan de Tweede Kamer, maar ook onder de aandacht te brengen van de Colleges van Gedeputeerde Staten, dit gelet op hun verantwoordelijkheden.

Onze commissie adviseert u bijgaand advies over te nemen.

CENTRALE LANDINRICHTINGSCOMMISSIE,

plv. voorzitter,

adjunct secretaris.

Verzoeken bij beantwoording ons kenmerk en dagtekening te vermelden en slechts één onderwerp per brief te behandelen.

Advies van de CLC over basisinrichting ten behoeve van de land- en tuinbouw

Tijdens de vergadering op 7 februari 1994 van de Vaste Commissie van Landbouw en Natuurbeheer over het Structuurschema Groene Ruimte en over de Nota Landinrichting in de Jaren Negentig, is gewezen op een notitie van het Landbouwschap over basisinrichting t.b.v. de land- en tuinbouw. Het invulling geven aan het begrip basisinrichting wordt door het Landbouwschap in relatie gebracht met het noodzakelijke draagvlak voor landinrichting, nl. om daarmee de belangrijke doelen van het structuurschema ook daadwerkelijk te realiseren. Deze notitie is door het Landbouwschap op 28 januari 1994 aan de Tweede Kamer gezonden. De staatssecretaris van LNV heeft toegezegd, alvorens een inhoudelijke reactie te geven, de notitie over basisinrichting voor advies aan de CLC voor te leggen.

De staatssecretaris heeft per brief d.d. 25 februari 1994 de Centrale Landinrichtingscommissie om advies gevraagd over de notitie van het Landbouwschap.

Voorts heeft de minister van LNV in zijn brief d.d. 30 maart 1994 aan de voorzitter van de Tweede Kamer, waarin de gewijzigde teksten met betrekking tot de planologische kernbeslissing van het Structuurschema Groene Ruimte zijn opgenomen, meegedeeld dat de discussie over de basisinrichting in de CLC/CBL aan de orde zal zijn.

Deze notitie omvat het advies van de CLC over basisinrichting ten behoeve van de land- en tuinbouw.

1. Aanleiding tot het begrip basisinrichting

In het overheidsbeleid, waaronder het landinrichtingsbeleid, heeft de land- en tuinbouw traditioneel een herkenbare plaats ingenomen. Vanaf de zestiger jaren is er behalve aan de landbouw ook in toenemende mate aandacht besteed aan de belangen van natuur, recreatie en landschap. Het landinrichtingsbeleid is hierdoor multifunctioneel inrichtingsbeleid voor het landelijk gebied geworden.

In het Structuurschema Groene Ruimte is gekozen voor een versterkte inzet van landinrichting voor de realisatie van natuur-, recreatie-, landschaps- en milieudoelstellingen, het zelfstandig belang van de land- en tuinbouw bij landinrichting onverlet latend. In het structuurschema zijn de omvang en de ligging van de ecologische hoofdstructuur en van de recreatieve ruimtelijke structuur zoals die in het Natuurbeleidsplan en de Nota Kiezen voor Recreatie zijn opgenomen, als gegeven verwerkt. Voorts wordt de omvang van landinrichting aangegeven.

In de Nota Landinrichting in de Jaren Negentig worden indicaties gegeven van investeringsniveaus in landinrichtingsverband. Ook worden de inrichtingsfactoren verkaveling, ontsluiting, waterhuishouding en beplanting afzonderlijk belicht.

Door het landbouwbedrijfsleven wordt de bovengenoemde multifunctionaliteit weliswaar erkend en ondersteund, maar wordt tegelijkertijd gewezen op juist het ontbreken in het recente overheidsbeleid van een concreet inrichtingsbeleid voor de land- en tuinbouw, waar dit voor met name de natuur en de recreatie wel het geval is. Het landbouwbedrijfsleven staat op het standpunt dat het zelfstandig belang van de land- en tuinbouw hierdoor onderbelicht wordt. Dit leidt er naar hun mening toe dat het draagvlak aan landinrichting vanuit de land- en tuinbouw in gevaar komt. Gebrek aan draagvlak gaat ten koste van de gewenste multifunctionaliteit.

Gelet op het ontbreken van een duidelijk zicht op wat landinrichting voor de land- en tuinbouw kan betekenen heeft het Landbouwschap bepleit om een zogenoemde basisinrichting voor de land- en tuinbouw in te voeren.

Naar de mening van de CLC kan het invullen en toepassen van het begrip basisinrichting inderdaad een belangrijke positieve betekenis hebben voor de (h)erkenning van het zelfstandige belang van de land- en tuinbouw. Alvorens hier verder op in te gaan wordt eerst verduidelijkt wat met basisinrichting wordt bedoeld.

2. Wat is basisinrichting

Basisinrichting kan worden omschreven als een referentiebeeld van een goede toestand van de verkaveling, de ontsluiting en de waterbeheersing voor een duurzame, veilige en concurrerende land- en tuinbouw en een flexibel grondgebruik. Basisinrichting bestaat derhalve uit een uitwerking van inrichtingswensen op het gebied van de verkaveling, de ontsluiting en de waterbeheersing voor de land- en tuinbouw.

Daarbij fungeert basisinrichting als een landelijk referentiebeeld voor de landbouwkundige situatie na inrichting. Om een duidelijk en herkenbaar referentiebeeld te geven, dient basisinrichting zich te beperken tot de belangrijkste inrichtingswensen.

Basisinrichting biedt een sectoraal referentiebeeld, nl. gezien vanuit de land- en tuinbouw. Dit beeld geldt zowel in gebieden met een agrarische hoofdfunctie als in gebieden met een meer multifunctioneel karakter. In hoeverre dit referentiebeeld bereikbaar is hangt af van meerdere factoren. De belangrijkste zijn:

- de in het gebied aan de orde zijnde afweging met andere functies, bepaald door het planologisch-, water- en milieubeleid;
- de fysieke toestand van het gebied in de huidige situatie;
- de beschikbare technische en financiële mogelijkheden voor verbetering van de inrichtingssituatie.

Met basisinrichting wordt derhalve niet een standaard-inrichting voor heel Nederland beoogd. Per gebied (project) zullen bovengenoemde factoren tot andere uitkomsten aanleiding geven. Er zal bij de planvorming altijd sprake zijn van een compromis.

3. Uitwerking van het begrip basisinrichting

Het onderstaande schema geeft een nadere uitwerking van het begrip basisinrichting.

Er wordt onderscheid gemaakt in inrichtingswensen per produktierichting op het gebied van de verkaveling, de ontsluiting en de waterbeheersing.

In het schema zijn de voorzieningen die doorgaans onderdeel vormen van landinrichting (collectieve voorzieningen) normaal getypt. De voorzieningen waarvoor de individuele agrariërs in het algemeen zelf verantwoordelijk zijn, zijn *cursief* getypt.

In de praktijk is het onderscheid tussen collectief en individueel niet altijd even scherp. Bij de in landinrichtingsverband te treffen voorzieningen is uitgegaan van de Nota Subsidiebeleid zoals deze door de CLC in 1994 is opgesteld. Landinrichting is gericht op de realisering van de collectieve voorzieningen, waarmee de voorwaarden worden geschapen om op bedrijfsniveau tot uitvoering van individuele voorzieningen te kunnen komen.

Schema basisinrichting

Algemeen	Nadrukkelijk geldt dat sprake is van inrichtingswensen. Daarbij geldt dat het ruimtelijk-, water- en milieubeleid voor het betreffende gebied, alsmede overige algemene randvoorwaarden voortvloeiend uit het landinrichtingsbeleid, mede bepalend zijn voor de mate waarin de basisinrichting kan worden gerealiseerd.		
	Verkaveling	Ontsluiting	Waterbeheersing
Akkerbouw			
- zoveel mogelijk rechthoekige kavelvorm die indeling in percelen van voldoende vorm en grootte mogelijk maakt - kavelgrootte van 15 ha in typische akkerbouwgebieden - percelen van ca. 7 ha in typische akkerbouwgebieden - 1 huiskavel en concentratie van eventuele veldkavels - egale bewerkingseenheid - eenduidige kwaliteit			
- ontsluiting van bedrijfscentrum en kavels via verharde weg - bermen afstemmen op nutsvoorzieningen - interne ontsluiting door middel van kavelpad - aanwezigheid van nutsvoorzieningen bij bedrijfscentrum			
- goede wateraan- en afvoer - drooglegging conform gangbare normen per grondsoort - goede oppervlaktewaterkwaliteit (zoetwater)			
Melkveehouderij			
- zoveel mogelijk rechthoekige kavelvorm die indeling in percelen van voldoende vorm en grootte mogelijk maakt - percelen van 4 ha - huiskavel 60% van de bedrijfsoppervlakte - kaveldiepte max. 1.000 m - egale bewerkingseenheid - eenduidige kwaliteit			
- ontsluiting van kavels via de verharde weg - bermen afstemmen op nutsvoorzieningen - interne ontsluiting door middel van kavelpad - aanwezigheid van nutsvoorzieningen bij bedrijfscentrum - nutsvoorzieningen (elektra, water) t.b.v. veldkavelcomplexen (onder voorwaarden) en t.b.v. bedrijfsverplaatsingen in L1-verband			
- goede wateraan- en afvoer - drooglegging conform gangbare normen per grondsoort (rekening houdend met het veenweidebeleid) - goede oppervlaktewaterkwaliteit			
Vollegrondsgroenteteelt			
- zoveel mogelijk rechthoekige kavelvorm die indeling in percelen van voldoende vorm en grootte mogelijk maakt - percelen van 4 ha - egale bewerkingseenheid - eenduidige kwaliteit - 1 huiskavel en concentratie van eventuele veldkavels			
- ontsluiting van kavels via de verharde weg - bermen afstemmen op nutsvoorzieningen - interne ontsluiting door middel van kavelpad - aanwezigheid van nutsvoorzieningen bij bedrijfscentrum			
- goede wateraan- en afvoer - drooglegging goed - goede oppervlaktewaterkwaliteit - aanwezigheid gietwaterkwaliteit			
Boomteelt: zie vollegrondsgroenteteelt			
Bollenteelt: zie vollegrondsgroenteteelt en akkerbouw			
Fruitteelt			
- zoveel mogelijk rechthoekige kavelvorm - kavelgrootte afh. specialisatie 4-15 ha - goede l/b-verhouding - geen "in pandige" sloten - 1 huiskavel en concentratie van eventuele veldkavels			
- zie vollegrondsgroenteteelt - elektra aanwezig			
- zie vollegrondsgroenteteelt			
Glastuinbouw			
- aaneengesloten glassopp. van min. 1,5 ha tot 2 ha met l/b-verhouding van 1:1 tot 1:2 en breedte van 100 m			
- ligging aan verharde weg - bermen afstemmen op nutsvoorzieningen - interne ontsluiting via centrale paden - aanwezigheid van nutsvoorzieningen bij bedrijfscentrum			
- goede opp. waterkwaliteit - afstemmen capaciteit afvoer op de bergingsmogelijkheden - gietwaterkwaliteit aanwezig			

4. Toepassing van het begrip basisinrichting in relatie met beleidskaders

Algemeen

Landinrichting strekt tot verbetering van de inrichting van de functies van het landelijk gebied, overeenkomstig de functies van dat gebied, zoals deze in het kader van de ruimtelijke ordening zijn aangegeven. Hierbij dient ook het water- en milieubeleid te worden betrokken.

De invoering van het begrip basisinrichting laat deze beleidskaders onverlet. Anders gezegd, invoering van het begrip basisinrichting leidt niet tot andere afwegingen wat betreft de realisatie van onder andere de Ecologische Hoofdstructuur, het terugdringen van de verdroging en van bijvoorbeeld streekplandoelstellingen.

Invoering van het begrip basisinrichting in landinrichtingsprojecten houdt voorts in dat rekening moet worden gehouden met het landinrichtingsbeleid. Dit betekent dat randvoorwaarden gelden op het gebied van onder andere subsidiemogelijkheden en -percentages, maximum investeringsniveau en noodzakelijk rendement.

Landelijk beleid

Het Structuurschema Groene Ruimte brengt de verschillende sectorlijnen bijeen, zoals die beschreven zijn in de Structuurnota Landbouw, het Natuurbeleidsplan, de Nota Kiezen voor Recreatie, de Nota Landschap en het Bosbeleidsplan. Het nationaal ruimtelijk beleid en het water- en milieubeleid vormen daarbij het richtinggevend kader (VINEX, NMP+, NW3). Het Structuurschema Groene Ruimte is daarmee een belangrijk kader voor landinrichting. Het SGR acht landinrichting van groot belang voor de uitvoering van het beleid. Omdat landinrichting een projectmatige gebiedsgerichte aanpak kent, biedt het een geschikt kader om inrichtingsproblemen in onderlinge samenhang te bezien.

Het landelijk landbouwbeleid is uitgewerkt in de Structuurnota Landbouw. De algemene doelstelling hiervan is het bevorderen van een concurrerende, veilige en duurzame landbouw. Het SGR geeft hierbij aan dat de ontwikkeling van een concurrerende, veilige en duurzame landbouw grote veranderingen met zich meebrengt. De benodigde aanpassingen van de landbouwstructuur en van de bedrijfsvoering hebben gevolgen voor het gebruik van de grond en de bedrijfsgebouwen. Dit kan leiden tot eisen voor lokatie, aard, grootte, vorm en ligging van bedrijfsgebouwen en kavels. Bij goede produktie-omstandigheden is de omschakeling naar een duurzame landbouw goedkoper, beter en sneller te realiseren. In gebieden waar de externe produktie-omstandigheden niet aan de eisen voldoen, kan landinrichting een effectief instrument zijn ter verbetering hiervan en zo goede mogelijkheden creëren voor een concurrerende en duurzame landbouw.

Het voorstel van het Landbouwschap om te komen tot een basisinrichting voor de land- en tuinbouw kan worden gezien als een vertaling van algemeen landelijk beleid naar concrete inrichtingswensen. Dit kan bijdragen aan een verheldering van het inrichtingsbeleid voor de landbouw. In dit verband kan ook worden gewezen op de Kamerbehandeling van het Structuurschema Groene Ruimte waarin de behoefte naar voren is gekomen om de functie landbouw meer nadruk te geven.

Provinciaal beleid

Het streekplan vormt het belangrijkste integrerende beleidskader wat betreft de inhoud van de landinrichtingsplannen. Ook de provinciale waterhuishoudings- en milieubeleidsplannen zijn richtinggevend voor landinrichting. In veel provincies zijn bovendien diverse sectornota's aanwezig, bijvoorbeeld beleidsnota's op het gebied van natuur, landschap, recreatie en landbouw. De projectnota's dienen als basis voor het in voorbereiding nemen van landinrichtingsprojecten. De projectnota's worden opgesteld en vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Hierin nemen de gebiedsgerichte doelstellingen een belangrijke plaats in. Deze gebiedsgerichte doelstellingen zijn van groot belang voor de planvorming en voor de planevaluatie van landinrichtingsprojecten.

De door het Landbouwschap voorgestelde basisinrichting, bestaande uit inrichtingswensen ten behoeve van de landbouw, is een goed hulpmiddel bij de formulering van deze doelstellingen.

5. Betekenis van het begrip basisinrichting voor de landinrichting

De betekenis voor de landinrichting manifesteert zich vooral in:

Vergroten van draagvlak

Het verkrijgen van een duidelijker beeld van de mogelijkheden van landinrichting voor de land- en tuinbouw is voor individuele agrariërs van groot belang. Basisinrichting biedt inzicht in welke situaties in principe voor verbetering in aanmerking komen en biedt daarmee perspectieven aan *individuele agrariërs*.

Hulpmiddel bij de planvorming

Doordat basisinrichting een referentiebeeld aangeeft voor de inrichtingssituatie van de land- en tuinbouw, kan basisinrichting een zinvolle bijdrage leveren bij de formulering (door Gedeputeerde Staten in de zgn. projectnota) van de gebiedsgerichte doelstellingen per landinrichtingsproject.

Zoals in de Nota Landinrichting in de Jaren Negentig is aangegeven worden in het begin van de voorbereiding door de landinrichtingscommissie sectorale inrichtingswensen geïnventariseerd bij de betrokken partijen. Het begrip basisinrichting kan bij het opstellen van de landbouwkundige wensen een duidelijk vertrekpunt bieden.

Ook tijdens de verdere planvorming biedt basisinrichting een goed referentiekader voor de verschillende inrichtingsmaatregelen. Het invullen van basisinrichting geeft naar verwachting een waar mogelijk nog betere afwegingsmogelijkheid met inrichtingswensen vanuit andere functies. Bij de beoordeling van landinrichtingsplannen en daaraan ten grondslag liggende alternatieven kan door invoering van het begrip basisinrichting aangegeven worden in hoeverre de plannen/alternatieven aan het landelijk referentiebeeld voldoen. Deze betekenis komt vooral tot zijn recht doordat de planvorming in landinrichtingsverband gekenmerkt wordt door planevaluierend ontwerpen.

6. Bijdrage van landinrichting aan de realisering van basisinrichting

In de vorige paragraaf is aangegeven dat invulling van de basisinrichting voor landinrichting een zinvolle betekenis heeft. De hierop volgende vraag is of landinrichting voldoende kan bijdragen aan de realisering van basisinrichting.

Hiertoe is in 21 recent gepubliceerde landinrichtingsplannen (met een gezamenlijke oppervlakte van ca. 100.000 ha) nagegaan in welke mate voldaan wordt aan de inrichtingswensen zoals genoemd in het schema in paragraaf 3.

Hieruit komen de volgende bevindingen naar voren.

Wat betreft de ontsluiting blijkt dat in belangrijke mate aan de basisinrichting kan worden voldaan. Dit betreft o.a. ligging van de grond aan een verharde weg en bermen die zijn afgestemd op de aanleg van nutsleidingen.

Wat betreft de waterbeheersing is een zelfde conclusie te trekken. De plannen blijken gemiddeld genomen te kunnen voorzien in goede wateraanvoer- en afvoermogelijkheden en in een goede drooglegging. In diverse projecten zijn specifieke omstandigheden aanwezig waardoor de basisinrichting niet geheel wordt bereikt. Voorbeelden hiervan zijn het achterwege blijven van wateraanvoermogelijkheden in Roden-Norg (planologisch afgewogen) en de matige waterkwaliteit in 5 West-Nederlandse projecten (als gevolg van zout water).

Gelet op de uitkomsten van deze steekproef kan geconcludeerd worden dat in landinrichtingsverband op het gebied van ontsluiting en waterbeheersing, binnen onder meer planologische randvoorwaarden en fysieke mogelijkheden, in voldoende mate het streefbeeld van de basisinrichting kan worden bereikt.

Wat betreft de verkaveling is het beeld genuanceerder. Gemiddeld genomen kan worden gesteld dat landinrichting in belangrijke mate bijdraagt aan het realiseren van de basisinrichting. In het bijzonder geldt dit voor de ligging van de grond bij de bedrijfsgebouwen en de afname van het aantal kavels en van de kaveldiepte.

Wat betreft de kavelform, de kavelform, de perceelsvorm en de perceelsgrootte wordt, ondanks dat sprake is van een substantiële verbetering van de uitgangssituatie, niet altijd het referentiebeeld van de basisinrichting bereikt. Er zijn tal van omstandigheden die hiervoor verklaring geven:

- de topografie, waaronder de aanwezigheid van slotenpatronen, heggen en houtwallen, steilranden en hellingen;
- bodemkundige verschillen;
- de kleinschalige eigendoms- en gebruikssituatie;
- de aanwezigheid van tuinbouw op akkerbouwbedrijven;
- de aanwezigheid van fruitteelt;
- de aanwezigheid van bestaande c.q. nieuwe bos-, natuur- en landschapselementen;

Niettemin, zo blijkt uit de steekproef, blijven ook verbeteringsmogelijkheden in de verkaveling *achterwege, met name wat betreft de perceelsgrootte en de perceelsvorm en ten dele ook wat betreft de kavelform*. In landinrichtingsverband worden alleen die werken uitgevoerd en gesubsidieerd, die ertoe leiden dat nieuw toegedeelde gronden qua aard en hoedanigheid vergelijkbaar zijn met de ingebrachte gronden (de zgn. kavelaanvaardingswerken). In principe is daarbij dus geen verbetering van de uitgangssituatie per individueel bedrijf aan de orde. Wel zal als gevolg van de kavelaanvaardingswerken voor het gebied als totaal sprake zijn van een verbetering van de kavelinrichting.

Voor grond die niet uitgeruild wordt is kavelaanvaarding niet aan de orde, ook wordt geen kavelverbeteringssubsidie meer verstrekt. Het huidige subsidiebeleid leidt er derhalve toe dat het verbeteren van de kavelinrichting op niet uit te ruilen gronden op eigen initiatief dient plaats te vinden. Daarbij geldt dat *via de zogenoemde collectieve voorzieningen zodanige randvoorwaarden dienen te worden geschapen, dat deze initiatieven mogelijk en zinvol zijn*.

7. Tot slot

De Centrale Landinrichtingscommissie acht introductie van het begrip basisinrichting zoals aangegeven in het voorgaande gewenst in het licht van het creëren van draagvlak voor de realisering van de doelstellingen van het SGR. De meerwaarde van het begrip basisinrichting voor de land- en tuinbouw is dat er een helder en eenduidig (landelijk) referentiekader wordt geïntroduceerd waarmee zowel de agrariërs, de planopstellers als ook de planbeoordelaars kunnen werken, dit binnen de aanwezige beleidskaders en fysieke mogelijkheden van het gebied.